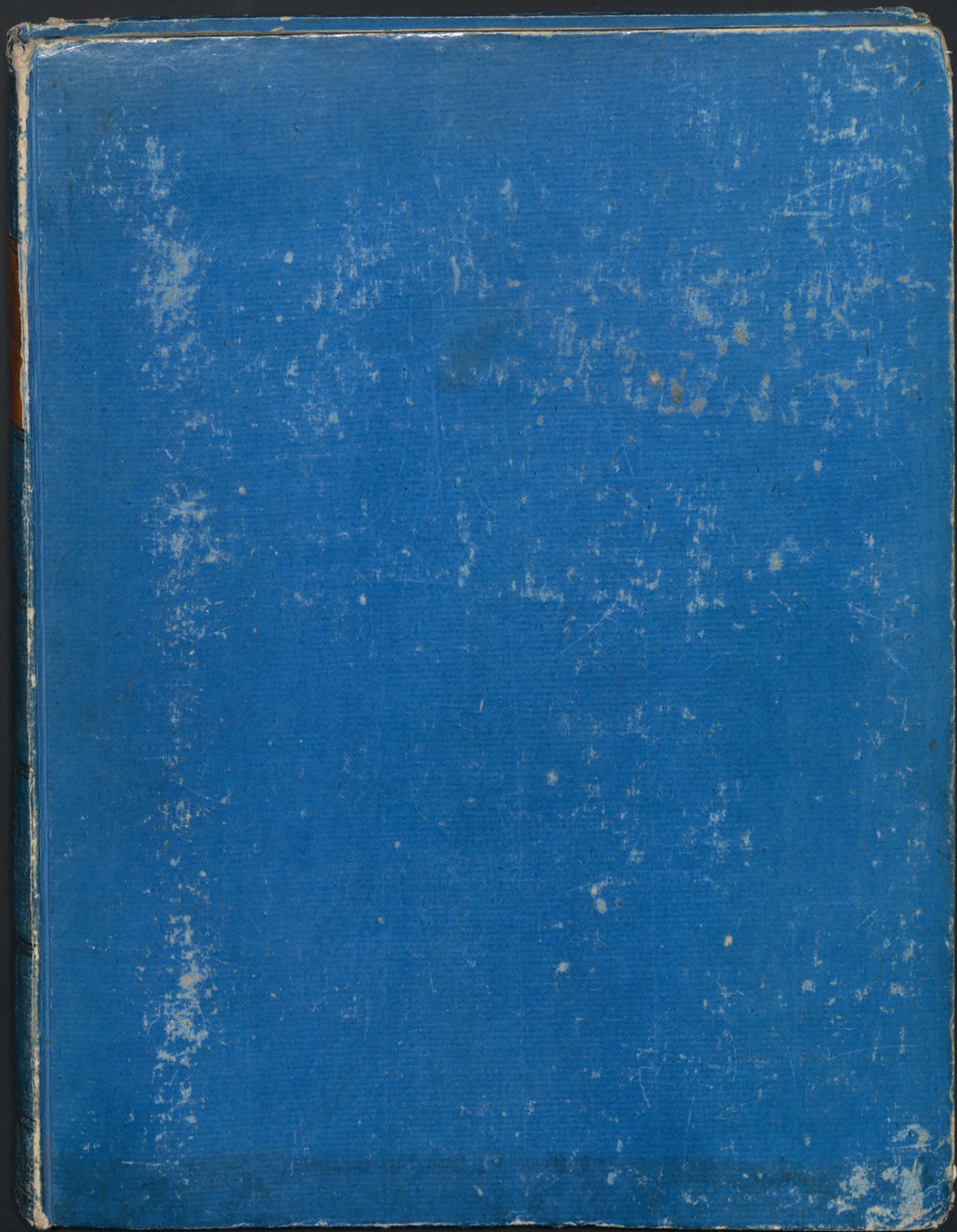

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

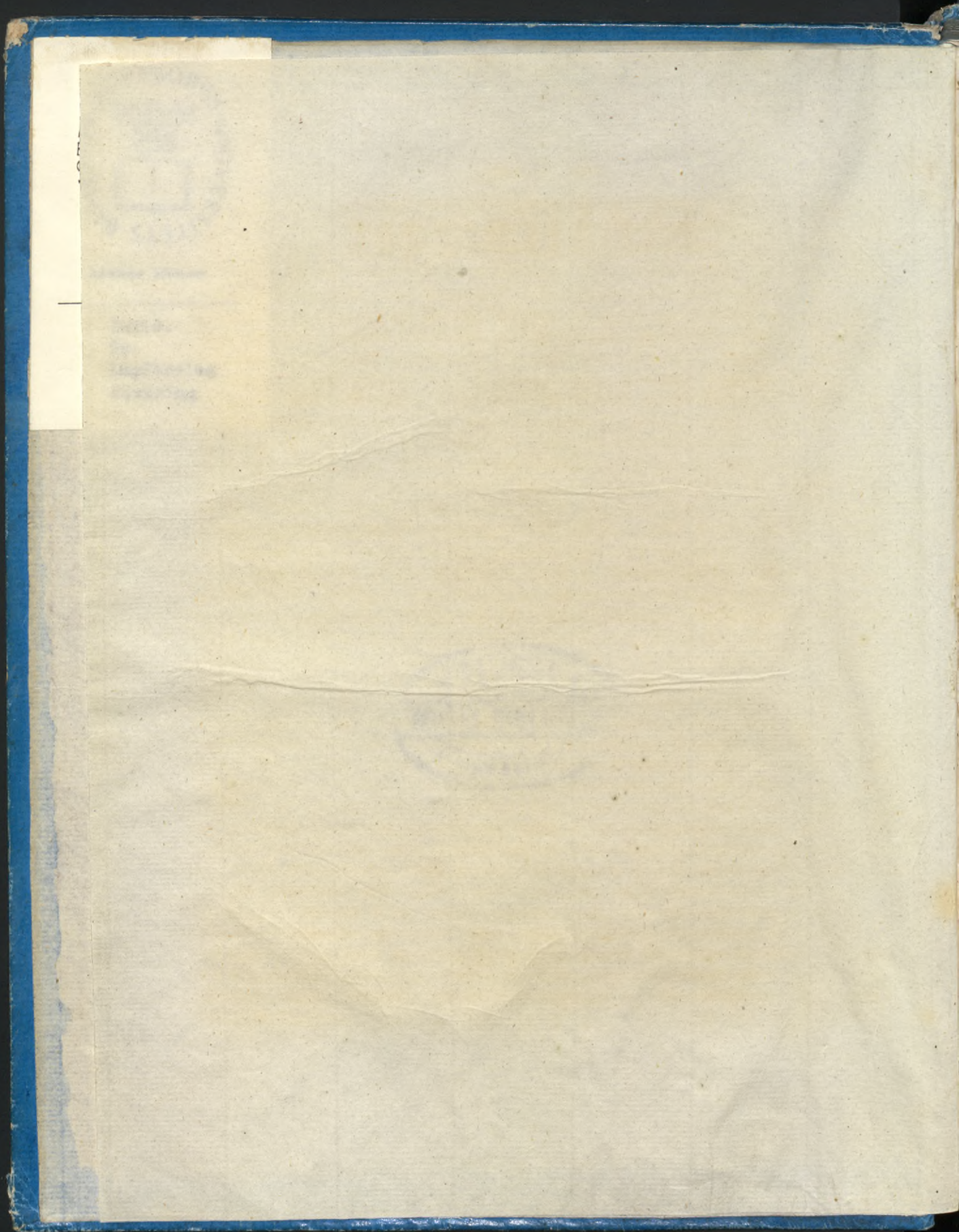
Allmänna Sektionen

Jurid.
Sv.
Lagförslag
Civillag

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Utmärkingar

wid

Förslaget till allmän Civillag

författade

wid den af Kongl. Maj:t i nåder Presidenten uti
Kongl. Hofrätten öfwer Skåne och Blekinge
anbefallde granskning af berörde förslag.

Stockholm.

Tryckt hos Johan Hörberg, 1827.

STANDARD

FOR THE YEAR 1880

1880

THE NATIONAL BUREAU OF STANDARDS
WASHINGTON, D. C.

MADE IN THE U. S. A.

GiftermålsBalken.

1 Kap.

Om fästning till ägtenskap.

I och 7 §§. **U**ti förewarande paragrafer är, med ändring af förefristerna i 3 Kap. GiftermålsBalken af 1734 års lag, framställt det förslag, att fästning eller trolofning skall anses vara skedd, först då, när man och qwinna gifwit sitt fria ja och santypse till ägtenskapet kyrkoherden i församlingen tillkänna, hwarest qwinnan sitt hemwist hafwer; och tillägges widare, i 3 Kap. af förslaget till förewarande Balk, att, när ett så beskaffadt tillkännagifwande ägt rum och blifwit i kyrkans bok anteknadt, skall derefter lysning genast utfärdas.

Motiverne antyda närmare grunderne för det föreflagna nya stadgandet. De innehålla hufwudsakligast, att man derigenom welat förekomma långvariga trolofningar, lättfönniga ägtenstapsförbindelser och i sfrigt de flera olägenheter, som, till en försämrad sedlighet, skola uppkommit af de trolofningsfått, hittills varit af lagen godkända. Genom förkortade, säkra och mot ändamålet swarande formaliteter, har man önskat lätta och befordra ägtenskap; och man har ansett detta, ofta långa mellanstånd mellan gift och ogift, endast bereda ett gynnande tillfälle för förledaren, en snara för ofskulden, och, genom tidens utdrägt, äfwen tyret af en kallnad eller förswunnen kärlek hos de contraherande.

Wid nu företagen granskning af ämnet hafwe wi likwål trott oss finna, att de fördelar, man genom lagförändringen welat bereda, långt ifrån att kunna med någon säkerhet påräknas, twärtom äro underkastade mycken owisshet. Kunde man, såsom en följd af det nya lagbudet, antaga, att ägtenstapsaftal hädanefter ej komma i fråga för, än contrahenterne kunde begära lysning och wigsel; woro wisserligen de utsedda fördelarne uppenbara; men de kunna deremot ej annat än blifwa högst twetydiga, i den händelse, man och qwinna under en kommande tid, obekymrade om lagens wilja och bud samt utan afseende på tillfälle att för eller senare kunna sammanwigas, skulle, såsom hittills, med hwarannan inlåta sig i för tidiga ägtenstaps afhandlingar.

Om till en bdrjan således först bdr afgöras hwilketdera af nämnde fall allmän-
 nast skall inträffa; tweka wi ej att derwid, såsom sådant antaga det sist anförda, eme-
 dan det torde wara lika omdjligt att tillwägabringa, som fruktslöst att hoppas en rubb-
 ning eller förändring i den wanliga och egna gång, frieriärenderne allt jemt oförän-
 dradt bibehållit. Ett förstt härutinnan, från Lagstiftningens sida, måste så mycket hel-
 dre mistyckas, som hellska ägtensfapsaftalen icke äga i henne någon egentlig grund,
 utan ensamt förmedlas och bestämmas af mannens och qwinnans ömsesidiga inre öf-
 selse och känsla, hwilka, i förevarande fall, hwarken kunna eller böra sättas under ytt-
 re twång. Swad lagen i detta hänseende föreskref, lemnades öföjaktligen utan all ef-
 terföljd, och det förefaller oss, som skulle ett lagbud, hwilket antydde att ägtensfaps-
 aftal först inge eller borde äga rum, då mannen och qwinnan woro i tillfälle att det
 samma genast med wigsel fullborda, wäl skulle utmärka Lagstiftarens omtanka för con-
 trahenternes bästa, men deremot alldeles icke ställa dessa sednare under något beroende
 af gifna påbudet, enär, hwad dagliga erfarenheten intyggar, älskaren, lifnös för allt an-
 nat än sin kärlek och till trots af alla hinder och föreställningar, blott skyndar att
 förwisa sig om ett samtycke, hwilket qwinnan ej länge twekar lemna, då hon af ena-
 handa orsak tror sig dermed stadfästa sin sällhet och lycka för tiden.

Det är under ett sådant förhållande, man egentligen har att beräkna nyttan och
 effecten af den föreslagna lagförändringen. Kunde man i följd deraf wänta, att hwar-
 je ingånget ägtensfapsaftal genast annältes till befordran af lysning, wore redan myc-
 ket wunnit för reda och ordning; men tilläfsventyras skall man äfwen härutinnan finna
 ändamålet förfeladt. Likasom hittills sedt, skola fästehjon äfwen hädanefter med förbe-
 hållsamhet söka öfölsja det förötidiga frieriet, och nöjda med det bifall de hos ömsesidige
 anhörlige wunnit, derär ej gifwa den större offentlighet, lagförslaget förefriswer, ättin-
 stone ej förre än lysning och wigsel kunna på en gång begäras. Inmedlertid skulle det
 unga hjonelaget gå, blott sig emellan, förlofwadt, och, om än deras nämnde anhörlige
 någon gång påyrkade iakttagandet af den anbefalda ordningen, skulle likwäl dessa oftast
 gifwa efter för contrahenternes inkast och med dem finna, om ej olämpligt, dock mot-
 bjudande att offentligt göra ett ägtensfapsaftal, som, under den föreslående långa tros-
 lofningstiden, så lätt kunde brytas, och hwilket, om det ryggades, endast tillskyndade
 contrahenterne en skymf, lika allmänt omtalad, som förut den kungjorda fästningen.

Uti 9 § af förevarande Kap. är föreslaget, att lågrad qwinna, då fästning bry-
 tes, förklarad wara ägta hustru endast i det fall, att trolofning och lysning föregått
 lågersinålet; och det kunde derförre anmärkas, att ej mindre contrahenterne hellska,
 synnerligast qwinnan, än äfwen deras anhörlige och giftoman ofelbart skola inse nöd-
 wändigheten, att, under hörsamhet för lagbudet, bereda åt de förre ett ömsesidigt wärn
 mot den möjlige oföstadigheten. Wi befara dock, att denna nödwändighet äger en allt
 för stark motwigt i de här ofwan anförda omständigheter, dem lynnet och wanan för-
 skaffat en allmänna hylning. Men om och så ej wore, utan antagas kunde, att

hvarje ingånget ägtenfapsaftal genast tillkännagafs in för kyrkoherden, för att sedan genom lysningen kungöras; hvad hade man väl härmed hufwudsaktigen wunnit, då ej tillika kunde förekommas, att wigfeln blefwe på tiden anstående? Man har trott, att förlofnings tiden och den förtrylighet, som derunder mellan fästehjonen ägt rum, slutligen hos dem alstrat lättfinne och löslighet, synnerligast som qwinnan, efter förlofningen, skall mindre än förut befara följderne af ett ögonblicks förwillelse, för hwilken hon i lagen sett sin upprättelse förwarad; men monne ej förhållandet i denna del blifwer, efter lagförslaget, om icke mera, åtminstone lika stadligt för sedligheten hädanefter, som hittills? Eller skulle väl icke den tillkomna lysningen än mera betrygga kontrahenterne och komma dem att tro sig redan vara ägta makar? Monne ej föröfvelsen skulle, i en sådan ställning, råfna lika många segrar, som under nu warande trolofningsfått? Skulle ej i följderne här af ligga ett uppenbart frö till fästningens återgång? Och skulle ej slutligen hufwuds lagens bud, om trolofnings kungörande, ofta gifwa anledning till allmän förtrytelse, i den mon, flygtigheten tid efter annan inget ägtenfapsaftal, hwilka brötos så snart de hunnit erhålla den af lagen anbefallda offentlighet: händelser, hwilka, ofta inträffade, skulle hos det uppwarande släktet föra sinnet till ofstadighet, och grundlägga en menlig likgiltighet för ett redbart och noggrant handlingsfått.

Widare och då ett ägtenfapsaftal, om än alldrig så bewisligt, icke medförde någon förpligtelse, utan så wida det samma blifwit bestäadt genom begäran om lysning, hwilken åter, af här ofwannämnde orsaker, sållan eller aldrig ägde rum, för än wigfeln kunde påtänkas; torde deraf följa, att qwinnans och det allmännas rått skulle, enligt lagförslaget, sinnas allt för litet wärdade, då, åtminstone bland massan af nationen, ynglingen wanligtwis, wid tidig ålder, skyndar att utse den person, med hwilken han önskar dela sin framtids öden. Efter stadgandet i wår nu gällande lag har mannen, sedan han tillsagt qwinnan ägtenfap, ansett sig vara owillkorligen förbunden att fullborda det samma med wigfel, synnerligast om han, begagnande qwinnans lättrogenhet, fränrdswat henne heder och ofskuld; och han har jemwål af detta band, ej mindre warit hejdad i begäret att förleda, än afwen, då föröfvelse likwål skett, kändt sig uppmanad, att med ägtenfap godtgöra sitt fel. Men monne mannens känsla och wilja skola blifwa enahanda, om han, i lagen och dess bud, ser sine öfsten och förbindelser ej äga den ringaste betydelse, så länge han ej ännu annuått sig till lysning? Man torde, på goda skäl, kunna betwifla hans widare noggranhet i detta fall, och det är fara wårdt, att man för dygd och goda seder, samt för lugn inom familje-kretsfarne, uträttar föga med ett lagbud, som, då det betager nu brüflige trolofningsfått all helgd, tillika utplånar de begrepp om ära, tro och redlighet, hwarunder mannen hittills inlåtit sig i ägtenfapsaftal. Att, såsom ett styddsmedel i detta hänseende, hos qwinnan påräfna anständighet och sedlighet, är väl icke orättwist; men att ställa henne, likasom på egen hand, till deras wårdate, måste wara betänfligt, ty

uppdraget öfverfigger tilläfwentyrs lätteligen hennes krafter, då hon, utom sriben med egna passioner, derjemte må hända har att kämpa med en hyllande förfrare. Det synes desutom, som borde qvinnans swaghet här hufwudsakligast affes, och hennes rätt med sorgfällighet tagas i aft, under det man deremot med allvarsam strånghet behandlade mannens lättfinne och ofstadighet. Wid mannen är det, som lagstiftningen tyckes, i denna del, synnerligast böra fästa sig, emedan det tillhör honom, att beräkna följderne af sine handlingar, samt tillse, att han derutinnan icke hänföres af en otidig passion eller ett förhastadt beslut. Det är också han, som inleder qvinnan i ägtenskapsafhandlingen, och för hwad hon derigenom kan blifwa lidande bär mannen wara skyldig gifwa henne full ersättning och upprättelse, framför allt då, när han, i glömska af gifna förskringar, står färdig att öfvergifwa sin förfröda och i mer än ett hänseende bedragna älskarinna *).

Det måste wara ett föremål, ej owärdigt lagstiftarens uppmärksamhet, att, efter görligheten, inom samhället söka minska antalet af förfröda qvinnor, äfwensof barn, hwilka under dylika förseelser tillkomme, eljest ofta skulle sakna den omsorgsfulla uppfostran, som gjorde dem till nyttige medlemmar i staten. På grund af det ofwan anförda, winnes likwäl detta endast derigenom: att lagstiftningen söker gifwa wigt och helgd åt hwarje bewisligt ägtenskapsafsal: att, för bewisning i detta fall, icke förefriswas former, främmande för nationens lynne och wanor, utan att förlofningsfättet twärtom bibehåller sin fordna enkelhet: att mannens förhållande få bedömes, att han af lagen listigen öfwerlygats om nödwändigheten, att, före och efter friandet, handla med

*) Wi kunna ej undgå, att här citera s:de häftet af tidskriften *Swea*, som angående förevarande ämne, pag. 29, bland annat innehåller:

”Lagförslaget borttager helt och hållet all juridisk giltighet af en trolofning, d. w. s. en öfwerenskommelse om ägtenskap, när icke contrahenterne munteligen eller skriftligen begära lysning hos kyrkoherden. Men wid en så beskaffad innovation hafwa följande betänkligheter för oss framställt sig: Skall och bär lagen lemna helt och hållet utan skydd och uppmärksamhet det inbördes löfte som nödwändigt föregår steget till lysning? Skall det således alldeles öfverlämnas åt contrahenternes godtycke, att saklös gåfva hwarandras förtroende, och ett löfte, som bär räknas för ett bland de heligaste på jorden, sakna all möjlig juridisk garanti? Monne ej motivet för lagförändringen, an nemligen förekomma faror för förfrörelser, härledt till ett stadgande af motsatt följ, i ty, att ett gynnande tillfälle beredes en förtebare, af hwilken nu mera all utstigt till upprättelse är förlorad? Han rifferar nu långt mindre wid att gå ifrån sitt gifna löfte; intet yttre hand kan honom påläggas, och känslan af det inre twånget upphörde i och med det brottsliga beslutets seger. Väger man till desse anförde skäl den öfwerlygelse om ett ofelbart ansvar, som drabbar lösteskriftaren; så blir den meningen hos gransfaren öfwerherrskande, att det gamla lagstadgandet bordt stå qwar.”

eftertänka och nödig uppmärksamhet på sig sjelf; och att, i sådant afseende, han stulligen, deresi fastegwinnan af honom häfwas, nödgas, i händelse af stillnad i trolöfningen, ej mindre erkänna barnet för ägta, än äfwen medgifwa modren laggift hustrus rätt.

3 anledning häraf tillstyrka wi, att trolöfning och lösning icke sammanföras till en enda act, utan att den sednare förblifwer, hwad hon hittills varit, ett kungbrande om en snart förestående wigsel; och skola wi längre ned, i förslag till ny redaction, söka närmare antyda de stadganden, som wi, angående förevarande ämne, anse måst lämplige.

3 §. Wid lösning af §. uppstår tvekan, huruvida fosterförädrar äfwen äga nämna giftoman; men, då §. jemnföres med 17 Kap. 6 §. UrsdaWalten, synes willrådhigten förfalla och kunna såsom klart antagas, att nämnde rättighet är fosterförädrar tillagd. Ett närmare förtydligande härutinnan torde dock ej vara öfverflödigt, och kan lätt, genom en tillsats, tillwägabringas.

4 §. Wi hafwa här öfwanföre tillstyrkt, att trolöfning och lösning måtte, såsom hittills, blifwa twenne sårskilde actus. I sådan händelse kan twist om giftomannas rätt uppstå, utan att jäf tillika mot lösning framställas, på sätt i 3 Kap. 7 §. af förslaget nämnes; och wi anse derföre samma twist lämpligast böra under förevarande §. afhandlas, i likhet med hwad 1734 års lag i 1 Kap. 4 §. GiftermålsWalten derom innehåller.

6 §. jemnförd med 1 och 7 §§. Att wid aftal om ägtenskap, såsom den wigtigaste handling i lifwet, allt bär ankomma endast och allenast på contrahenternes ömsesidiga fria wilja och otwungna öbbjelse, synes med skäl böra af lagen föreskrifwas, för att sämedelst utmärka otillbörligheten af hwarje förskt, som från intrigens sida kunde wilja anställas. Det är ock, för denna oinskränkta frihet wid walet af maka, som det wore betänkligt att såsom lag stadga, att barn, som uppnått myndig ålder, men wistas hemma hos fader eller moder, borde, före fästning, söka deras råd. Merendels dela föräldrarne med barnen, i ägtenskapsfrågor, ganska olika åsigter; och det kan ej annat vara, då de förre rådfråga sin erfarenhet och stundom enstildt beräknade fördelar, men de sednare blott deras öbbjelse, som åter endast lifwas af kärlek och hopp. Ut i barnens moraliska känsla är det ock egentligen grunden ligger till omförmålde skyldighet, och är barnet mäktigt nedtyta denna känsla, skall ett positivt lagbud härom jemwät lemmas utan afseende, synnerligast, då, när ingen påföljd för ohörsamheten wore ursatt; och förefaller det ock, som skulle lagbudet, i en sådan ställning, endast föranleda ett dubbelt misnöje hos de ej rådfrågade föräldrarne, som kunde förebrå barnet att hafwa felat, ej mindre mot den naturliga än borgerliga lagen.

8 §. I 4 Kap. 4 §. GiftermålsWalten af 1734 års lag föreskrifwes, att fästehjon då de wilja skiljas och ej hafwa hwarannan häfdat, endast behöfwa, för fästningens återgång, gifwa det tillkänna i Domkapitlet. En så beskaffad anmälan synes dock

bedre böra gäras inför stället Pastor, som, med en närmare känedom om contrahenternes förhållanden, derwid kan dem råda och wara. Att sådant äfwen bör wara hans, i lagen stadgade skyldighet, tyckes jemwäl wara nödwändigt, enär contrahenternes förefatts, att skiljas åt, möjligen icke ägde en starkare grund, än att den tilläfwentyras wid en tjenlig föreställning alldeles förfölla. Medförer deremot föreställningen ej werkan, bör Pastor gifwa dem skilnadsbewis, men detta endast då qwinnan ej är lågrad och contrahenterne ömsesidigt, utan all fråga om skadestånd, ässa skilnad i trolofningen.

9 §. Det synes oss, som borde, wid fråga om skilnad i trolofning, det ej få blifwa ett twisestämne, om och hwad fästehjonen gifwit hwarandra. Af ett beståndt förbud häremot torde och hända, att fästningsgäswor med mindre försäktighet hädanefter utdelades, hwilket och medförde en ömsesidig nytta för contrahenterne. Äfwen wore ett lagbud här om nödigt för likhet i beddmandet af det skadestånd, §. offer, så att ej den ene domstolen beräknade gäswornas värde, då den andra deremot lemnade dem utan afseende. Lagförslaget innehåller ej något här om, men ett beståndt stadgande wore, i vår tanka, ej öfwerflödig.

11 §. Stadgandet i §. att den, som brutit fästning, ej må fullborda giftermål med annan för, än den öfvergifne förloft, eller des rätt till skadestånd pröfwad är, synes oss icke wara af nödwändigheten påfalladt, emedan den öfvergifnes ersättningstalan är lika förwarad, om den pröfwas före eller efter den öfvergifswandes giftermål med annan person. Deremot anse wi detta ersättningsanspråk icke böra alltför länge lemnas öppet, helst i sådant fall, tillåtelsen att utöka skadeståndet ofta nog kunde begagnas, blott för att dermed, efter flere års förlopp, än mera oro och förnärma. Enär deputorn, efter våra åsigter, lågrad fästegwinna bör i skilnadsdomen, såsom skadestånd, tilläggas laggift hustrus rätt; blir förewarande §. ej tillämplig i så bestaffade skilnadshändelser; och äga wi följaktligen i denna omständighet ett ytterligare skäl för den anmärkning wi nyss framställt.

2 Kap.

Om hinder mot ägtenskap.

5 §. Efter vårt ömbedne bör lagen ensamt bestämma de händelser, i hwilka ägtenskap ej äro tillåtna; och någon dispensation derutöfwer synes i nämnde hänseende icke kunna meddelas. Den närmare förtrölighet och bekantskap, hwartill man supponerar swägerlaget förledda, inträffar ju lika lätt mellan systons barn, på grund af stybbskapen; och då, i sednare fallet, någon Konungens dispensation nu ej vidare erfordras; torde den och, i förra fallet, wara öfwerflödig, och förewarande §. följaktligen böra från förslaget uteslutas.

10 §. Skilnad i ägtenskap kan sägas lagligen vara stedd, då dom till skilnad fallit, och hända kunde, att en Pastor i den öfvertygelsen utfärdade lysning till nytt ägtenskap, änsedt den för honom uppvisade domen blifwit af andra parten motwärdad och lagd under högre Rätts granskning. Ett dylikt förfarande skulle dock tilläsvens tyrs utmärkas vara stridaude mot lagens mening, äswensom wederbbrande Pastors uppmärksamhet än mera wäckas, om §. antyde, att skilnadsdomen borde hafwa wunnit laga kraft.

12 §. Efter wårt omddine bdr sista perioden af förewarande §. alldeles uteslutas. Man kan lätt tänka sig den händelse, att mannen, under det rätttegången i skilnadsfrågan ännu fortgiä, besökte sin bortflyttade hustru, äswensom att samlag derwid kom att dem emellan äga rum. Om nu skilnadsdomen utföll ett par månader derefter, samt hustrun, på grund af den beräkning anmärkta delen af §. tillåter, efter två andre månaders förlopp inget nytt ägtenskap; så kunde ju också inträffa, att hon, i sednare ägtenskapet, framfödde ett barn, som werkligen wore af laggift säng med fränskilda mannen. En sådan oordning tyckes likwäl ej böra få blifwa möjlig, och den förefommes jemwäl genom den förfortning af §. wi nu föreslagit.

15 §. Här nedanföre wid 6 Kap. af förslaget skola wi uppgifwa de skäl, på grund hwaraf, wi anse tidelagaren och den, som begätt blodskan, om han är gift, owillkorligen böra skiljas från hustrun; och något nytt ägtenskap kan söhaktligen dem emellan ej äga rum eller komma i fråga. Beträffande åter öfriga, i §. afsedda, händelser, förefaller det oss, som wore det owillkorliga förbudet icke egentligen af behofwet påfalladt, åtminstone icke nyttigt för de fall, då de skilde makarne, under en ömnessig änger öfwer deras fordna ägtenkapliga wandel, kunde hänföras af en listig önskan, att i ett förnyadt ägtenskap få tillwägabringa en fullkomligare inbördes försoning, och samedelst utplåna de obehagliga intryck af en rättmätig förtrytelse, som skilnaden hos anhörige och medborgare förorsakat. Desutom då, enligt vår öfvertygelse, skilnad i ägtenskap ej bdr bifallas på andre än bewisliga och gällande skäl, samt 10 §. i 6 Kap. af lagförslaget uteslutes, låra, såsom hittills, de händelser blifwa sällsynta, då ett lagligen skildt hjonelag will böra ett nytt ägtenskap; men inträffar en sådan händelse, synes den ej böra af lagen alldeles owillkorligt förbjudas, destomindre, som den möjlige återföreningen, af ingen skada för det allmänna, ej sällan kunde vara af synnerlig nytta för de barn, som blifwit under det upplösta ägtenskapet sammanaslade.

3 Kap.

Om lysning.

7 §. Suruwida tiden, som i denna §. äswensom annorstädes blifwit utsätt för stenningsstagande, må i hwarje fall vara lämplig, ankommer helt och hållet på frågan

om HårbadsRätternes permanence. Om, hwad wi framdeles erna tillstyrka; denna domstol blott skall sammantråda tre gånger om året, bdr nämnde tid derefter lämpas både här och på flere andre ställen i förslaget, hwarom wi nu en gång för alla gdra annmärkning.

Med afseende på det sammanhang, som de i 1, 2, 3 och 4 Kap. af lagförslaget framställtå ämnen med hwarannan äga, hafwa wi låtit ofwanstående annmärkingar i en foite antefnas; och sedan wi närmare jemnfört det ofwanansförda med hwad derom förefommer, så wål i 1734 års lag samt Kongl. Förordningarne den 3 och 27 April 1810, som ock uti de begge förslag, Kongl. Lag-Commiteen utgifwit, hafwa wi i närwarande fall ansett of bbra tillstyrka följande redaction:

GiftermålsBalk.

1 Kap.

Om aftal till ägtenskap och hwar som giftoman wara skall.

1 §. Aftal om ägtenskap wara fritt och otvunget på både mannens och qvinnans sida; ei skall förty någor till giftermål förledas, än mindre genom intalande eller twång, dertill förmås.

2 §. Omyndig, tage, till ägtenskap, giftomans bifall; och må derförutan, hwarken lysning eller wigfel för den omyndige bewiljas, så framt ej domaren det tillåter, i anledning af den annåtan, som 5 §. nämner.

3 §. Fader är sina barns giftoman och moder må råd gifwa. För fader ddb; då är moder, med skyldaste fäderne fränders wård. Fosterfader och fostermoder hafwa giftomannarått för den, de till fostran upptagit. Leswa ej egna eller fosterföräldrar; ware giftoman den, som fader, eller, då han ddb är, moder med skyldaste fädernes fränders råd, eller fosterföräldrar skrifteligen eller munteligen, i wittnens närwaro, dertill nämnt. Finnes ej någon nämnd; då är sambroder: dernäst halfbroder af fäderne: sedan halfbroder af möderne. Leswer ej sambroder eller halfbroder; då är faderfader giftoman; dernäst moderfader: efter honom faderbroder: så moderbroder.

der. Äro flere bröder, faderbröder eller moderbröder; ware den äldste giftoman. Äro
 "ej någon af dem till; äge förmyndare giftomannarätt.

"4 §. Uppstår twiſt om giftomannarätt; pröfwe Domaren hwilken af de twi-
 "ſtande dertill är närmast berättigad. Will man göra jäf emot giftoman, förty att
 "han ej ſkicklig är eller af annan orſak; annåle det hos Rätten. Gillas jäfvet, ware
 "giftoman den, ſom närmast den jäfwade är, efter ty i 3 §. ſtils: ſamma lag ware,
 "der giftoman ej är i tillſtånd att giftomannarätten utſwa. Skulle, efter pröfning
 "i deſa fall, giftoman ej finnas; då ſkall Rätten giftoman nämna.

"5 §. Wägrar giftoman ſamtycke till giftermål; pröfwe ock Rätten, då annå-
 "lan göres, om ſkäl dertill är.

2 Kap.

Om hinder mot ägtenſkap.

"1 §. Man eller qwinna må ej ingå ägtenſkap förr, än han fyllt tjuguet och
 "hon femton år, utan Konungen dertill lof gifwer. Dock ware i allmänhet ägtenſkap
 "tillåtet för allmogens söner, då de fyllt aderton år, å landet boſatte äro och tillträd
 "jordbruk, eller nåra ſig af ſibid eller handtwerk. Lappallmogens söner må gifta ſig
 "då de fyllt ſtutton är.

"2 §. Ägtenſkap är ej tillåtet emellan dem, ſom äro med hwarannan i rätt
 "nedſtigande eller uppſtigande ſkyldſkap, ehuru långt den ſig ſträcker.

"3 §. I ſkyldſkap å ſidan är ägtenſkap ej tillåtet emellan broder och ſyſter,
 "eller den ena af dem och den andras afkomlingar.

"4 §. Ägtenſkap är ej tillåtet i rätt nedſtigande ſwågerlag, ſom är med ſons
 "eller dotters eller deras afkomlingars fränſilda eller efterlefwande makar; ej eller i rätt
 "uppſtigande ſwågerlag, ſom är med faders eller moders eller deras förälbrars eller för-
 "fäders ſenare makar.

"5 §. Ej må ſon gifta ſig med modren, då hans fader lefwer och är gift med
 "dottren; ej eller dottren med fadren, då hennes moder lefwer och är gift med ſonen.

"6 §. I de fall, ſom i 2, 3 och 4 §§. ſagde äro, ſkall ſkilnad ej göras
 "emellan hel och halfſkylda. Ware ock ägtenſkap lika förbudet, om blodsbandet kommer
 "af ägtenſkap eller af lågersmålet.

"7 §. Den, ſom med werklig fallandesot eller annan ärſeligen ſmittande ſjuk-
 "dom behäftad är, må ej ingå ägtenſkap.

"8 §. För den, ſom till lifstidsfångelle dömd är, ware ägtenſkap ej tillåtet.

"9 §. Gift man eller qwinna må ej ingå nytt ägtenſkap, innan förra ägten-
 "ſkapet genom makans död upphört, eller ſkilnad ſtett efter dom, ſom wunnit laga kraft.

"10 §. Enkling eller enka må ej tråda i nytt gifte förr, än han ett halft år
"enkling och hon ett år enka varit.

"11 §. Då giftermål återgår eller skilnad i ägtenskap sker, må ej qvinna trå-
"da i nytt gifte förr, än ett år förslutit, ifrån det dom till återgång eller skilnad wun-
"nit laga kraft.

"12 §. Har skilnad skett för hor; ware nytt gifte den brottsliga ej tillåtet förr,
"än tu år tillåndagått, sedan dom till skilnad wunnit laga kraft.

"13 §. Den, hvars ägtenskap blifwit upplöst för stemppling mot makas lif, må
"ej ingå nytt ägtenskap.

"14 §. Emellan dem, som med hwarannan gjort hor, ware ägtenskap förbudet.

"15 §. Man och qvinna, som lagligen skilbe äro, må ej ägtenskap med hwar-
"annan å nyo ingå, der skilnaden skett för något af de skäl, som i 6 Kap. 1 och 2
"§§. sägs. Har skilnad skett för skäl, som i 3 och 9 §§. af nämnde Kap. omtalas;
"ware lag samma, derest ej Domaren pröfwar sådana omständigheter förekomna, att,
"på grund af dem, sednare ägtenskapet bewisjas må *).

"16 §. Öppas hinder mot ägtenskap, och kommer fråga upp, om det lagligt
"är; pröfwe det Rätten, när anmälan derom sker.

3 Kap.

Om fästning eller trolofning.

"1 §. Nu finnes ej hinder mot ägtenskap; då ägen man och qvinna sig med
"hwarannan trolofwa.

"2 §. Då fästning ske skall, bär den omyndiges giftoman med oafwige witt-
"nen när vara. Inför dem gifwe mannen och qvinnan sitt ingångna ägtenshaps afstäl-
"frivilligt tillkänna, och waren de sedan lagligen fäste.

"3 §. Nu är fästning ej sålunda skedd; men har mannen, wid myndig ålder,
"till qvinnan eller hennes giftoman afseemat skriftlig förbindelse att med henne ägten-
"skap ingå; warde ock det för fästning å hans sida ansedt; och äge han sedan ej makt
"det löfte rygga, eller sig annan fästa. Lag samma ware, der omyndig, med gisto-
"mans samtycke, på nämnde sätt sig till ägtenskap fäster **).

*) 6 Kap., som i §. nämnes blefwe det 7:de i vårt förslag; och hafwa wi efter detta utmärkt de äbe-
ropade paragraferne.

***) För den händelse, som ofta kan inträffa, att mannen, under hwarjehanda förewändningar, för-
ter fördröja den trolofning, som i 2 §. sägs, synes, med bibehållande af 1734 års lag i den be-
ten, en af mannen lemnad skriftlig förbindelse böra antagas såsom ett gällande bewis. Är hans
afstigt ren; gör han ej någon swärighet härwid, och qvinnan, som då ej känner sig bunden till
någon förbehållsamhet, har alltid ett lätt medel i sin hand, att förese sin framtida säkerhet.

4 §. Wilsa fästehjon bryta fästning, som enligt 2 eller 3 §. slutad är; gifwen det kyrkoherden tillkänna i den församling, der qvinnan sitt hemwist hafwer. Kyrkoherden skall då, i närvaro af fästehjonens föräldrar eller närmaste fränder, som i orten äro, dem till förlikning råda. Kunna de ej förlikas, utan yrka de ömsesidigt skilnad och är qvinnan ej lågrad; gifwe kyrkoherden dem bewis att de skilde äro, och warde det jämwäl i kyrkans bok teknadt. Will den ena skiljas, men den andra ej, eller kunna de ej om skadeståndet åsamjas; förwises då till Rätten, som äger till skilnad döma, och bestämma den ersättning, som å ena eller andra sidan njutas bbr.

5 §. Hwar, som fästning, utan laga skäl bryter, eller till skilnad wällande är, ware skyldig, att till den andre gifwa skadestånd, efter ty, som skäligt pröfwas. Återgår fästning för laga skäl, men har qvinnan warit i god tro; warde och då skadestånd henne tillerkändt.

6 §. Nu är fästeqwinna af mannen häfdat, och kunna de, på kyrkoherdens föreställningar ej förmå, att ägtenskapet med wigsel fullborda; då förwises skilnadsfrågan till Rätten. Förena sig fästehjonen der i godo om upphäfwande af ägtenskapsförbindelsen; döme Rätten genast till skilnad. Yrkar åter den ene, men den andre wägrar ägtenskapets fullbordan; warde då målet öfwerlemnadt till Konungens afgörande.

7 §. Då fästning upplöses i det fall, som 6 §. nämner, skall qvinnan i skilnadsbeslutet, förklaras vara ägta hustru, samt, såsom skadestånd enligt 5 §. tilläggas hälften af den egendom, mannen då har, och hwari hon efter lag ägt njuta gifworätt. Kan hon deraf, och hwad hon self äger, icke hafwa tillräcklig bergning; sättes Rätten ut hwad mannen till fullnad i hennes underhåll årligen gifwa skall, så länge hon ogift lefwer och årligen sig skickar. Nu warder fästning i nämnde fall för laga skäl bruten; njute qwinna den rätt nu stadgad är, der hon i god tro warit.

8 §. Häfdat man qwinna under ägtenskapslöfte, eller låter han i kyrkan intaga henne såsom sin fästeqwinna; men nekar att ägtenskap med wigsel fullborda; warde då, om skilnad och qvinnans rätt i dessa fall, lag samma, som i 6 och 7 §§. sägs.

9 §. Har man eller qwinna fäst sig med flera; då äge en hwar, med hwilken han eller hon fästning, utan laga skäl, bryter och, som i god tro warit, njute den rätt, som i 5 §. och, der qwinna lågrad är, i 7 §. sägs; och warde denna rätt för senare fästehjon beräknad uti det, som af den skyldiges egendom återstår, sedan den förut fästa sin rätt njutit.

10 §. Laga skäl att bryta fästning äro: om man till fästning blifwit twungen eller bedragen: om den, man öfwergifwer, är behäftad med obotlig eller venerisk sjukdom, eller med annan sjukdom, som smittosam och långwarig är, eller med hemliga och wederskyggliga lyten: om den fäst sig med annan, eller gjort gerning, som ödrer dess goda namn och rykte, eller om qwinna låtit sig af annan lågras och skändant före fästningen ej kunnigt war. Öfr, efter fästningen, mannen lågersmål; ware

"och det laga skäl för qvinnan att fästningen bryta. Du finna andra skäl gifwas
"före; pröfwe då Rätten, om de af den wigt äro, att de gälla må.

"11 §. Gifwa fästehjon hwarannan gifwor i reda penningar eller lösbren;
"behålle hwar det han fått hafwer, utan att wärdet deraf må ingå i det skadestånd,
"som, efter 5 §., gifwas bör.

"12 §. Har den, som fästning brutit, ingått annat ägtenskap förr, än den
"öfvergifna förlit eller dess rätt till skadestånd pröfwad är; ware ändå den sistnäm-
"des rätt till skadestånd öppen, derest talan anställes, inom natt och år, från det äg-
"tenskapet kunnigt blef.

"13 §. Om barn, som aflas i fåstom och om deras rätt, warder framdeles
"afhandladt.

4 Kap.

"Om lysning.

"1 §. Då man och qvinna wilja sammanwigas; skola de muntligen eller skrift-
"ligen begära lysning hos kyrkoherden i den församling, der qvinnan har sitt bo och
"hemwist. Sker det muntligen, då skola twenne wittnen när wara: sker det skriftli-
"gen; warde och skriften af twenne wittnen besannad. Är någondera omvändig; då
"skall giftoman sitt samtycke muntligen eller skriftligen afgifwa.

"2 §. Nu är lysning så begärd, och har giftoman samtycke dertill gifwit, el-
"ter domstolen utfärdadt tillåtelse, efter ty i 1 Kap. 5 §. sågs; efterfråge då kyrko-
"herden, om mot ägtenskapet sådant hinder är, som i 2 Kap. sågs; och, der det ej
"finnes, antekne förhållandet i kyrkans bok.

"3 §. Gitter ej den, som lysning begär, wisa, att han till ägtenskap ledig
"är; låte kyrkoherden trenne gånger genom allmänna tidningarne kungöra, att klander
"emot det tilltänkta giftermälet hos honom annålas må; och warde ej lyst förr, än
"tre månader framslutit sedan sista kungbressen skedde: är fästehjonet utländning och har
"ej wilstats inom riket i fulla tu år; då må lysning ej ske förr, än sex månader till-
"ändalupit, sedan sist kungjort war.

"4 §. För den, som förut warit gift, må lysning ej utfärdas, innan det wi-
"sas, att iakttagit och fullgjordt är hwad i 12 Kap. 14 §. stadgas *).

"5 §. Lysning skall afkunnas från predikstolen i den församling, der qwin-
"nans sitt hemwist hafwer, tre söndagar efter hwarannan; och skola fästehjonens namn
"och stånd, så och orten, der mannen sitt hemwist hafwer, i lysningen utfättas.

*) Hic, som wi föreflagit, terten skad med ett Kapitel; följer och deraf, att sådant får observeras
"öfverallt der; i texten, ett föregående eller efterföljande Kap. återopås.

“6 §. Warden mannen till hastigt uppbrott mot fienden bodad, eller, för annat Konungens eller rikets ärende, befalld till utrikes resa, som ej tål uppstos, eller faller något af fästehjonen i så swår sjukdom, att fara är för lifwet; då må lysning ske allenast å en söndag eller helgedag; warde dock orsaken dertill i lysningen tillkännagifwen.

“7 §. Yppas, sedan lysning utfärdad är, laga hinder mot ägtenskapet; inställa kyrkoherden lysningen.

“8 §. Nu är lysning utfärdad för omvändigt fästehjon, och yppas mot gifto- man talan i något af de fall, som i Kap. 4 §. nämns; warde då lysningen inställd, och kyrkoherden förwise dem, som jäfwet gjort, att till Rätten stemma, i stad inom en månad, och å landet till det ting, som, efter en lika tid, först infaller. Kommer gifto man, som bifall gifwit, och säger sig dertill twungen eller bedragen wara; då skall ock lysningen inställas, och han förwisas, att om jäfwet stemma, inom tid, som sagd är. Ware dock i dessa fall, innan lysningen inställes, den jäfwande skyldig, att för kostnad och skada ställa godfänd borgen.

“9 §. Är ett af fästehjonen förut fäst med annan, och will denne gåra jäf mot giftermälet; anmäla det hos kyrkoherden och ställa tillika borgen för kostnad och skada. Kyrkoherden gifwe då den jäfwande anwising att stemma, och inställa lysning efter ty i 7 §. sägs.

“10 §. Är jäf gjordt, som i 8 och 9 §§. siles, och förfittes den tid att stemma, som der stadgad är; hafwe den jäfwande sin talan förlorat; och ägen fästehjonen rätt till skadestånd, der de det fordra. Efter stemming och pröfwas den jäfwande till sin talan obefogad wara; gifwe ock då skadestånd.

“11 §. Ej skall lysning uppehållas i andra, än de fall, som i 7, 8 och 9 §§. sagde äro, utan så är, att fästehjon sielf fästningen bryter. Afstånar lysning; bär sådant, jemte orsaken dertill, i kyrkans bok antecknas.

5 Kap.

Om wigsel.

“1 §. Nu är lysning fulländad utan jäf, eller har jäf uppstått, men ej fullföljdt eller ock ogilladt blifwit; då skall kyrkoherden, der han sielf ej wiger, gifwa bewis, att hinder mot giftermälets fullbordan ej är; och äge sedan Prest, som antites, att wigsel förrätta. Har allenast en lysning skett, i sådant fall, som i 4 Kap. 6 §. sägs; då må wigsel ej förrättas förr, än å andra dagen derefter.

“2 §. Wid wigsel skola wittnen när wara; och tekne kyrkoherden i kyrkans bok wigseln, så ock namnen och minst twenne wittnen. Wiger annan Prest; underrättte han kyrkoherden derom, så att wigseln må i kyrkans bok teknad warda. Har wigsel lag-

"igen stett utom riket; då skall och den, sedan makarne till riket kommit, teñas i
"kyrkans bok uti den församling, der makarne först hemwisst äga.

"3 §. Är fästehjon för lysning och wigel motwilligt, och talar andra fästehjo-
"net derå; äge Rätten förelägga tid dertill, efter omständigheterna. Undandraget fä-
"stehjonet sig ändå och wiser ej förfall; warde fästningen ansedd såsom utan laga skäl
"bruten. Rymmer man från fästegwinna, som af honou håfdat är, gånge dermed,
"som i 7 Kap. 6 §. om man och hustru stadgas; och warde, då till skilnad dömes,
"qwinnan tillagd den rätt, som i 3 Kap. 7 §. sagdt är.

"4 §. Dör, innan wigel åkommer, man från fästegwinna, med hwilken han
"afsat barn; då äge hon all den rätt, laggift hustru tillkommer, ändå att barnet före
"fästningen afladt war.

"5 §. Hwad wid lysning och wigel för personer af främmande lära vidare
"iakttagas bbr, så och huru Prest straffas, som olagligen lyser eller wiger; derom är
"särskildt stadgad."

Wi fortsätta vidare våra annärkningar, och förekommer härwid lagförslagets

5 Kap.

Om återgång af giftermål.

2 §. Gillas annärkningen wid 5 §. i 2 Kap. följer deraf, att förevarande §.
bbr från förslaget utesuras.

7 §. Om den händelse inträffade, att en hustru, ätta månader efter wigeln,
framfödde ett fullgånget foster, och mannen deraf tog sig anledning misstänka ett, före
giftermålet, tillkommet lågersmål, om hvars werklighet han och bleswe i tillfälle att
förete full laga bewisning; så skulle han ändå, efter förslaget, nödgas behålla den lätt-
färdiga fästegwinnan. I ett sådant fall torde dock hans rätt till skilnad bbra vara i
lagen förwarad; och ehuru wi medgifwa, att prescriptionstiden i de händelser, hwarom
§. handlar, bbr vara så kort som möjligt, helst makarnes utswäfningar före gifter-
målet eljest skulle kunna wälla återgång i ett flerårigt ägtenskap, deraf åter flere be-
tänklige oredor skulle, inom ägta skäudet, uppkomma; synes oss likwäl nämnde tid icke
bbra inskränkas inom natt och år; i följd hwaraf och då samlag, som ägt rum efter
det brottet blef kunnigt, jemwät bbr i detta fall hänföras till en gifwen förklåtelse, wi
till förevarande §. föreslå följande redaction:

"7 §. Warder, efter wigeln, för mannen wetherligt, att qwinnan förut af
"annan lågrad blifwit, och will han ej förlåta henne, utan talar derå, inom natt och
"år, sedan wigeln skedd, och har han med henne ej haft fångelag, sedan brottet

“honour kunnigt blef; gånge då giftermålet åter. Jag sammta wære der mannen, efter
“fästningen, lågersmål begått.”

Emot öfrige paragraferne i Kapitlet hafwa wi ej något att anmärka vidare,
än att wid 8 §. bdr affes hwad under 2 §. finnes anfördt.

6 Kap.

Om skilnad i ägtenskap.

3 §. Huruledes lagstiftningen, i en blifwande strafflag, ernar anse blodskam
och otukt, som strider emot naturen, är wäl ännu obekant; men man torde få hop-
pas, att hellska straffet kommer att utmärka, det desse brott, ehuru ej alldeles sällsyn-
te, likwäl ej hunnit, att inför nationen och dess känsla, förlora något af deras weders-
sygghighet. I enlighet härmed anse wi också, att i förevarande §. owillkorligt bud, om
ägtenskapets upplösning, bdr lemnas, för den händelse, då gift person dömes till straff
för tibelag eller blodskam, helst en så beskaffad påförlid skulle i betydlig mon motverka
retelsen och wäcka i sinnet affly för gerningens verkställighet. Det wore desutom af
allt för mycken wäda för sedligheten, om den maka, som besläktat sig med omsformalde
laster, finge åter intråda i utöfningen af sine ägtenskaplige rättigheter. Genom dagli-
ga umgånget med en person, hwars åsyn jämt erindrade om de nämnde brotten, skulle
desse sednare efter hand, inom familjen blifwa mindre afflywårde; och då, på sådant
sätt, exemplet starkt kunde verka till efterföljd, wore på det högsta att befara, att det
enskilda lifwets sedliga renhet så småningom ginge alldeles förlorad. Detta onda tyckes
dock, för det helas bestånd, bdra med all sorgfällighet af lagstiftaren förekommas; och
wi tillstyrka detsamma, under närwarande §. ett lagbud, öfwerensstämmande med 22 mom.
af 1807 års förklaring.

10 §. Utan att i allo förneka wärdet af de skäl, motiverne för §. uppåta,
kunna wi dock ej annat finna, än att deri föreslagna stadgandet skulle, under en fram-
tid, blifwa för wårt samhälle af en ganska mentlig inslytelse. Då, för skilnad i äg-
tenskapet, endast erfordrades makarnes förklarade åsindan, att wilja skiljas, utan att
någondera behöfde närmare utreda skilnadsorsakerne, än mindre blotta ömsesidiga fel och
swagheter; lärar man också med säkerhet kunna antaga, att, der lättinne och ostadighet
inträdde inom hjonelaget, makarnes omtänka snart endast skulle sträcka sig derhån, att
winna skilnad i ett ägtenskap, till hwars fortsättning de hwarken af lag eller plågsed
kände sig synnerligen förbundne. Den hittills, likasom medfödda, känsla för det heliga
och ansvarfulla i ägtenskapet, skulle så småningom genom slågterne aftaga, och wanan
med sin allkraft, skulle slutligen, utan all instränkning, gilla att man bröt ett ägtens-
skap, deri, efter lagens ord, wederwilja uppkommit. Det blef, under ett sådant för-
hållande, ej fråga att söka återföra den sörda samdrågten, eller, genom ett ömsesidigt

beundrande, väcka sinnet till försonlighet och tålmod. Dvårtom skulle man anse detta beundrande vara ändamålslöst: det wore åtminstone stridande mot bruket, och, såsom jemväl oftast motbudande för det bortskända hjertat, lemnades det heldre & sido, under det man deremot, i hopp om en annan, mera lyfelig, förening, med begärlighet skyndade att genomgå de af lagen utsatta warnings- och skilnads-grader. Kunde makarne nu hårtill ställa sig så, som hade de vågat mycket för frid och endragt, men att allt varit förgäfwes, endast berföre, att de ej blifwit skapade för hwarandra; så hade de ock att wänta ett allunnare deltagande, och man skulle då ej eller finna underligt, att dessa makar, under befinningstiden, i stället att med ånger och blygd behjerta deras ostadighet, hwar på sitt håll sökte bereda sig ljusare utsigter, genom en ny, kanske lika lättfinnig, ägtensskapsförbindelse. Swad ägtensskap, i en sådan ställning, slutligen skulle blifwa, kan ej behöfwa närmare utvecklas. Det är nog, att des helgd och wärde bär med sorgfällig omhet wärdas; och då följderna af det nya stadgandet icke kunna med en ofelbar wißhet sägas vara nyttiga, utan erfarenhetens lära ger anledning att befara motsatsen; anse wi §. 6:ra helt och hållet uteslutas; i följd hwaraf ock 11 §. skulle komma att från förslaget utgå *).

På grund häraf skulle, i vår tanka, texten, under förevarande Kap., erhålla följande lydelse:

"1 §. Warder ene maken förwunnen, att hafwa stämpat mot den andras lif; då skall ägtensskapet upplöfas, ehwad den oskyldige det yrkar eller ej.

"2 §. Begär endera maken blodskam, eller warder dömd till straff för otukt, som emot naturen stridande är; warde ock i dessa fall, ägtensskapet upplöst, som i 1 §. sägs.

"3 §. Öfr ene maken hör, och will den andre ej dermed öfwerse, utan talar derå inom sex månader, sedan han eller hon det weta seck, och hafwa de ej ifrån den tid fångelag med hwarannan haft; då skall ock ägtensskapet upplöfas. Ej må dock till skilnad dömas, förty att make horsbrott & sig tager, der ej annan bewisning dertill kommer." 4, 5, 6, 7, 8 och 9 §§. se lagförslaget.

"10 §. Då till skilnad dömdt är, ware den, som skilnaden wunnit, pliktig att gifwa det kyrkoherden i församlingen tillkänna; och teke kyrkoherden det i kyrkans bok.

7 Kap.

* Franska Lagen (Code civil, Liv. I tit. 6, 3 och 4 Cap.), derifran förevarande §§. äro hemtade, fordrar likväl, att makarnes föräldrar skola bifalla den tilltänkta ägtensskaps-skilnaden, hwilken ej eller får tillåtas, om ägtensskapet varit i mer än tjugu år, eller hustrun fylle fyratiosem år. Vi inse ej orsaken, hwarföre icke åtminstone den sista föreskriften jemväl blifwit öfwerförd.

7 Kap.

Om makars bo, och om giftorätt.

När fråga om ägares rätt, att fritt disponera sin arfwejord hos Kongl. Lag-Commiteen förewar, blef, på sätt protokollet för den 16 November 1816 wisar, den mening gällande, som bibehöll det gamla arfwejordssystemet i det hufwudsaktligaste oförändradt; men då LagCommiteens arbetande ledamöter varit af motsatt tanka, beslutades, enligt protokollet den 1 November 1824, att dubbla texter skulle tryckas till de Kapitel, i hvilka arfwejordssystemet inginge.

Uti 6 §. af förewarande Kap. framställes det förslag, att man och qwinna skulle äga, genom förord, göra den egendom samfäld, som eljest, efter lag, wore enskild; dock är, af ofwannämnde orsak, uti särskild text tillagdt, att sådant förord ej får sträckas till arfwefastighet.

Det må wäl wara, att de förhållanden, hwarunder arfwejordssystemet skall hafwa uppkommit, icke widare äro de samme; men då de i detta hänseende antagne grundsatser, hvilka från en forntid alltjemt oförändrade genom slägterne fortgått, nu mera finnas med nationens åsigter och tänkesätt så införlifwade och sammanwurne, att en total reform af dem icke kan anses blifwa för folket kärkommen; hafwa wi på detta ställe trots of böra tillstyrka ferskilda förslaget, som, å ena sidan, under antagande af blott nödige modificationer, bibehåller de uråldriga föreskrifterne om arfwejorden, samt tillika, å den andra, lemnar rättigheten öfwer arfwejord och egendom fri och utan annan inskränkning, än den med nu gällande lag öfwerensstämmar.

Erfarenheten har witsordat, att begreppet om förord, sådant det af allmänheten hittills varit fattadt och förstådt, icke förantledt så beskaffade afhandlingar, som förewarande §. afser, utan har man deremot, wid förords upprättande, åtnöjt sig med att i den ordning, 5 §. i detta Kap. af lagförslaget anwisar, antingen helt och hållet upphäfwa eller of inskränka den tilltänkte makens giftorätt i den egendom, som, af samfäld egenkap, eljest varit eller blifwit blottställd för ett, på giftorätt grundadt, anspråk från makens, hans arfwingars eller borgenärens sida. Då man härifrutan lätt infer, att de tilltänkte makarne swärligen kunna på förhand hafwa fattat till hwarannan det förtroende, som ensamt kan förandlea den afhandling, §. omtalar, och de i allt fall ej gerna kunna förlika sig med den föreskällning, att en del af den enes eller andres enskilda egendom, i händelse af dödsfall, skulle, på grund af förordet, öfwergå till den oflidnes kanske fjerwäre arfwingar; så måste of deraf följa, att hos fastehjon sållan ofswilligt skall uppstå åhågan, att, wid förordets upprättande, begagna tillåtelsen i förewarande §. — Uti 8 Kap. af förslaget, är of giftoman rätteligen förbudet, att genom förord göra den omyndiges enskilda egendom till samfäld; och då den om-

ståndigheten, att, enligt förslaget, qvinnan blir myndig wid tjugusem års ålder, ej kan, efter vårt omdöme, i förevarande fall påkalla ett särskildt afseende, enär, i vår tanka, lagens nu gällande föreskrifter, om qvinnans ommyndighets tillstånd, böra förblifwa oförändrade; så hafwa wi, med hänfigt till allt detta, trott förordsläran skola blifwa enkel samt närmast motsvara sin ursprungliga syster, om den nya lagen endast utvecklar betydelsen af ägtenskapsförord i förenlighet med förelagna 5 §.

Wi förutse wäl den anmärkning, att, då enka efter lag är myndig, henne ej eller bör betagas, att åt ägtenskapsförordet gifwa den utsträckning, nu är i fråga; men, som ett så beskaffadt förord ofta kunde lända henne till skada, samt hon, utan att genom förord tillägga mannen en fördel, den han tilläfwentyras ej förtjente, äger, sedan hon under ägtenskapet hunnit i sistnämnde afseende förskaffa sig nödig wißhet, flera falldiga utvägar att af sin enskilda egendom lemna mannen eller hans arfwingar det undersidd, hwartill hans uppförande och hennes tillgifwenhetskänsla kunna gifwa anledning; torde anmärkningen icke wara af synnerlig wigt utan böra förfalla, helst lagen, då den inskränkte förord till hwad wi nyss yttrat, för den mindre erfarne contrahenten endast åtagit sig en wärdnad, som, ofelbart nyttig till sine följder, ej kan med skäl blifwa ämne för klander.

Antagom, enligt förslaget, att qvinnan wid tjugusem års ålder bleswe myndig, äfwensom att rättigheten att disponera om arfwejord lemnades fri och obehindrad. Skulle ej, i sådant fall, förevarande §. lemna mannen en anwising att, före ägtenskapet, söka förnä qvinnan att genom förord göra hennes enskilda egendom samfäld? Skulle han ej ofta i en så beskaffad afhandling se högsta systemålet för den tilltänkta ägtenskapliga föreningen? Och skulle ej qvinnan, då hon ännu, okunnig om mannens finansiella ställning och hänförd af sin kärlek, kanske ej drog i betänkande att i nämnde afseende bifalla mannens åstundan, hwilken lifasom af lagen undersiddes, — på sådant sätt blifwa berdfwad allt tillfälle att, när mannen ej långt efter ägtenskapet gjorde konkurs, få undanffista den egendom, som, utan förordets mellankomst, varit efter lag hennes enskilda?

Det är klart, att förhållandet med enka bleswe enahanda, och kanske, å mannens sida, än mera stådt på beräkning. Olägenheterna förekomma of emedlertid mindre tvekydige; och då wi tro, att lagen, så litet som möjligt, bör i förevarande fall gifwa anledning till ensidiga affigter och beräkningar, hafwa wi ansett of böra tillstyrka:

att 2 §. i förevarande Kap. erhåller denne lydelse: "Samfäld är den egen-
"dom, hwari man och hustru hafwa giftorätt; och ware giftorätten deri hälften för
"hwardera. Enskild är den egendom, hwari endera giftorätt ej njuter."

att 6 §. måtte, på ofwan anförde grunder, från förslaget uteslutas; och
att fista §. i Kap. erhåller följande redaction:

”3 §. Ägtenkapsförord må ej innefatta annat villkor eller beting, än om gif-
 torätt, på sätt i 5 §. tillåtes. Under ägtenskapet må ej man eller hustru till hwar-
 annan, genom gåfwa, upplåta egendom eller ellsist sig emellan aftal derom sluta. Hu-
 ru egendom, genom testamente bortgifwes, sists i Arfsbalken.”

8 Kap.

Huru ägtenkaps förord upprättas och lagföljes.

2 §. Wid 3:3 läsning tycker man sig finna, att giftoman, om den omyndige
 will, äger afstå dennes giftorätt äfwen i hwad under ägtenskapet genom makarnes hui-
 sesidiga omsorger förwärfwas, helst denna egendom, jemwål efter lag, är samfåld; men
 wid en närmare granskning af grunderne för 7 Kap. af lagförslaget, blir klart, att
 makarnes rätt till sistnämnda egendom icke kan genom förord inskränkas. Det synes
 likwål, som skulle §. i deß nu warande lydelse lätt nog kunna wälla missförstånd, och,
 på grund hwaraf samt med hänsigt till hwad wi under 7 Kap. annärft, föreslå wi följ-
 ande redaction:

”2 §. För omyndig äge giftoman förord upprätta; tage dock den omyndigas
 samtycke och underskrift derå. Wisja man och qwinna, utan förord, ägtenkap ingå,
 och fordrar giftoman att det upprättas skall, eller wägrar han sitt bifall, då den
 omyndige samtycker att andra fastehjonet må sig till ensild ägo förbehålla egendom,
 efter ty i 7 Kap. 5 §. sågs; pröfwe Rätten, då anmälan göres, om skäl dertill
 vara må.”

10 Kap.

Om ansvarighet för gäld i makas bo.

Enligt protokollet för den 26 November 1814 har en af Kongl. LagCommitte-
 ens granskande ledamöter yttrat: att ägtenkapsförord borde rätteligen ej wara annat,
 än den passiva delens skyddsmedel mot den actives missbruk i styrelsen öfwer boets
 ärender; och hafwa wi, här ofwansföre wid 7 Kap. af förslaget, då begreppet om för-
 ord, sådant det hos folket råder, allmännast öfwerensstämmor med omsförmålde äfigt,
 jemwål tillsyrt att någon annan, eller widstråktare betydelse af förord, ej måtte i den
 nya lagen utvecklas.

Uti 1 §. af förewarande Kap. har man föreslagit det stadgande, att samfålda
 egendomen skall gå i betalning för all gäld i makars bo; och då wådan af, att genom

förord gdra enskild egendom till samfald, här wisar sig uppenbar; torde wårt ofwän-
nämnde tillstyrkande förtjena ett närmare affeende.

Men om ock detta sednare inträffar, förekommer likwäl, att qwinnan ofta inför
i boet egendom, som, i sin natur, efter lag är samfald; och då utwägen, att genom
förord förbehålla sig egendom till enskild ägo, hittills varit mera sällsynt samt ej eller
synas för en framtid böra blifwa en nödwändighet, enär en i detta fall af ena contra-
henten äfidosatt granlagenhet kunde hos den andre wäcka en wis owilja och förtrytsam-
het, hwars verkningar under ägtenskapet blefwo synbara; så hafwa wi, efter öfwerwä-
gande af ämnet och hwad angår mafarnes före ägtenskapet åsamkade skuld, ansett det
böra förblifwa wid hwad nu gällande lag innehåller, helst det, i wår tanka, wore
orättwist, om qwinnan, genast efter ägtenskapets ingående, skulle för felande ägtenskaps-
förord se hela sin införda egendom, som egde samfällighets egenkap, medtagas till be-
taling af de mannens skulder, hwilka uppenbart och bewisligen före ägtenskapet till-
kommit.

Ett lika förhållande, eller att nu gällande lag lemnas oförändrad, torde ock, ef-
ter wårt ömddme äga rum för de fall, då mannen under ägtenskapet, utan all hänsigt
till boet och dess fördel, på egen hand belastar detta sednare med skuld. Att mannen
under omsorgen för boets bästa och förkofran, äger ensam widtaga de åtgärder, han
anser nödige, samt att följderne af hans tillgörande härutinnan måste af gemensamma
boet ansvaras, må wäl wara obesridligt i anseende till det honom uppdragna måls-
mannskapet; men om han jemwäl härutöfwer berättigas, att genom borgens påskrifster el-
ler andre likartade förbindelser, utan hustruns wettskap och samtycke, skuldsätta äfwen
hennes andel i samfälligheten; så skulle ock den gemensamma rättighet, lagen i denna
sednare henne tillagt, allt för ofta komma att sakna betydelse, äfwen som den i 11 Kap.
4 §. GiftermålsBalken antagna rättsgrund: "att hwar äger sin sak ensam böta, och ej
"annans lott förwerka."

För den händelse, att mannen ådrager sig böter och skadestånd i brottmål, har
man åter i förslaget lätit siffrämnde rättsregel blifwa gällande och, i detta fall, fredat
hustruns gifterått's andel. Det tyckes likwäl oss, som borde, på enahanda grund, hu-
struns rätt flyddas i öfrige, nyss anförde, lika beskaffade fallen. Wi dela i detta hän-
seende lika öfwertygelse, som en af LagCommiteens arbetande ledamöter fullständigare
utvecklat till Commiteens protokoll den 16 October 1814, pag. 10 samt den 9 Novem-
ber 1825, pag. 14, och för att undgå en onödig widlöftighet, hänföra wi oss till hwad
nämnde ledamot yttrat samt det förslag till förändrad redaction, han jemwäl afgif-
wit; med anmärkning likwäl, å wår sida, att samma redaction äfwen bdr innefatta de
förefkrifter, som i 5 och 9 §§. af detta Kap. förefinnas.

11 Kap.

Om bostilnad.

I §. Under återopande af hvad vi wid föregående Kap. anmärkt, anse vi här endast nödigt hänvisa till den särskilda redaction, som i Kongl. LagCommiteens protokoll för den 9 November 1825, pag. 16, finnes föreslagen.

10 §. Så wäl i afträdes- som bostilnads-mål bär, efter wårt omdöme, det förblifwa wid lagens nuwarande påbud, att borgenär, owillkfortigen och wid talans för-lust, skall wid inställesdagen annåla och bewaka sin fordran. Endast på sådant sätt och genom den i konkurs-mål stadgade edgång erhålles en tillförlitlig wisshet om stuldens belopp, äfwen som säkert utredes, om och i hvad mon bostilnadsfdkanden i selswa wer- ket undgår deltaga i boets gåld. Att bostilnadsförmonen, i annat fall, icke medförde nå- gon egentlig nytta, tyckes wara klart, då den fränstiftade egendomen, icke fredad från kraf- anspråk, genast derefter kunde afhändas bostilnadsfdkanden, och denne således ej sällan se sig nödsakad, att, straxt efter wunnen bostilnad, till borgenärerne afträda hvad nyß förut blifwit undanstiftadt. Efter wunnen bostilnad skulle ju desutom hustrun, i ofun- nighet om boets verkliga ställning, icke tilltro sig att af sin undanstiftade lott lemna mannen ett eljest ej wägradt biträde, och hon kunde, af enahanda orsak, ej annat än sinna högst betänkligt, att åter under mannens förvaltning ställa hvad bostilnadsbomen henne tillagdt.

Om en hustru sökte och wann bostilnad, men mannen, som några år förut in- löst och förwarade några af sine och hustruns gemensamme stuldförbindelser, kände sig frestad, att, på grund af dem, åtkomma hennes enskilda egendom; så kunde en tillställ- ning i detta fall, under nu gällande föreskrifter icke med framgång genomdrifwas. Deremot blefwe försöket, efter föreslagna lagförändringen, lätt verkställbart, enär man- nen, efter konkursens slut, blott behöfde anlita tredje man, som på grund af nämnde förbindelser och under återopande af hustruns betalningsanswar, af henne i laga ord- ning utsofte det önskade beloppet. Ett så beskaffadt och andra dyliga understef böra dock, så widt ste kan, af lagen förekommas; och då hustruns rätt så lätt kan förnärwas ge- nom beroendet af mannen och hans beräkningar, hwilke stundom kunna wara mindre noggranne; synes det öf, som wore hustruns bostilnadsrätt ej tillräckligen wärdad, om hennes egendom blottställdes för möjligen tillkapade kraf, eller för andre än i behörig ordning annåtde och med borgenärs ed styrkta fordringar.

Efter wår öfwerlygelse skulle således en lagförändring i förewarande fall medfø- ra åtskilliga olägenheter, i stället för den reda och ordning, lagen hittills befordradt, och, hänförande öf till wår anmärkning wid 19 Kap. 12 §. HandelsBalken, föreslå wi följande redaction:

10 §. Emellan dem, som bostilnad sökt, och de borgenärer, hvilka å instäl-
 "llefedagen talan bewakat, warde frågan om bostilnaden pröfwad, på de skäl, som sö-
 "rekommit, ändå att den ej af borgenärerne uttryckligen bestrides. Uteblifwer borgenär,
 "eller sin fordran ej lagligen bewakar; gånge dermed, som i 19 Kap. 12 §. Handels-
 "Balken stadgadt finnes."

12 §. Skulle i anledning af vår anmärkning wid 7 Kap. h. t., börjas sålun-
 da: "Har, sedan bostilnaden söktes, någon egendom, som samfärd är, genom arf 2c.
 (se lagförslaget.)

12 KAP.

Om bodelning.

10 §. Slutperioden af förewarande §. tyckes fordra ett tillägg för den lätt
 möjliga händelse, att bodelningen klandras, och, genom hvarjehanda tillfälligheter, ma-
 kens erhållna lott i boet förminskas. Om t. ex. arfwingar wid bodelning låta en del
 af sin legitima beräknas; kunde ju lätt hända, att hustrun ansåge sig ej behöfwa något
 särskildt underhåll, och således derom ej eller gjorde anmälan; men det tyckes wara li-
 ka säkert, att, om bodelningen klandras och en annan beräkningsgrund derwid kommer
 att bestämmas, hustruns rätt till underhåll då bör wara öppen och ej affuren genom
 hennes förra underlåtenhet att dertill sig annåta. Af hufwiva lagens grund synes wäl
 detta ock wara klart, men meningen uttryckes må hända än beständare om sista mo-
 mentet i §. erhåll denna lydelse: "Gifwer efterlefswande maka ei wid bodelning an sin
 "rätt till det underhåll nu stadgadt är; hafwe sedan ej talan derå, utan så är, att bo-
 "delningen klandras och makans lott derigenom minskad warder."

14 KAP.

Huru barn wårdas skola, då fästning brytes med lågrad fäste-
 qwinna, eller makar till säng och sätte skilde äro, eller
 giftermål återgår, eller skilnad sker i ägtenskap.

1 §. Med hänsigt till hwad wi under 1 Kap. anført och det förslag till ny
 lagtext, wi, i anledning deraf, framställt, anse wi förewarande §. böra erhålla följande
 de lydelse:

"1 §. I de fall qwinnan, enligt 3 Kap., för ägta hustru förklarad, äge hon
 "rätt, att barnet hos sig behålla."

ArfdaBalken.

2 Kap.

Om ägta födsel.

1, 2 och 3 §§. Under de öfverläggningar, som, enligt Kongl. LagCommitteens protokoll, wid förewarande Kap. ägt rum, hafwa olika åsigter blifwit framställda i fråga om rätt till klander å barns födsel. Man har wäl warit ense om mannens rättighet i detta afseende; men i hänfikt till talan af mannens eller hustruns skyldemån, har, på sätt de utkomne förslagen wisa, man, i det förra, antagit att, sedan mannen förutit år och dag till talan å barns födsel eller eljest sin rätt estergifwit, skulle skyldeman, som wore i arfsled, äga stemma, sex månader från den dag, då stemningstiden för mannen tilländageet, och, i det sednare, blott tillåtit skyldemannen tala, i det fall, att mannen ej förutit sin tid att tala eller sin rätt eljest ej estergifwit.

Då wi till granskning förehäft de skäl och grunder, som motiverat de olika meningarne, jemte dem, som föranledt, att mannen i förewarande fall, enligt sista förslaget, erhållit en uteslutande rättighet att, med estergift af sin talan, erkänna barnet för ägta, äfwen om des födsel utom ägtenskapet wore alldeles uppenbar och gifwen; hafwa wi derwid icke kunnat ogilla den granlagenhet, hwarmed ämnet i det hela blifwit behandladt, ehuru wi likwäl trott os sinna, att man, i samma granlagenhet till äfwentyr's gått för wida, så att föreslagna stadgandet, efter vårt omdöme, kommit att sakna den strånga råttådighet, hwarunder lagen, obeweflig, bdr framja sanning och rätt.

Man har uti motiverne till förewarande Kap., på skäl, dem wi ej wilja bestrida, inkränkt rättigheten af bewis emot barns födsel, till den händelse, att maunen omdöjligen kunnat hafwa samlag med hustrun, å den tid, då barnet aflades; och wi wilja således blott fästa os wid denna händelse, och söka tillse, huruledes lagen för ett sådant fall bdr stadga och förordna.

Wi taga härwid till en bdrjan för alldeles gifwet, att, äfwen efter den nya MisgerningsBalken, hustrus otrohetsbrott i ägtenskapet skall med ansvar beläggas, och att således en hustru, hädanefter som hittills, måste, på allmän sakfbrares kallelse, infinna sig wid domstolen, och, om hon der öfvertygas att med annan mansperson hafwa haft olofligt umgänge, ehwad mannen förklater eller icke, ändå för umgånget anses till ansvar skyldig.

Härpå följer åter, att ansvarsfkyldighet jemwäl bdr drabba den hustru, som under mannens frånvaro framföder ett barn, hwilket uppenbart är afladt utom ägtenskapet. Ut i texten och motiverne förefommer wäl ej något härrom; men af Committee-

ens protokoll för den 26 Juni 1817, pag. 96, tyckes så att hämta, att det icke wore straffet å det verkliga brottet man welat undanröddja, utan endast des menliga påföljd för det oskyldiga barnet, som varit frukt af ett sådant brott.

Under förutsättning häraf, eller att hustru för brott mot sin ägtenkapliga tro är underkastad laga ansvar, tyckes och vidare kunna förutsättas, att dese brott icke lemnas utan åtal, minst i den händelse hwarom nu är fråga. Ett annat förhållande blir ej eller gerna tänkbart, i anseende till brottets beskaffenhet och den allmänna förargelse, dermed åstadkommes. Den del af offentliga makten, som har att waka öfwer sedernas helgd och renhet, kan således ej anses skola tåga, så wida nemligen det ifrågawarande otrohets brottet tillika med scandalen woro gifne och uppenbare, utan man måste twärtom taga för gifwet, att en tyfnad af den publice åklagaren wore i nämnde fall ej möjlig, utan såsom en följd deraf, att särskildte förhållanden (t. ex. owisshet om tiden för mannens bortresa, eller huruwida han icke tilläfwentyrts någon gång kunnat under tiden besöka sin hustru) wållat att i bewisningen uppkommit en brist eller osäkerhet, som gjort åtalet betänkligt och således förantlet des nedläggande.

Utgår man från dese synpunkter, och, enligt motiverne till förevarande Rap., antager att ägtenskapet, såsom en följd af des grundwillkor, medför den föreställning, att deri framfödde barn äro ägta; så tyckes och lagen, på förevarande ställe, rättast böra lemna den föreskrift: "att barn, som födes i ägtenskap, wore ägta, utan så "är, att modren, genom barnets födsel och på grund af mannens frånwaro, blifwie "om hordomsbrott öfwertygad."

Det måste, enligt wår öfwertygelse, alldrig kunna i nu nämnde fall lemnas åt mannens wälbehag, att med sin förklåtelse gifwa barnet en ägta afkomlings rätt. Af mannen må det wäl bero, att tillgifwa hustrun brottet, och att, under ett med henne fortsatt ägtenskap, skänka barnet all den hyllest och omwårdnad, han för godt finner; men härwid måste det och stadna, och mannen alldrig äga, att i släkten införa barnet, såsom ägta. Då lagen utsagt sin dom öfwer hustruns otrohetsbrott och såmedelst konstaterat barnets oägta födsel, kan det i wår tanka ej vara samma lag wärdigt, att anwisa en utwäg, hwarigenom nämnde barn kunde tilläggas ägta arfwingars förmoner. Ett sådant förhållande å lagens sida måste nödwändigt för den moraliska känslan blifwa motbjudande. Under en sådan tillåtelse att skaffa sig ägta barn, bleswe det snart liggitigt om man föddes i eller utom ägtenskapet: qwinnan wore ej mera så nogräknad med sin ägtenkapstro, då antingen mannen, innan afresan, redan på förhand tillgaf brottet, eller och hon ägde anledning till hopp, att framdeles winna hans förklåtelse; och hustrun, om hon än för sitt brott fälldes till laga ansvar, skulle ju uppenbart finna sin tröst i en lag, som blott för syn skull tycktes stadga det ådragna answaret, under det den deremot i selswa werket med skonksamhet beddinde gerningens halt,

halt, och lugnade modren med utsigten, att i sitt fjöste så, såsom ägta, upptaga den menliga panten af ett hordomsbrott.

Man anmärker tilläsventyrs mot vårt förslag, att i följd deraf, mannens eller hustruns arfwingar icke skulle underlåta, att, wid minsta anledning till misstänka om hustruns brottslighet i förevarande fall, genast söka wända åklagare maktens uppmärksamhet ditåt; och att således hända skulle, att, utom det hwarje så beskaffadt brott alldrig lemnades utan åtal, en ärbär hustrus heder och lugn kunde släckas och södras i den mon åtal, utan anledning af skäl och bewis, möjligen anställades.

Då det likwål, i vår tanke måste wara för lagstifningen af wigt, att söka befordra ordning och sedlighet inom familjerne, men denna sedlighet ej kan winnas eller underhållas, annorledes, än att hwarje afsteg derifrån beifras i den ordning lagen utstakar, lärar anmärkningens förra del ej förtjena afseende; och då, i hänfikt till de befarade misbruken, förekommer, att det rätta correctivet mot ohemula angifwelser, så i detta, som andra fall, icke beredes dermed att man låter sjelfwa brotten opåtalle försöwas; torde ock anmärkningen i sistnämnde del finnas af ringa eller ingen betydelse.

Det kan wål wara, att man i andra länder äger på det uppgifna sättet förskaffa sig en arfwinge. Deraf följder likwål icke, att ett sådant bruk bdr hit införas. Det öfwerensslämmer åtminstone icke med de begrepp om ägtenskapets helgd, wi anse böra än widare hos swenska folket underhållas; och för vår del kunna wi ej annat än finna det högst betänkligt, att i hwad nu gällande lag, 8 Kap. 7 §. Ursäwaken, om ett i hordom afslat barns rätt innehåller, tillstyrka den modification, förslaget anwisar.

Efter wåre åsigter är och blir således det barn oägta, genom hwars födsel modren, på grund af mannens frånwaro, blifwit öfwerlygad om hordomsbrott. Wi bestride wål icke, att, äfwen under denna lag, hända kunde, det werkligt oägta barn wunne ägta arfwinges förmoner. Men detta inträffar då endast såsom en följd af den offentliga maktens försummelse, att, inom laga åtalanstid, beifra brottet. Denna försummelse angår åter på intet sätt sjelfwa lagen och måste, i enlighet med hwad wi här ofwan yttrat, anses äga sin grund i särskildte förhållanden, hwilka gjort åtalets utförande betänkligt. Att, utöfwer statens och mannens rätt till talan i närwarande fall, jemwål lemnas mannens och hustruns arfwingar en allmän rättighet, att inom en wif tid klandra barnets födsel, skulle deremot, enligt vår tanke, leda till flere obehagligheter. De nämnde arfwingars rätt till försvar af enskilde fördelar, tyckes desutom ej böra skattas högre, än statens anspråk på en obrottslig ägtenskapstro; och har den åklagande makten ej tilltrött sig, att i omförmåldte händelse mot hustrun föra talan; torde ock hennes eller mannens arfwingar böra njutas dermed och, likasom staten, så antaga barnet för ägta: den händelse likwål undantagen, att hustrun, under åtalanstiden, aflider, utan att öfwer hennes otropetsbrott ännu ransakadt och dömdt blifwit.

§ anledning häraf föreslå wi till förevarande Kap. följande redaction:

2 Kap.

Om ägta födsel.

"1 §. Barn, som i ägtenkap födes, vare ägta, utan så är, att modren genom barnets födsel och på grund af mannens frånvaro, blifwit om hordomsbrott öfvertygad.

"2 §. Har mannen under de första etthundra tjugu dagarne af de trehundra, som gått näst före barns födsel, varit frånvarande så, att han med hustrun ej kunnat hafwa samlag; äge han det barn förneka, så framt ej deremot, genom undersökning om barnets och modrens beskaffenhet hushligen wisas, att barnet kan vara af mannen afladt, ändå att det tidigare eller senare framkommit.

"3 §. Will mannen barn förneka, som i 2 §. sägs; söke hos Rätten, att god man för barnet förordnas må, och stemme, inom år och dag, sedan barnets födsel honom kunnig blef, gode mannen, att barnets rätt wärja: lefwer hustrun; då skall ock hon stemmas.

"4 §. Talan å barns födsel må, i nu nämnde fall, endast föras af mannen och den, som till allmän åklagare satt är; och ware, för den sednare, tid att stemmas, som i brottmåtslagen sägs. Öfr hustrun under åtalanstiden och innan ännu öfwer otrohetsbrottet dömdt är; då må skyldeman, som i arfsled är, jemwäl talan föras, och stemme inom sex månader från hustruns dödsdag.

"5 §. Säger hustru sig hafwande vara, då mannen öfr eller ägtenskapet eljest upplöses, och föder hon barn å sådan tid, att det för mannens afkomling hållas må; ware ock den födsel ägta.

"6 §. Barn är ägta, som man, efter fästning, aflat med fästegwinna. Öfr pås hinder, hwarfdre giftermålet efter lag, ej fullbordas må, och äro begge eller endera i god tro; ware ändå barnet ägta. Samma rätt njute ock barn, då fästning eljest brytes eller återgår, men modren, enligt 3 Kap. GiftermåtsWalken, för ägta hustru förklarad.

"7 §. Gifva sig man och qwinna, som i lönskaläge sammanafsat barn, och hafwa de, wid fästningen eller wigseln, eller förut inför domstol, erkänt barnet; då njute det ägta barns rätt. Öfr fästning skedd och barnet erkänt, men öfr endera före än wigsel åkommer; ware lag samma.

"8 §. Öfr giftermål åter för laga skäl, och hafwa mannen och qwinnan eller endera i god tro varit; då äro barn ägta, som de sammanafsat.

"9 §. Öfr qwinna wäldtagen, warder deraf hafwande och föder barn; då njute det ägta barns rätt."

3 Kap.

9 §. Om arfwinge, som nämnes i 2 och 3 §§., på Domarens kallelse, genom ombud annåter sig inom tiden i 4 §., samt, för den händelse sådant behöfwes, wisar Konungens lof, att till riket inslytta; så kan likwål denna arfwinge ej få lysta arfwet, innan han jemwål wisar sig hafwa fullgjort willkoret i 7 §. För wår del skulle wi derföre anse det leda till ett mera förtydligande, om redactionen af 9 §. erhöles följande lydelse:

"Faller arf för den, som frånwarande är; då skall Rätten låta sätta det i såkert förwar, eller under god mans wård, till dess den frånwarande sin rätt bewakat och styrkt, eller tiden dertill ute är, efter ty i 4, 5, 6 och 7 §§. skits. Ej må dessförinnan arf lystas, eller andre arfwingar dela frånwarandes lott, der ej dennes wisande är okänt, och arfwingarne i ty fall, för lyftningen ställa borgen, som af Rättens godkännes."

5 Kap.

6 §. Stadgandet i §. innesfattar, enligt wår tanka, en betänkelig anledning till obehagliga rättegångar, i förening med misfänja och split emellan de närmaste skyldemån, helst hemgiftstagaren, afwen genom den minsta förseelse, kan sägas hafwa tillskyndadt gifwaren orätt eller skada. Desutom äro, åtminstone bland allmogon, systonen i en famille ganska uppmärksamma på hwad föräldrarne, mer eller mindre, gifwa i hemgift åt hwardera barnet, och den af dem, som tror sig wara wanslottad, undertåter ej eller att derom göra anmärkning. Skulle nu denna, i följd af sitt misfänje, lyckas öfvertala gifwaren att jemka den öfwerlagade olifheten, genom en, enligt förewarande §. anställd rättegång; så är ock klart, att endragtens mellan famillerne skulle södras, och goda förhållandet dem emellan knappast återkomma. Det synes jemwål, då hemgift endast är ett förskott på ett blifwande arf, som borde det öförryckt förblifwa wid hwad föräldrarne en gång, i detta hänseende, tillgjort och medgifwit. En son eller måg blir ofta, endast genom ett sådant förskott, i tillfälle att befria sin egen bosättning, och det wore ej billigt, om han, i följd af ett förhållande, som tilläfsventyrsk kunde bedömas hafwa utseende af en orättwisa mot gifwaren, skulle af sådan anledning, äddmas en återgång, som helt och hållet tillintetgjorde utsigterne för hans framtida wål. På dessa skäl anse wi ock böra tillstyrka, att förewarande §. från förslaget uteslutes.

6 Kap.

Swerfkriften tyckes rättast böra hafwa denna lydelse:

"Om wård och uppteckning af bo efter ödd person."

3 §. Förra förslaget till ÄrfdaBalk stadgade i 7 Kap. 4 §., att Rätten ägde nämna kunnige och redlige män att uppteckningar inom domsagan hålla; men denna föreskrift är i senare förslaget utelämnad, af orsak, som protokollet för den 14 November 1825, pag. 24, visar, att man ansett sättet för boupppteckningsmännens tillförordnande böra få bero af hwad derom särskildt kunde stadgas.

För vår del finna ej betänkligt, att i lagen gifwa ifrågawarande uppdrag åt Rätten, som synes bäst vara i tillfälle, att detsamma verkställa; och wi tillstyrke, af sådan anledning, att den utelämnade föreskriften måtte i förevarande §. få inflyttas.

6 §. Enligt våra anmärkningar wid RättegångsBalken hafwa wi, likasom lagförslaget innehåller, tillstyrkt blott ett tingsställe i hvarje domsaga, men deremot, i stället för föreslagna permanencen, ansett det böra blifwa wid tre Ting om året. Då dessa Ting naturligtwis medtogo en längre tid, och Rätten följaktligen under de fyra månader, som woro för hvarje Ting att påräkna, den mästa tiden kunde i de årender §. offer, anlitas; torde och må hända, föreskrifterne i §. vara öfverflödige, helst om, i det fall att föreskrift tarwadades huru bo wärdas skulle, Rättens Ordsförande derom ägde förordna, hwilket, utan en särskild §. kunde uttryckas dermed, att slutmeningen i 1 §. erhöles denna lydelse: "Och hafwen de wärd om boet, till dess Rätten, eller, der Ting ej hålles, Ordsföranden i Rätten derom förordnat."

Skulle det åter anses nödigt, att §. quarstår; torde och böra utmärkas, om och huruledes klagan må i förevarande fall af den misförliden föras. Det kunde ju lätt hända, att sterbhusdelägare icke wore nöjde dermed, att Domaren med de bägge Råmndemännen, aflögo deras anhållan om annan boupppteckningsman, än den Rätten tillsatt; och Domaren bör, i denna händelse, ej blifwa wilträdig om besvärshänwisning bör temnas, eller icke.

16 §. Uti §:n förekommer, likasom i förra förslaget: "Dröja sterbhusdelägare, att boupppteckning, inom rätt tid, sedan den för rättad war ingifwa; hålle Rätten dem och dertill." Wi hemställe om icke, i stället för ordet, "dröja," borde sättas ordet, "försunna," såsom i vår tanka mera viktigt och uttryckande lagens mening; och gällar, i afseende på §:s första period, vår anmärkning wid 6 §.

7 Kap.

2 §. Då sterbhusdelägare lätteligen kunna förskingra boets tillgångar, utan att likwäl sådant lika lätt kan visas, åtminstone ej så fort som erfordras i det fall, §. offer; torde, i stället för ordet, "Biser," i andra meningen af §., böra sättas: "Besfarar borgenär att sterbhusdelägare icke," en förändring, som tyckes påkallas af bora

genärernes obeskrifliga rätt, att åtminstone obehindradt kunna försäkra sig om den dödes qwarlätenskap, i de fall, då omständigheterna kunna dertill föranleda.

6 §. Förenklades om den erhöles följande lydelse:

“Will efterlefswande make afträda enskild egendom eller giftorätt, för att vinna befrielse ifrån gäld; hafwe tid dertill, som i 4 §. sägs.”

15 §. Ej sällan händer, att, i ett boståndsmål, deri mannen tillika afträdt sin egendom, hustrun ej allenast förlorar boståndspåståendet, utan ock åläggas, att, jemte mannen, betala bristen med hwad hon framdeles ärfwer eller förwärfwar. Efter de grunder, motiverne till denna §. upptaga, låter dock vara klart, att ett sådant åläggande endast gäller för bolagstiden, men upphör att vara verkande, om hustrun, wid mannens dödd, rätteligen afträder boets egendom. Ett sådant förhållande torde ock stå tillsammans med föreskrifterne i nu gällande konkurslag; men då man sett meningarne här om vara delade, och de äfwen under en framtid kunde blifwa det, om ej en uttrycklig lag för den händelsen wore lemnad; tillsyrke wi att, efter förewarande §., kunde i förslaget införas en ny af denna lydelse:

“16 §. Är hustrun under ägtenskapet ålagd framtida betalningsförlighet; förfalla ock all verkän deraf, om hon, wid mannens dödd, boet rätteligen afträder.”

3 Kap.

Swerfkriften synas rättast böra vara:

“Huru dödd persons bo skiftas skall.”

12 §. Det tyckes vara af yttersta wigt, att, efter gbrligheten, söka förekomma, de underslef, som myndige arfwingar, till omyndigs förfång, möjligen kunde wilja tillwägabringa, synnerligast då, när förmyndaren, mindre om för den omyndiges wäl, wisar sig benägen, att gå de myndige delägarnes önskan till mötes. Genom 5 §. i detta Kap. har man ock, för följderne af dylika underslef, sökt freda den omyndige; men det förefaller oss, som skulle stadgandet i berörde §. vara utan all effect, om sista momentet af förewarande §. komme att qwarstå, helst i sådant fall, de myndige delägarna icke kände sig nog kraftigt förbundne, att iakttaga omförmäldte stadgande, för hwars hwarsfribande lagen endast föreskrif förmyndarens ersättningsförlighet. För att å 5 §. gifwa en desto sörre helgd, samt för att sätta ej mindre förmyndaren, än äfwen de myndige arfwingarne i nödwändighet att obrottsligt ställa sig föreskrifterne i sista nämnda §. till esterrättelse, föreslå wi dertill å sista momentet af 12 §. denna lydelse:

“Är sifte stedt utan lottning, der omyndig sterhusdelägare varit, eller ombud för fränwarande ej haft lof, som i 5 §. sägs; stände det ej fast, om klander sker,

”af den fränvarande inom den tid, nu nämnd är, och af ommyndig inom natt och är,
 ”sedan han myndig blifwit; ägen och begge talan föra mot arfwingarne, samt att der-
 ”fbrutan hålla sig, den omyndige till fbrmyndaren, och den fränvarande till den, som
 ”wid stiftet hans rätt bewaka bordt.”

9 Kap.

Om testamente.

14 §. Då testamente i allmänhet måste anses innefatta den af lidnes fria och otvungna yttersta wilja och förordnande, synes, som hade lagstiftaren i förevarande §., under afwifelse från denna äfigt, hänfördt de så kallade inbördes testamenten till någon likhet med wanliga kontrakter, hwilka, afslutade på grund af ömsesidiga beräkningar, ej annorledes, än med ömsesidigt bifall kunna styrkas. Det är wäl sant, att, enligt föreslagna stadgandet, ett sådant bifall icke erfordras eller owillkorligen är af nöden; men händelser äro lätt tänkbara, då blotta tillsägelsen om den beslutade återkallelsen eller testamentsförändringen skulle åstadkomma samma swårighet och bereda enahanda twång, som, om det bestånda bifallet varit, såsom ett nödigt willkor, förefriswet. Om t. ex. en man, genom hot eller hwarjehanda öfvertalande, nödgas sin äldre men rika hustru, att med sig ingå ett inbördes testamente; så skulle han och, enligt förevarande §., med säkerhet kunna påräkna testamentets bestånd, endast han ställde sig så, att hustrun, befarande utbrotten af hans häftiga lynne, icke tilltrorde sig lemna honom den underrättelse, §. omtalar. På sådant sätt torde hända, att inbördes testamente icke alltid innehöll ett sannt uttryck af den af lidnes fria och otvungna sista wilja, utan deremot, kanske rätt ofta, kom att utgå den förslagna och elake makens fribref på en egendom, hwartill hans uppförande gjort honom alldeles oberättigad, och af hwilken han alldrig kommit i besittning, om den af lidna makan ägt ett obehindradt tillfälle, att, enligt känsla och öfjelse, förklara sin yttersta wilja. Det förekommer desutom, som borde makarnes ömsesidiga wälwilja och deras förtroliga sammanlesnad vara enda hufvudwillkoret för hwarje inbördes testamente; och det synes, som skulle, derest wälwiljan och förtroligheten upphörde, makarne ej behöfwa underrätta hwarandra om återkallelsen af ett testamente, som till sin grund reban af sig sjelf förfallit. I allt fall skola, enligt sakens natur, de inbördes testamenten, som ömne och rättfämnige makar afslutat, alltid förblifwa oförändrade, under det endast den förslagna och mindre wäl-tänkande maken skall frukta motsattsens; och då denne sednare icke bör kunna från lagens sida påräkna något biträde; tillstyrkes åt förevarande §., följande redaction:

”14 §. Hafwa makar gjort inbördes testamente och will endera det återkalla
 ”eller ändra; hafwe der wäld till på sätt i 12 och 13 §§. sägs.”

10 Kap.

Hvad i testamente gifwas må.

Vi återopa här endast vår anmärkning wid 7 Kap. GistermålsBalken, och tillstyrke, att den serstilda text, som, af der anförde anledningar, blifwit förslaget widfogad, måtte, i förevarande fall, såsom lag antagas: ett tillstyrkande, som wi, under anmärkningarnes vidare fortsättning, då arfwejordssystemet kommer i fråga, ej anse ödbigt ytterligare upprepa.

11 Kap.

12 §. Klandertiden synes böra utfättas till år och dag, helst om Håradsrätterne ej blifwa permanente.

15 §. Enligt 20 Kap. 10 §. HandelsBalken i lagförslaget, skall gäldenär svara till fulla gälden med den egendom, han i framtiden kan ärfwa eller förwärfwa; och då borgenärerne i främsta rummet böra få påräkna hans laglott, hvarpå han till äfventyrs lemnat dem anvisning, kunna wi för vår del ej gilla stadgandet i förevarande §., såsom, efter vårt ömndme, oförenligt med borgenärens rätt i allmänhet, att, genom bewakande af gäldenärens till dem öfverlätna rättigheter, få bereda sig full betalningstillgång. Lagen förbjuder desutom att bortgifwa laglott i andra, än de fall, 10 Kap. 5 §. h. t. nämner; och en ytterligare exception i denna del, till redlige borgenärens förfång, wore, i vår tanka, hvarken billig eller rättwis.

I fråga om mannens rätt att klandra testamente, deri hustruns laglott henne såsom enskild egendom förbehålles, hänföre wi oss till det yttrande, en af LagCommittens ledamöter den 16 November 1825, pag. 27, afgifwit; och för den händelse, att serstilda texten icke bibehålles, utan laglottslåran deremot antages, föreslå wi till ifrågawarande §. denna redaction:

“15 §. Är gäldenärs egendom till borgenärerne afträdd; ägen då de klandra testamente, hvarigenom hans laglott bortgifwen blifwit. Finnes i testamente förordnad, att hustruns laglott henne enskilt tillhöra skall, som i 7 Kap. 3 §. GistermålsBalken sägs, och wilja mannen eller hans borgenärer det testamente klandra; hafwen de och dertill rätt.”

12 Kap.

Om verkställighet af testamente.

4 och 17 §§. Förnämnde §., bland annat, innehåller: “Gifwarens arfwinge ware ägare när annan af honom ej nämnd blifwit. Är någon nämnd, och finnes

“han till då tiden för nyttjande tiden tilländagar; tråde till äganderätten, ändå att
 “han ej war till wid gifwarens ddb: war han till wid gifwarens ddb, men ej, då ti-
 “den för nyttjande rätten tilländaget; tillfalle egendomen hans arfwingar.”

Uti II Kap. 6 §. af förra förslaget till ÄrfdaBalk, har man ansett den testa-
 menterade egendomen, i sistnämnde fall, böra tillfalla, icke testamentstagarens, utan
 testamentsgifwarens arfwingar; och ehuru, enligt Kongl. LagCommittéens protokoll för
 den 16 November 1825, pag. 28, den då gjorda wigtiga förändringen i sistnämnde
 förslag icke blifwit motiverad, hafwa wi dock trott oss finna anledningen dertill ligga i
 den äganderättens öfvergång, som man antagit äga rum, i samma stund testaments-
 gifwarens ddb inträffat, och hans förordnande åt den utsedde, då tillwarande, testa-
 mentstagaren öfverfört en äganderätt, som, då den ej berott af något willkor utan
 varit hel och fullständig, ansetts kunna och böra gå i arf, lifasom all annan testa-
 mentstagarens egendom.

Men detta oaktadt och oafsedd den ledning, 17 §. Iemmar, hafwa wi dock ej
 kunnat göra oss ett säkert begrepp om lagens mening, i det fall, att, sedan t. ex. A
 i testamente förordnat, att, efter hans ddb, hans hustru B wore berättigad i sin lifs-
 tid bestitta hans fasta egendom, hwilken derefter borde tillfalla C, mot det han till D
 betalte en viss summa penningar, — hända skulle, dels att C, som war till wid A:s
 ddb, afled under B:s lifstid och följaktligen ej ännu ytrat sig huruwida han wille be-
 gagna testamentet, än mindre fullgjort det för äganderättens öfvergång föreskrifna
 willkor, dels att C:s närmare eller fjernare arfwingar, detta oaktadt wid B:s ddb,
 efter stämning, yrkade få, mot den bestämde summan, tilltråda A:s fasta egendom, till
 hwilken åter dennes arfwingar ansågo sig, mot enahanda willkor, wara närmast be-
 rättigade.

Det har förefallit oss, som skulle slutmeningen af 4 §. icke kunna wara hän-
 förlig till nu anförda händelsen, enär den C enskilt tillagda willkorliga rättighet icke
 kan, om testamentet sådant ej föreskrifwer, anses öfvergå till hans arfwingar, på sam-
 ma sätt, som, om willkoret redan varit uppfyllt, eller en full och owillkorlig ägande-
 rätt genast wid A:s ddb tillfallit testamentarien. Wi hafwa till denna förmodan hemtat
 ytterligare anledning af 17 §. enligt hwilken A:s arfwingar under tiden innehafwa
 äganderätten; och då denna ej tyckes kunna dem frångå på grund af C:s nämnde will-
 korliga rättighet, hwilken ensamt varit honom tillagd och följaktligen med hans ddb
 förfallit; hafwa wi trott att, i nämnde fall, A:s arfwingar borde, om C afled innan
 ännu testamentwillkoret blifwit uppfyllt, få efter B:s ddb, tilltråda och behålla A:s
 fasta egendom, emot det de till D utbetalte den i testamentet bestämda summan.

Man gör sig lätt den föreställning, att A, änsfönt han unnat C:s person den
 gifna rättigheten, likwäl icke önskat, att C:s arfwingar skulle, framför A:s egne, få
 sig deraf begagna. I det fall, hwarom nu är fråga, eller då, genom testators ddb
 och

och hans förordnande, äganderätten ej genast öfvergår till testamentarien, utan beror på villkor, som blifwit den sednare enskildt förefrefne att fullgöra; tyckes det oss, som borde hans arfwingars rätt ej kunna blifwa annan, än den villkorliga, 2 §. nämner; och wi hemställe dertföre, om icke 17 §. borde slutas med denna tillagda mening: "Öfr "testamentstagaren innan han uppfyllt villkoret, och innehåller testamentet ej att hans "arfwingar äga till hans rätt träda; behållen gifwarens arfwingar egendomen, och full- "gdren de det förefrefna villkoret *)."

13 Kap.

2 §. Då qvinnan i vårt land, i följd af wedertagen uppfostringsmethod, icke bildas eller danas till annan verksamhet, än den, som blir nödig för den inre hushållningens wård, hwarutöfwer qvinnans egentliga verkningsskrets ej eller synes vara ännad; så måste oss deraf följa, att hon, dagligen sysselsatt med sine huslige småbestyr, icke kan, såsom mannen, reflecterande på de större tilldragelserne i allmänna lefwernet, winna den bekantskap med händelsernes wanliga gång, eller förskaffa sig den erfarenhet af werlden och menniskan, att en owillkorlig rättighet, att råda sig och sitt gods, kunde utan fara henne ansåtrös såsom medel till en sällhet, hwilken, då den wore sjelfberedd, förmodades derigenom blifwa mera hel och fullkomlig. Det torde, i vår tanka, vara alldeles otwifelaktigt, att Rikets äldre lagstiftningar, hwilka förklarar ogift qwinna böra stå under förmyndare, derwid, med hänsigt till det anförda, icke hafte annat syftemål, än att freda qvinnan från de faror, man eljest besarat af hennes oerfarenhet samt medfödda godtrogenhet; och det förekommer oss, som skulle man i detta fall, långt ifrån att wilja utöfwa en orättwisa mot qvinnan, twårtom varit ledd af den mest ädla förefatts, att, genom det man uppdrog wården och förvaltningen af hennes egendom åt dem, som genom slägtffapsbanden woro henne närmast, bereda henne det lugn och den stilla förnådelse, hwaraf hon, sig sjelf lemnad och i ett jemt beroende af andra, troddes icke komma i åtnjutande. Man lärer ej, utan att wilja jäfwa erfarenhetens måst evidente läror, kunna påstå, att denna förefatts i sin utöfning varit qvinnan skadlig, eller förneka, att, om oss exempel sunnits på en och annan ogen eller oredlig förmyndare, qvinnans rätt likwäl i allmänhet varit med sin råttådighet behandlad. Under budet om qvinnans omynlighetsstillstånd, har hon, närmare slutet till familje

*) Antager man t. ex. att a, förordnad, det hustru b skulle sjelf i tio år nyttja hemmanet, men c derefter blifwa ägare och disponent deraf, emot det han, jemte summan till a, skulle under b:s lifstid wårda och förörja henne; så blir den c tillagda rätt än mera personlig, och willrådhigeten följaktligen större. För enhet i åsigtet önske wi således, att lagen måtte, i förevarande fall, än mera bestämt utsäga sin mening.

fretsen, hittills undgått frestelsen, att med det bekomna fäderne- eller mbdernearfwet försöka att, på egen hand, skapa sin lycka: hon har och hittills alldrig blifwit blottställd för wädan af dessa försök: hon har ej, utkommen från fädernehuset, behöft wända sig med bön om råd till den förskommade: hon har sluppit begråta följderne af illa beräknade företag och obetänksamt ingångne förbindelser; forrteligen, hon har hittills icke kändt widden af sin egen swaghet: ledd af wänskapens förtroliga hand, åt hwilken lagen jemwäl anförtrödt wården af hennes egendom, har hon undgått falla ett dubbelt offer för förledarens illisliga beräkningar: wid sidan af en åldrig far eller mor, har hon förnbjsamt egnat sin omsorg åt deras hyllest och wård, ej lockad af begäret att, såsom sself myndig, tänka och handla blott för eget bästa; och hon har, då hon för eller senare inträdt i ägta ståndet, disfört med sig, icke inbillningen att den myndiga qwinnan wore lika så god, som den myndiga mannen, utan, då hon i sin make endast sett en sselfwald förmyndare, hwilken af sin kärlek och wåtwillja åtagit sig hennes angelägenheter, har hon varit lifwad af den samma undergifwenhetskänsla, som alltid skall utgå ett oestergifligt willkor för den ägtenskapliga föreningens sällhet och lycka.

Sådane hafwa, efter wåra åsigter, följderne varit af budet om qwinns ommyndighetsstillstånd, och en framtids erfarenhet skall, om detta bud förändras, såkrast wisa hwad man derpå wunnit. Det gifwes emedertid af det nya, lagförslaget innehåller, ej något ämne, som, i wår tanka, är så genougripande de husliga förhållanderne. Kunde wi sswertygga oss, att det gamla lagbudet innefattade en orättwisa mot qwinnan; skulle och all anmärkning, å wår sida, mot förslaget i denna del hafwa uteblifwit; men då denna sswertygelse är wida stild från oss och wår erfarenhet, samt wi tro, att qwinnan i allmänhet med oss finner, i nu gällande föreskrifter om hennes ommyndighet, blott en gård af lagens sinna wårduad för hennes wäl; böra wi ej eller draga i betänkande, att afstyrka den ifrågawarande lagförändringen och föreslå till S. följande redaction:

“Enka så och hustru, som från mannen lagligen stild är, wåren myndige; men “mb, af hwad ålder hon wåra må, stände under förmynderskap.”

Att qwinna hädanefter som hittills, må hos Konungen söka och winna tillåtelse att blifwa myndig, är ej wår mening att bestrida, och för att ej missförstås hafwa wi ansatt oss böra detta anmärka.

6 §. Det må wäl kunna tagas för alldeles gifwet, att anmålan af hustru åfwen wore i förewarande fall gällande; men tillåfswentys wore det ej onddigt, att här om närmare uttrycka lagstiftarens mening, och S. kunde ju dersföre erhålla denna lydelse:

“Sinnes myndig person, för uppenbart sdsferi eller annan orsak, oförmdgen att “sin egendom wårda; då åge Rätten, på anmålan af föråldrar, hustru eller fränder, “den person under förmyndare ställa; och låta det i allmänna tidningarne tre gånger

“kungdras. Har den, som under förmyndare så ställt är, något med annan sluit,
 “innan första kungörelsen skedd; derå må förmyndaren ej tala, der ej wisas kan, att
 “den andra wetat, det anmålan om förmynderskapet då gjord war.”

14 Kap.

10 §. Då förmynderskap alltid innefattar aliquid onerosum, torde med skäl kunna antagas, dels att närmaste skyldeman, i förmyndaresrågor, först kallas och höras, dels och att den, som i det fall, §. offer, anmäler sig, ledes mindre af ömhet och wälwilja för barnen, än af enskilda affigter och beräkningar, de der möjligen kunde blifwa af menlig följd för de omyndiga. Härifrån torde och kunna hemtas anledningen, hwarföre den, som genom rättegång sökt tillwälla sig förmynderskap, merendels förlorat; och då en skyldeman, om han inför Rätten wisar barnens wäl fordra, att antingen han eller någon annan person förordnas, att, i förre förmyndarens ställe, deras rätt iakttaga, troligen, utan ett derom beståndt lagbud, skulle se sin önskan uppfylld; wille wi för vår del, på det i lagen ej måtte finnas frön till ofta obehöfliga rättegångar, hemställa, om icke förevarande §. måtte från förslaget uteslutas.

11 §. Det skulle tillåfventyras wara nyttigt, om §. tillöttes med följande mening:

“Beswårar förmyndare sig öfwer Rättens utslag; fortfare ändå hans ansvarighet för förmyndarewården, intill dess denna upphört i följd af beslut, som wunnit laga kraft.”

Man har sett den händelse inträffa, att, sedan en wederkäftig person begärt och fått endiledigande från ett erhållet förmynderskap, hwilket Rätten deremot anförtrott åt en annan, mindre säker man; hafwa barnens anhörlige wäl fått ändring i detta beslut, men förre förmyndaren, i följd af erhållna endiledigandet, blifwit befriad från att ersätta den förlust, som inträffat i följd af sednare förmyndarens osäkerhet. Att en omyndigs egendom på sådant sätt lätt kan förfaras, är ej swårt att finna, och, till förekommande af lika beskaffade händelser i en framtid, föreslå wi, att en §. här införas af följande lydelse:

“Söker förmyndare, att från förmynderskapet endiledigas; höre Rätten med förmyndare och någon af den omyndiges fränder, om sådana finnas. Bisfaller Rätten ansöknigen; äge ändå ej förmyndaren astråda sin besattning, innan beslutet om hans endiledigande wunnit laga kraft.

15 Kap.

3 §. Orden i §. tyckas ej wara nog bestämde, för att utgå en allmän pröfningsgrund wid de ersättningsrågor, som kunna yppas i anledning af förmyndares

wanwård och försummelse i sin befattning. Likaså torde, om sista meningen i S., alltför skilfaktige begrepp uppkomma; och wi föreslå dertföre till antagande följande redaction:

”Förmyndare ware skyldig, att med all noggrann sorgfällighet och omtanka wårda om myndigs egendom och rätt. Afdosätter förmyndaren denna pligt så, att, genom hans egen nytta, försummelse eller wanwård, den myndiges rätt lider; sware då till allan skada. Äro flere förmyndare, och wilia de dela förwaltningen sig emellan; skien Rättens tillstånd dertill. Hafwa de wården odelad; swaren då för förwaltningen en för alla och alla för en; dock ware den ene ej skyldig att umgälda den andres wårdsödschet eller förseelse, deri han ej sself tagit del, eller den han ej, genom uddig tillsyn, kunnat förekomma.”

Erfarenheten har öfwertrygat om nyttan och nödwändigheten af ett, i förevarande fall, alldeles bestämt och tydligt lagbud. De olika tillämpningar, som af 23 Kap. 5 S. ArfdaBalken hittills blifwit gjorde, hafwa ej sällan utfallit till den myndigas skada, och en i senare tider mera allmänt fattad åsigt af ämnet tyckes hafwa gjort det lätt för twenne förmyndare, att slå under sig hälften af pupillens egendom. Man förefäste sig t. ex. att en myndigs arfda capital af femtiotusende R:dr öfwerlemnades åt twenne förmyndare A och B, hwilke en tio års tid bibehöllo barnagodset under sannad hand. Då, efter nämnde tids förlopp, fråga uppstod om förmyndarnes redowisningsskyldighet, anmälte B, att A hela tiden innehafte arfscapitalet och således borde dertföre ensam ansvara. A medgaf ock detta; men ehuru han, wid förmynderskapets emottagande, warit för hela capitalet fullt wederskyldig, besinnes det nu, att han icke äger den ringaste betalningsstillgång. B instämnes således i påstående, att hålla den myndiga skadeslös, på den grund, att han, genom uppmärksamhet och tillsyn, lätt kunnat förekomma förlusten, hwilken, enligt förebragte upplysningar, tillkommit sålunda, att A under tiden, utan all anmärkning från B:s sida, fått tid efter annan bortsläsa och förstingra både sin och andras egendom. Man skulle wäl tycka, enär till det anförda lägges B:s medgifwande, att han under de tio åren alldrig ens efterfrågat den myndigas egendom, som borde ock B, på grund af både lag och billighet, uppfylla skadan, hwilken, genom en skyldig uppmärksamhet å hans sida utan swärighet kunnat förekommas; men man mistager sig i denna förmodan: ty, säger mången, läses 23 S. till slut, så kan B ej åläggas betala mer än hälften, enär han, efter lagens tydliga bokstaf, undgår widkännas den del i skadan, som hos A brister. Här blir ej fråga om lagens lika tydliga bud i S:s föregående period, utan allmänaste resultatet, i förevarande fall, är, att B slipper med sin andel, tjugufemtusende R:dr. Antages nu widare, att det af förmyndarne uppgifna förhållande är en hofspunnen dikt, och att B verkliken innehafte capitalet, deraf han blott welat skaffa sig och A en fjerdedel hwardera, hwilket ock lyckats, torde jemwäl blifwa klart, att tillställningar i detta fall icke kunna helt och hållet uteblifwa.

För den omyndigas wäl, och för att i denna sanna och wigtiga fråga icke wärdare sinna åsigtene olika och motsatte, wore derföre önskligt, att, ju förr desto heldre, öfwer nämnde §. utfärdades en förklaring i öfwerensstämmelse med de grunder, hwilka wi i öfwanstående redaction födt framställa.

JordaBalken.

1 Kap.

Om fast egendom, och om allmänna villkor för äganderätt berätt.

3 §. Det är swårt att bestämma hwad som bör räknas höra till hus eller byggnad; och wi tro, att närwarande §. härutinnan icke lemnar en fullständigare underrättelse, än den man hittills haft i 27 Kap. 10 §. ByggningsBalken af nu gällande lag. Efter sistnämnde §. har man ej ansett en spegel eller ett consolebord, ehuru de med ett par skruwar varit fästade wid väggen, tillhör huset; men, efter lagförslaget blir man wilsrådlig, enär väggen kan sägas blifwa skadad, då spegeln eller bordet stiftes derifrån. Uti ett Regeringens beslut, anmärkt i Journalen för den 24 Januari innevarande år, No 19, är förklaradt, att redskap och inventarier, fastän inmurade och wid byggnaden fästade, likwäl ej kunna anses såsom dertill owillkorligen hörande. Ett efter gärligheten tydligt lagbud wore derföre, i förewarande fall, af yttersta wigt; och wi föreslå hemställningswis följande redaction:

”3 §. Till hus eller byggnad hörer hwad deri wäggfast eller inmuradt är, så och dörar med sine lås, fönster, spjell och annat fast innanrede, jemte yttre och inre tak- och wäggbonad *). Äro för wis stödj och handtering särskilde redskap och inrättningar anbragte; warden de ej till huset eller byggnaden räknade, deresi ej upplätelses handlingen sådant bestämdt innehåller. Lag samma ware, der fråga uppsår om hwad till prydnad satt eller fästadt är. Finnes i detta fall möbel inbuggen eller inmurad, då må den ej utbrytas, så wida särskildt förbehåll derom icke stedt.”

*) Wäggbonad betyder, enligt Spegels och Thres glossaria Sviogothica, tapeter. Wi hänföre äfwen härtil målningar & fastskriftradt papper eller utspänd wäf. Så hafwa wi och trott den nu brukliga tegelläggningsen & tak kunna utmärkas med ordet: yttre takbonad. Wi erkänna dock gerna, att redactionen kan blifwa bättre, än wi föreslagit, och äro nöjde blott wår anmärkning föransleder mera klarhet och bestämdhet i ämnet, än den wi trott oss sinna i förewarande §.

2 Kap.

7 §. Det synes vara ıddigt, att Landtmätaren utgifwer handlingarne emot bewis, som sedan, jemte kartan och förrättningsprotokollet, ingifwes till domstolen. Annars kunde hända, att Landtmätaren wäl fungjorde dagen för handlingarnes utlemnande, men försummade sin skyldighet, att werkligen utgifwa dem; och, då Domaren naturligtwis åtnöjde sig med bewis om dagens utsättande, men ej efterfrågade eller brydde sig om, huruvida delägarna fått del af handlingarne till närmare granskning; wore ej oömskieligt, att en obehörig rägång kunde winna fastställelse, häst delägarna, då Landtmätaren ej aflemnade handlingarne, till åfwen tyrs trodde sig åga öppen klanderstalan till det utlemnandet werkligen ske. Wi föreslå derföre till §. följande redaction:

“7 §. Är rägång fastställd eller eljest ofriddig; gånge Landtmätaren den upp efter de märken, som stadfäste äro eller å huise sidor godkännas. Finnes ej förut karta öfwer rägången; warde den och å karta lagd. Sedan gifwe Landtmätaren protokollet öfwer sin förrättning, så och ett exemplar af kartan, der sådan upprättad blifwit, emot bewis till grannarne ut; låte dock dagen till utgifwandet, minst fjorton dagar förut, å predikstolen fungdras. Stemmer ej någon af grannarne till det Ding, som infaller näst efter två månader från sagde dag, klander å Landtmätarens förrättning in; åge talan derå ej rum. När den klandertid ute är åligge Landtmätaren, att, jemte nämnde bewis och utfärdade kungörelsen, kartan öfwer rägången, med protokollet, till Rätten ingifwa; och tekne Rätten derå bewis, att rägångsutskafningen ålaga kraft wunnit.”

Sedan wi författat ofwanstående anmärkning hafwa wi nu nyligen fått del af Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 4 Maj 1827, om skiftesverket i Riket, hwilken nådiga Förordning i flere delar gillar de stadganden, som i förewarande Kap. af lagförslaget förekomma. Uti 5 Kap. af samma Förordning finnes jemwäl närwarande §. bibehållen, utan annan förändring, än att stämningstiden, som lagförslaget utsätter till tre, der finnes insträckt till två månader. Deremot tyckes den utkomna Författningen på någre ställen vara mera tydlig och bestämmd än lagförslaget, och det sednare torde derföre i nämnde omständigheter böra redigeras efter den nådiga Författningen.

17 §. Man kan ej neka, det ju händelser kunna intäffa, då §. måste tillämpas; men desse händelser torde dock blifwa sällsynte och åtminstone af en så ringa betydelse, att för dem ej behöfves någon särskild §. eller annat lagbud, än det lagskiparen i förekommande fall, skall raisonera sig till, med hänsigt till åganderättens widd och följder i allmänhet. Ett i lagen lemnat stadgande för det fall, §. affer, skulle deremot gifwa en fitzlig granne anledning, att, i oträngt måt, förderfwa en plantering, som gårdboen anlagt intill ågosskinnaden; och han skulle, för att förarga, ej underlåta att uppsöka hwarje trädot, åfwen om det ej kunde ske utan med en företagen sidre

gräfsning, som eljest varit onddig. Emellan grannar synes slika frdn till missämja och oenighet böra förekommas; och då, i vår tanka, sådana obetydliga twister, som ifrågawarande, skulle sällan eller aldrig yppas, derest de ej i lagen omtalades; hemställa wi om icke S. måtte hel och hållen från förslaget uteslutas.

4 Kap. (Serfilda texten.)

7 S. Man tyckes, i anledning af förewarande S., lätt kunna sbrutse, att gäfwotagaren, när han besarar stemning efter 4 S., genast skall blifwa omtänkt att bortfälja hemmanet, för att på sådant sätt, så widt i hans förmåga står, tillintetgöra följderne af den besarade instemningen; och lagen kan ej förekomma detta försök, om, innan stemningen ägår, den nya ägaren eller köparen redan wunnit lagfart. Men då hända kan, att lagfarten sökes först å det Ting, hwartill nämnde instemning skedd, samt köparen, då han ej med säkerhet bbr eller kan förlita sig på gäfwotagarens åtkomst, innan sig wisat, att den ej, enligt 4 S. klandrats; så och ehuru det synes wara klart, att lagfarten måste avsladna, då fråga om säljarens åtkomst blifwit, efter stemning, yppad; anse wi, på det för denna omständighet föreskrift ej må saknas i lagen, och likwäl böra föreslå följande redaction:

“7 S. Har någon afhändt sig gäfwa, som sedan prdfwas förwerkad wara, och har nye ägaren dermed lagfart; då må den ej tagas åter, men gäfwotagaren gälde deß wärde till gifwaren eller hans arfwingar. Sdtes lagfarten ej för, än å det Ting, hwartill twisten om gäfwans återgång blifwit instemd; då må lagfarten ej bewiljas för, än sig wisat, att nämnde twist, genom laga kraftwunnen dom, blifwit till säljarens fördel afgjord.”

Eller kanske man skulle kunna undgå nu föreslagna tillägget i S., om man i 7 Kap., näst efter 4 S., införde en ny, af denna lydelse:

“Nu har köpare styrkt säljarens åtkomst, men finnes denna, efter stemning, klandrad; warde då endast lagfartsansökningen i protokollet teknad, och ankomme sedan på klandrets utgång, om den sökta lagfarten bewiljas må.”

6 Kap. (Serfilda texten.)

9 S. *) Då, wid legoastalets och willforens ingående, ägaren ofta kan fästa mycket afseende på legotiden, som är i fråga, samt han derför utan jemwål slundom sättes i nödwändighet, att efter denna tid lämna sin sbriga hushållsställning; förefaller det och, som wore stadgandet i förewarande S. ej förentligt med de rättsgrunder, hwar på kontraktstären i allmänhet hwilar, destomindre, som lagstiftaren, för att freda ene

*) Coust. 38 S. h. c.

Kontrahenten från oskiliga olägenheter och förluster, owillkorligen betager den andre beståndt gifne och påräknade fördelar. Efter vårt omdöme bör nemligen en ägare kunna uppgifwa och bestämma arrendewillkoren, då det deremot ensamt tillhör brukaren, att afgöra huruvida desse, med eller utan anmärkning, må antagas. Finner brukaren sig wid att gå in på ägarens fordringar, och anser han desse ej för sig eller de sina menlige; måste hans bifall nödvändigt blifwa för hela legotiden gällande, och, i händelse af hans dö, hans arfwingar eller rättsinnehafware efter lag wara skyldige, att för arrendewillkorens fullgörande ansvara. Deremot, om brukaren anser legotiden wara för lång, eller befärad, att hans hustru och barn, efter hans dö, ej kunna med fördel bibehålla arrenderättigheten; må han, om deras uppsägningsrätt i legoafhandlingen göra förbehåll. I sådant fall wet ägaren hwad han har att rätta sig efter, och kontraktet kommer då att tjena till ömsesidig esterrättelse. Detta sednare tyckes dock icke inträffa efter lagförslaget, och wi föreslå dertill följande redaction:

9 §. Öfr brukare; sitten hustru och arfwingar qwar, så länge legostemma warar, och hafwen ej wäld sig från hemmanet uppsäga, derest icke i legoafhandlingen en sådan rätt dem förbehållen är. Har förbehåll skedd; sägen då upp, inom sex månader från dödsfallet, och aflytten den tid, som i 7 §. sägs *).

II §. Det öfwerensstämmer med erfarenheten, att mången jordägare, wid antagandet af landtbo, lemnar ett synnerligt affeende på personen, åt hwilken han bortstädjer sitt hemman, samt ofta, heldre än att se på en sörre arrendesumma, beräknar nyttan deraf att hemmanet innehafwes af en arbetsam, driftig och ordentlig brukare. Att wid ett sådant förhållande lemna brukaren dyppet, att, till hwem han will, afstå sin legorätt, förekommer oss betänkligt, bestomera, som ägarens gjorda beräkning kunde genom ett sådant ombyte, helt och hållet gå förlorad, samt han derutöfwer blottställas för alla de ledsamheter, en ogen och försunlig arrendator wanligtwis åstadkommer. Huruvida en sådan olägenhet wore afhulpen genom ägarens rättighet, att få hålla sig till förste arrendatorn, torde wara underkastadt nycken owisshet, då de nämnde ledsamheterne till en stor del icke kunde blifwa ämne för en wårdering eller uppskattning. Det förekommer desutom, som borde contractet ej kunna ensidigt förändras, icke ens i den minsta omständighet; och då man besinnar, att jordägaren, efter samma kontrakt, tror sig berättigad, icke allenast att uppbära sin arrendesumma på utsatt dag, utan äfwen att få hemmanet brukadt och wårdat af den person, wid hwilken han i det hånseendet fastat sitt förtroende; anse wi för wår del tillräcklige skäl ej wara för handen, att tillstyrka den föreslagna ändringen i nu gällande lag, hwars förefrister i förewarande fall hos nationen stadgat ett rättsbegrepp, närmast förenligt med de åsigter, som af oss nu blifwit framställda.

Då

*) Confr. 16 Kap. 3 §. Jordabalken nu gällande lag; öfwenom, Mehrmans jurisprudentia civilis, pag. 165, S. 42, och pag. 369, S. 28.

Om förslaget likväl lemnar ägaren öppet, att i legoafhandlingen förbjuda brukaren, att till annan person affrå hemmanet; kan tilläfsventyrs invändas, att hans rätt i omförmåldte affeende blifwit tillräckligen wårdad; men enär, på sätt wi yttat, lagen redan hos folket stadgat den öfvertygelse, att ägaren owillforligen, och utan att derom behöfwa afhandla, är berättigad att se kontraktet i allo skyddadt af lagen, samt att förbehållsskyldigheten följaktligen måste tillhöra icke ägaren utan brukaren; skulle, i vår tanka, följande redaction blifwa mest lämplig:

“11 §. Ej må brukare till annan utlega hwad han self legt, eller sin brukande rätt till annan affrå, der ej sådan rättighet i legoafstatet förbehållen är, eller ejst af jordägaren medgifwes. Gör brukare häremot, hafwe ägaren wäld tråda till “sin jord, och brukaren gälde all skada” *).

21 och 29 §§. Om, hwad ej sällan händer, en brukare, efter legotiden, upphör att idka jordbruksnäringen, eller, under arrendetiden, inköper ett hemman, som får tillträdas sista brukningsåret; måste nödwändigt för honom wisa sig förmonligt, att nämnde år, efter slutadt hbstarbete, antingen genast bortfålja eller ock till sitt egna hemman afföra de kreatur, som, på det legda hemmanet befintlige, der eljest borde till fardagen framfödas. Antages nu, att lagen i detta hänseende ej innehöll något bestämdt förbud; torde det ock blifwa uppenbart, att nämnde förmon alldrig äfidosattes, och att brukaren, knappast i något enda fall, skulle under fardagsåret uppstilla fodret på stället, alldräninft om lagen lemnade honom en oinskränkt rättighet, att till sin fördel använda det foder, som wid fardagen funnes qwar. Lagförslaget skulle, i vår tanka, gifwa anledning till så beskaffade åtgärder å brukarens sida; men då desse åtgärder wore af menlig följd för jordägaren och hans rätt, samt en skyldig omtänka för dessa synes påkalla ett bestämdt lagbud derom, att foder, som af hemman faller, der ock bör utfodras; wille wi föreslå, dels att all förefrist om fodret uteslöts i 21 §., dels att 29 §. erhöill denna lydelse:

“29 §. Foder, som af hemman faller, ware brukare skyldig låta der utfodra. Bryter han deremot; hafwe jordägaren den rätt, som i 21, 27 och 30 §§. sägs. “Nu har utfodring stett till lika antal kreatur, som wanligen å hemmanet winterfödde blifwit, men finnes foder öfwer när fardag inne är; då skall det bjudas jordägaren eller honom, som efter kommer; och hafwe brukaren dessdrinnan ej lof att föra “det borrt.”

*) Gillas vår anmärkning wid denna §., blir ock nödigt, att sådant affes wid 5 Kap. 5 §. h. t., der fråga förekommer om borgenårs rätt, att till annan affrå sin införelserätt.

Allt ifrågawarande jus sublocandi icke är af samma mentiga påföljd för en husägare i stad, som för en hemmansägare å landet, torde lätt inses, och hyresmannens rätt i nämnde affeende således kunna bibehållas oförändrad.

Då frågor om torparens rättigheter och skyldigheter ganska ofta wid domstolarne förekomma; synes det vara nödigt, att man i lagen lemnade åtminstone några allmänna föreskrifter till efterrättelse wid så bestaffade frågor afbömande; och då man derwid torde, såsom måst öfverensslämnande med hvarje jordägares rätt, kunna antaga, att torplågenhet icke bör få upplåtas för längre tid, än jorden af upplåtaren innehafwes; hemställe wi, om icke, efter 30 §. i förevarande Kapitel, en ny §. kunde införas af denna lydelse:

”Bill man upplåta jord till torpare, med villkor, att han skall derföre utgöra arbete eller annan skyldighet; hafve rätt dertill för den tid, man hemmanet eller jorden stelf äger, och tjene i öfrigt å sinse sidor till efterrättelse de villkor, upplåtelsebrefwet innehåller. Brister torpare i hwad han sig åtagit, eller wisar han hemmans innehafwaren ohörsamhet eller sidvörnad; äge jordägaren, eller den hans rätt innehar, honom uppsäga till afflyttning nästa fardag, oansedt tiden för upplåtelsen ännu ej tilländagått. Efter uppsägning i andre fall; njute torpare laga fardag till godo, som i 7 §. sägs.”

7 Kap.

1 §. Efter vårt omböme bör skyldigheten att lagfara med egendom, som fallit i arf, gistorätt eller ock i börd, anses vara mindre nödig och endast ledande till besvär och kostnader, desto heldre, som äganderättens öfvergång i nämnde fall icke grundar sig på enskildte aftal, utan lagens förordnande; och då, om efterleswande makes, arfwinges och bördemans wundne rättigheter i nämnde afseende, all nödig uppsynning är tillgänglig, dels i Rättens protokoller, dels ock i de listen, hwilke, enligt 8 Kap. 9 §. ArfdaBalken, böra till domstolen inlemnas; synes oss som borde, i enlighet med förra förslaget, ofwannämnde skyldighet bestämdt inskränkas; och wi föreslå derföre följande redaction:

”1 §. Faller egendom någon till genom arf, gistorätt eller börd; ware ej skyldig dermed lagfara; men hwar som eljest, genom laga fång, åtkommit fast egendom, skall derå lagfart söka wid den Rätt, hwarunder egendomen lyder, efter ty i 10 Kap.

”23 §. Rättegångsbalken stils. Lyder egendom under flere Rätter; då skall med hwarje del lagfaras wid den Rätt, derunder den del lyder.”

5 §. Skall, som wi förmoda, börden bibehållas, tyckes det falla af sig stelf, att kungörelse om lagfarterne, såsom hittills skedt, äfwen hädanefter bör utfärdas, på sätt 3 Kap. 6 §. Jordabalken af förra förslaget wisar; och wi tillstyrke, af sådan anledning, till förevarande §. denna redaction:

”5 §. Rätten låte å des bdr anslå förtefning på bewilljade lagfarter, å landet wid hwarje Tings slut, och i stad inom åtta dagar; och sätte deri ut egendomen, hwad derföre i byte eller penningar gifwet är, så ock öfwerlåtarens och den nye äga-

rens namn. Den förteckning skall quarsätta, å landet tolf, och i stad tre månader:
"gifwe och Domaren sådan förteckning på lagfarter å landet, genast efter hvarje Tings
"slut, till Kronofogde eller länsmän ut, och låte han, utan dröjsmål, den i häradets
"kyrkor offentligen uppläsas."

8 Kap.

9 §. I öfwerensstämmelse med vår anmärkning wid 7 Kap. 1 §., torde förewarande §. böra lyda så här:

"9 §. Ej må intekning fastställas i egendom, derå lagfart för gäldenären ej
"bewilljad är, i de fall, då, enligt 7 Kap. 1 §., lagfart sökas bdr."

11 Kap.

Om börd; så ock om lösen af ränta eller jordågenderätt till
frälseffatte hemman.

Då den uppväxande medborgaren ser landets lag ej mindre tillägga honom arfsrätt efter wise personer, än äfwen förbjuda dese sednare, att, till hans förfång, afhända sig en wis andel af deras egendom; måste han nödwändigt så oförmärkt fastas wid fäderneslandet, och hans fosterlandskänsla blifwa helt annan, än om han i lagens bud, angående föräldrars och slägtingars rättighet att om sin egendom obehindradt förordna, såg sin arfsrätt vara blott tillfällig samt andre anspråk för sig ej öfrige, än dem hvarje främmande kunde winna, såsom en följd af de nämnde slägtingarnes godfinnande. Wi hafwa trott, att äfwen denna omständighet kommit i beräkning, då arfwejordslåran först infördes, eller då man i andre länder stadgat en wis laglott; och enär wi här ofwanföre tillstyrkt bibehållande af arfwejordssystemet, hwilket likasom med nationen sammanwuxit; hafwa wi ej annat att anmärka wid hwad förewarande Kapitel om bördsrätten innehåller, än att, derest Häradsrätterne ej blifwa permanente, föreskrifterne i de fall, då wårdering skall ske, böra så lämpas, att bördstillingen må blifwa å första Tinget insatt, och en längre tidsutdrägt såmedelst förekommas.

Lagförslaget befriar köpare af frälseffatte hemman från skyldigheten, att, enligt Kongl. Förordningen den 13 Juni 1800, hembjuda detsamma räntetagaren. Wi hafwa wäl icke något, att häremot anmärka, men finna häri en ytterligare anledning för vår ofwan yttrade förmodan, att köp, hädanefter som hittills, bdr, genom utfärdade lagfartskungörelser, erhålla en sdrre offentlighet.

ByggningsBalken.

2 Kap.

1 §. **G**anska ofta skulle den lösningsrätt, som i förewarande Kap. afhandlas, gå för wederbbrande förklarad, om köpet icke kungjordes annorledes, än genom den lagfartsförteckning, Rätten har att anså; och wi tillstyrka dertföre, i enlighet med förra förslaget, följande redaction:

“1 §. Köpare af hus eller tomt i staden; ware skyldig widerboende och nabo om köpet underrätta, och bewis derom till Rätten ingifwa, då lagfart sökes. Will widerboende eller nabo det hus eller den tomt lösa; hafwe rätt dertill i de fall, som i 3, 6, 7 och 8 §§. sägas.”

4 Kap.

6 §. Motiverne i lagförslaget äro, i vår tanka, ej nog öfvertygande i fråga om delningsgrunden mellan äboer på samma hemman. Då, enligt erfarenheten, det ena tredjedels eller sjerdedels mantalet i ett hemman rätt ofta i värde öfverfliger det andra; torde utan misstag, kunna förutsättas, att köparen af en hemmansdel icke blott fäster sig wid selswa mantalet, utan synnerligast wid den ägorymd till widd och godhet, som derunder häfdas och af öfrige delägare i hemmanet medgifwes vara en hemmansdelens verkliga tillhörighet. Att, wid ett sådant förhållande, genom lagens förordnande bereda köparen en misfning af hwad han, på god tro, lagligen förvärfwat, skulle, efter vårt omdöme, innefatta en kränkning af äganderättens helgd, samt ej sålän leda till enfaldige och godtrogne köpares skada och förlust. Uti det närdiga Bref af den 19 Augusti 1802 *), hwilket uti motiverne återopas, har Kongl. Maj:t icke yttrat sig annorledes, än med ett omotiveradt bifall till Kongl. KammarCollegii, i ämnet afgifna, utlåtande, hwari Collegium, på anförde ståt, förmått sig vara af den underdåniga tanka: “att den wid storskiften, byar och hemman i allmänhet emellan, stadgade delningsgrund, den må vara af hwad beskaffenhet som helst, ej må lämpas till sedesmera skeende enskilde delningar emellan särskilde ägor af ett och samma, sbrut storskiftadt, hemman, utan att hwar och en delägare deruti må, wid skeende skifte, tilldelas sin del i hemmanets mark, så i lust som ledt, i grund af den lott uti hemmanets mantal, hwaruti han lagligen är berättigad, helst i det fall, wid delningen någon grannes ägor finnas så illa häfdade, att de ej kunna swara emot andra grannars wäl häfdade jord, Kongl. Landmäteriförordningens 74 §. uttryckligen stadgar,

*) Vide Enagrii samling af landmäteriförordningar, 1 delen, pag. 28.

”huruledes i dylike händelser må förhållas, eller att öfverenskommas bör, huru mycket
 ”i ersättning bör gifwas, i godset, arbete eller penningar, för hvarje således illa häf-
 ”dad jord, och hwilken ersättning genast bör komma den till godo, som får det samma
 ”skiftet.” Att, genom detta utlåtande likväl icke blifwit undanröjde alla betänkligheter,
 som möta den föreslagna delningsgrunden, torde ej wara swårt att inse. Om, t. ex.:
 af tre åboer på ett hemman, hwilke innehafwa hwardera ett tredjedels mantal, den ena
 åboen, på grund af bewislig eller erkänd urminnes häfd, innehar och nyttjar uti in-
 ågor en areal af femtio tunnland, då deremot öfrige två åboerne endast häfda fyra-
 tio tunnland hwardera; så frågas: wore det rättwist eller billigt, om, wid ett skifte
 eller rättare en ågosammandragning mellan dese åboer, derwid utröndes, att hela ågo-
 området, ethundraoretio tunnland, wore af enahanda godhet och lika förswarligt
 häfadt, — detta område fördeltes i tre lika lotter, så att, då hvarje åbo erhöll $43\frac{1}{3}$:s
 tunnland, försinånnde åbo skulle, utan all ersättning förlora $6\frac{2}{3}$:s tunnland, ånströndt
 öfrige begge delägarna alldrig besittdt hans förrre innehaf, utan twertom medgifwit och
 erkänt det samma? För wår del måste frågan beswaras med nej; och då, enligt wår
 erfarenhet, alldeles icke, på sätt i lagmotiverne anföres, den föreslagna delningsgrunden
 alltid blifwit följd, wid skiften emellan åboer inom samma hemman, i de landsorter,
 der häfden, hemman emellan, warit gållande delningsgrunden, samt till förewarande
 fall jemwål, med goda skäl, synes kunna lämpas hwad Kongl. Förordningen den 14
 November 1766, utan undantag, föreskrifwer, nemligen: ”att förstskifte icke i fråga el-
 ”ler twist sätter en häfd, som innehafwes, utan att ändamålet med skiftet icke är an-
 ”nat, än att ombyta swårre teggskiften i förrre, på det jordbrukaren må så mycket bättre
 ”re kunna uppodla freda och bruka sin andel, samt rättwisan blifwer orubbad, då in-
 ”gen, utan laga ransakning och dom, förlorar någon desß hemmans tillhörighet utan
 ”fullt genfullo erhåller;” så föreslå wi till slutperioden i denna S. följande redaction:

”Emellan delägare inom samma hemman gälle hwad om delningsgrunden emel-
 ”lan särskilde hemman nu stadgadt är.”

30 S. Då, enligt 26 S., hvarje delägare bör wara ytterst angelägen, att, un-
 der skiftets gång, sjelf eller genom ombud tillstådes wara, och, efter wårt omdöme, så-
 dant ganfka sällan lärer åsidosättas, bestomindre, som, enligt wår erfarenhet, den i S.
 lemnade rätt till klander hittills icke wisat sig wara af nöden; wille wi, enär den be-
 wisning, hwarpå klandersrätten grundas, swårligen torde kunna åstadkommas, hemstäl-
 la, om icke S. borde helt och hållet uteslutas.

33 S. Med afseende på hwad wid 30 S. blifwit anmärkt, samt då, dels den
 misnöjde lærer böra, wid talans förlust, iakttaga stadgade instemningsstyfbigheten, dels
 klanderstiden, i sådant fall, behöfwer förlängas; föreslå wi till denna S. följande re-
 daction:

”33 S. Du är skifte fullbordadt; kalle då skiftesmannen delägarna tillsammans,
 ”utwise å marken hwad en hwar tillfallit, och gifwe till dem ut fullständigt exemplar

“af förrättningsprotokollet jemte uppsättnings- och delningslängderne. Sedan ware tid
 “att skiftet ständra sex månader; och den, misnöjd är, ware, wid talans förlust skyl-
 “dig, att, inom nämnde tid, öfrige delägarna till Rätten instemma. Ej må dock så-
 “dan twist då wäckas, som i 29 §. sägs.”

Den nyligen utkomna författningen, om skiftesverket i Riket, innehåller ättit-
 ligt, som torde böra wid förevarande Kapitel affes; och sedan man berättat, att till
 ByggningsBalken öfverföra de stadgander, hwilka fordom ansetts böra blifwa ännu
 för särskilde Landtmåteriförfattningar; äger man också tillfälle, att, genom öfverslytning
 af den nämnda författningens föreskrifter, än mera öka förevarande Balk, som, enligt
 förslaget, blott innehåller 12 Kapitel eller 17 mindre, än i 1734 års lagbok. Då
 denna förkortning, tillkommen af de anledningar motiverne närmare utwisa, likwål för-
 drar, att de uteslutne föreskrifterne någonslades igenfinnas; taga wi för afgjort, att
 särskilde författningar i desse ämnen redan blifwit utarbetade; och lärar, då desse på en
 gång med lagförslaget komma under granskning, det bäst wisa sig, om ej hwad en och
 annan af dem innehåller lämpligen funnat i ByggningsBalken qwarstå.

HandelsBalken.

1 Kap.

Om köp och byte.

7 §. **M**an torde utan mistag kunna påstå, att de i paragrafen nämnde embets-
 män nu i allmänhet icke behöfwa den erinran, §. lemnar, äfvensom att lagbudet, i
 detta fall, alltid blir öfverföddigt, så länge som embetsmannen i sitt eget inre erkänner
 den antyddas grannlagsheten, och hans känsla för ordning och eget wärde icke förmår
 öfverstrida densamma. Skulle åter detta förhållande framdeles upphöra, torde också då
 föreslagna lagbudet stå qwar utan all nytta; ty den Domare eller Befallningshafwande,
 som wille nedlåta sig till afhandling om en rättegång, hwilken tillhör hans pröfnings-
 åtgärd, skulle dock alltid blygas, att bytet ingår afhandlingen, och således för wederpar-
 ten blifwa så mycket mer farlig, som hända kunde att han, på sin skrifwares eller an-
 nan widtalad persons instemming, afbönde ett mål, deri han wore den egentligen kä-
 rande parten. Sådane handlinger kunna desutom aldrig förekommas, annorledes, än

genom walet af rättshaffens och nitälskande embetsmän; och då till illusion af lagbudet blott fordras en lätt tagen omwäg, hwilken åter gör förbudet mera stadligt, än om dess motsatts varit rent af tillåten; hemställa wi om icke §. kunde helt och hållet utslutas, synnerligast som, efter vår erfarenhet och öfvertygelse, de misbruk, hwilke till äfwentyrs förantledt närvarande förbud, troligen icke varit färre, åtminstone icke mindre wädlige, om samma förbud ägt ett rum i 1734 års lag.

9 §. Då en wara eller persedel ofta kan gå i handel samt först, efter en längre tids förlopp, komma att i en köparens hand, ett år, förblifwa; skulle, efter en sådan äfigt, klandertiden stundom kunna blifwa rätt lång och mera utwidgad, än som med lagens mening wore öfwerensstämmande. Detta kan likwäl förekommas genom ett närmare förtydligande af §.; och enär, efter vårt omdöme, det stadgande, som i §:s första period förekommer, icke bör wara alldeles öwillskorligt, utan medgifwa ett undantag för det fall, då ägaren styrker, att han genom sigld mistat det sålda, helst detta undantag, lika för alla, medförde för ägaren en fördel, som synes icke wara obillig eller fordra en större utpoffring, än den hwarje ädelsinnad medborgare säkert själfmant erbjuder; wille wi åt förevarande §. föreslå denna redaction:

“9 §. Säljer någon eljest det annan tillhörer; ware köpet ogildt. Har köpare i god tro varit, och är godset i hans hand kommit; ware dock ej skyldig det till ägaren afstå, der ej denne betalar hwad dertföre gifwet är. Köper någon, på god tro, egendom å bypen aucion, å allmänna försäljningsställen, i bypna salubodar, i handlandes magaziner eller å marknader; äge rätt att den egendom behålla sedan den i hans hand kommit, utan så är, att ägaren styrker, att egendomen honom genom sigld afhänd är. Har, i dessa fall, ägaren ej, inom år och dag, efter det egendomen i köp gett, anmält sig till den lösen, nu nämnd är; ware all rätt dertill sedan “förlustig *).“

13 §. Man har sett omtwisas, huruvida den, som köper häst på aucion är berättigad till frestetid, eller icke. Efter §. i lagen tyckes en sådan rättighet wara obestridlig; men då man öfwerwäger de swårigheter denna rätt skulle medföra för aucionsförwaltaren, som kunde blifwa förantlåten, att gång efter annan bortfå samma häst; synes det oss att lagen, i detta fall, borde antyda ett undantag från reglen i allmänhet, och hemställa wi dertföre, om icke §:s slutperiod kunde tyda sålunda:

*) Då 49 Kap. MisgärningsBalken i nu warande lag, endast offer den händelse, att ägaren påstår återfå sin fulna egendom utan lösen, samt 11 Kap. 4 §. HandelsBalken tillägger ägaren rättighet, att, mot lösen, återtaga hwad han utlånt, men af låntagaren blifwit förkingradt; finnes deraf, att det undantag, wi, i anseende till fulna egendom, föreslagit, icke innefattar något nytt, och synes bestämt, då en wiss klandertid blifwit utstätt, icke gärna kunna af den allmänna rättshänsan ogillas.

”Då häst köpes, hafve köparen sådan profid, tre dygn, ändå att förbehåll
 ”derom ej stett. Säljes häst å dyppen auction och stter derwid förbehåll att frestetid ej
 ”lämnas; ware det giltt och rättte sig köparen derefter *).“

22 §. Sednare perioden lyder så: ”Skola waror wågas, mätas, eller räknas;
 ”åge köparen innan den handräkning sökes, som nu sagd är, låta wågningen, mät-
 ”ningen eller räknandet i oafswege måns närwaro werkskällas.“

Så wäl af §:s tendens som af motiverne dertill wisar sig uppenbart, att or-
 det ”köpare“ är tryckfel och att i stället bdr stå säljaren; hwilket anmärkes såsom ej
 obserweradt bland öfrige errata **).

3 Kap.

Om försträckning.

5 §. Det händer sällan, att en gäldenär oroar långiswaren med förtidiga och
 owäntade inbetalningar. Förhållandet är deremot merendels alltid omwändt. Gäldenärs
 belågenhet är ock i allmänhet helt annan än fordringsägarens, och en uppsägningstid af
 sex, åtta eller tolf månader, ehuru behöflig för gäldenären, kan ej sägas vara lika
 nödig för långiswaren. Sedan en gäldenär, är efter annat, gjort dryga ränteinbeta-
 lningar, är det ej underligt, om han ifrigt önskar få betala sin skuld när penningar
 honom tillfalla; och det synes vara hårdt, om han, på grund af den uppsägningstid
 han blott med hänsigt till egen fördel förmått fordringsägaren att lämna, skulle nödgas
 antingen låta penningarne en längre tid ligga ofruktbare, eller ock betala kanske flere
 månaders ränta utöfwer sin verkliga skuld, ehuru fordringsägaren ej sällan har tillfäl-
 le, att genast å nyo gbra capitalet räntegiswande. Det förefaller oss således, som bor-
 de, hädanefter likasom hittils, uppsägningstiden endast anses vara till gäldenärens för-
 del betingad, så wida ej utmärkt finnes, att den jämwäl till borgenärens fördel satt
 är;

*) Uti KöpmålaBalken, 5:te floken, Uplandslagen stadgas, att ”före torgköpi ligger ån-
 gin fråstmarkt.“ Och innehåller ett beslut af år 1538 (pag. 9 hos Schmedeman), att ingen
 fråstmarkt ågde rum, då köpet kunde hemutas.

***) Uti motiverne till detta Kap., pag. 166, har man åberopat åttifiliga swenske författares skrifter och
 bland dem Riksrådet Claes Klambes observationes juris practicæ, af hwilka man utmärkt ob-
 servatio 3 & 4 om contracter. Författarens tredje bok, som affhandlar contracterne, innehåller
 dock ej mindre än 9 Kapitel, hwarbera med sina observationes, och man kunde ju dersföre närmare
 bestämna de citerade ställen, derigenom att man tillade meningen: ”i sina observationes juris
 practicæ 3 Boken och 3 Cap. observatio 3:a” på samma sätt som bliswit iakttaget, då man litet
 längre fram citerar Lagman Königs Rådsmålsöfningar.

är; och då wi anse föreslagna stadgandet i §. wara tillämpligt blott i det fall, att wiß dag eller tid för betalningen blifwit utfäst; föreslå wi till §. följande redaction:

“5 §. Är försträckning gifwen på wiß och bestämd tid; då anses förfallotid wara lika till borgenårs som till gäldenårs fördel satt, der ej annorledes aftaladt är. Finnes åter betalningstiden obestämd, eller är försträckningen gifwen att, efter uppsägning, återgåldas och är ej utmärkt, att den sednare jemwål till borgenårs fördel gälla skall; äge då gäldenär betala när han will.”

16 §. I stället för nödigt bewis på fordringen, hade man i förra förslaget satt bewittnad affskrift af skuldebrefwet. Då §. börjas med ordet skuldebref, synes oss att sista locutionen är måst riktig och wi tillstyrka detsamma behållande.

21 §. Kongl. LagCommiteens protokoll för den 10 April 1815 wisar, att Commiteens då närvarande fjorton ledamöter enhälligt antogo, att, i enlighet med 1734 års lag, borgenär ej ägde låta förskrifwa sig högre än sex procents årlig ränta; hwar emot protokollet för den 26 November 1825 innehåller, att af Commiteens då närvarande sex ledamöter den ena affyrkt, men öfrige fem föreslagit, att räntans belopp skulle i allmänhet få ankomma på långiswarens och låntagarens ömsesidiga öfwerenskommele.

Utan att wilja besrida det tilläsfventyras theoretiskt riktiga i sista förslaget eller tilltro oss med en ofelbar wißhet förutsäga dess följder, synes oss dock som wore detta förslag åtminstone icke nog motiveradt, eller i såfäran genom de anförde skälen tillräckligen öfwertrygad, hwarken om nyttan eller nödwändigheten af den föreslagna lagförändringen. Man har wäl uti motiwerne sökt framställa huruledes, till illusion af stadgandet om laga ränta, vinningslysnaden påfunnet flersaldige utwägar; men man har ej tillika wisat, att de öfwerlagade prejerierne skulle, i följd af förewarande §., blifwa färre eller mindre sällsynte. Om man föreställer sig, att räntefoten, icke på grund af lag, utan likasom genom en tytt öfwerenskommelse, fastställes till tio procent, samt att hwar och en, som derutöfwer sträcke räntansspråk, stämpades af allmänna förskattet; så hade man ej ändå en gifwen wißhet, det ej en och annan nödsjälld gäldenär af en obillig fordringsägare belades med tjugo eller trettio procent ränta. Att i ett penningefattigt land förmoda en sådan concurence af långiswande, att räntan skulle af sig self nedsättas, åtminstone ej uppdrifwas till ett ofkäligt öcker; kan ej säkert beräknas aldraminst axiomatice antagas. Det ligger i sakens natur, att capitalisten, då lagen tiger, gör allt för att snart se capitalet fördubblat, och då han blott undfar nödaktig säkerhet, bryr han sig litet eller intet om låntagarens wäl eller we. Eller om ej så wore, hwarifrån härleder man då den klagan öfwer öcker, som påkalladt Regeringens omtänka att bestämma en wiß ränta? att inom Sverige, den nu föreslagna tillåtelsen för borgenär, att self stipulera ränta, under en aflägsen forntid ägt rum,

synes wäl icke kunna nekas, men att tillåtelsen medföret enskildt eller allmänt wäl, torde deremot alldeles icke af erfarenheten befinnas. Uti stadgan om råttegångar, gifwen i Upsala den 25 Februari 1598, heter det: "och efter med wadsättning mycket olyckligen tillgår såsom ock en ochristelig winst med ocker drifts till mångens märkelige skada och yttersta förderf; så på det att hwarken den som penningarne lånar eller den, som till låns upptager, någon skada bekommer, utan en tillbörlig winst hafwa må, så hafwa wi för godt ansett och lagligast aktadt, att hwilken som penningar utlånar, han skall intet mera till intresse och winst taga, än sex daler af hwarje hundra." Att det onda icke afhjelpes genom denna stadga, synes vidare af Kongl. Placatet den 14 November 1666, hwari läses: "att Wi fast ogärna förnimma, huruledes, uti vårt låra fädernesland, ett swårt och olideligt misbruk med odrägligt ockrande begynner att irrita och öfwerhanden taga, i det att åtskilliga, hwilka penningar på räntor låna och utsätta, sig icke med en skäligen winst och fördel ämnda låta, utan skändes uti andras utmångande deras förkofring och öfwerlöddighet, intresserne för deras penningar stegra och sättja, efter som thesas egen beqwämlichkeit them thertill lust och appetit gifwer, förswarandes deras onda och illföndiga girighet med de förskrifningar och obligationer, som then trängde, hwilken them ålita mände, niddgas ifrån sig att utgifwa." Genom detta placat förordnades wäl, att ingen ägde taga mer, än åtta procentens ränta; men att ockrandet ändå fortfor, inhämtas af Kongl. Placatet den 11 December 1687, som börjar dermed, att räntan betaltes högre i Sverige, än i något annat land, hwarföre ock stadgades, att ingen fick taga öfwer sex procentens ränta, men wäl mindre, och att hwar och en, så wäl Danken som alla andra, woro, wid förlust af capitalet, förbudna, under hwad förwändning som helst, att taga eller gifwa högre än sex procent ränta, "thersom något intresse uti förskrifningen fanns wara utfast och betingadt;" hwaremot, i den händelse ränta ej blifwit förskrifwen, ingen med högre än fem procent beläggas skulle. Detta stadgande, som 1734 års lag bibehöll, anbefaltes att gälla till ofelbar esterrättelse från och med den 1 Januari 1688, och billigheten och rättvisan af detta bud, om laga ränta, har allijemt sedermera varit af nationen erkänd och i opinionen wunnit en häfd, som ej lätteligen står att förändra. Så har man alltid med förakt ansett den medborgare, som sökt sin winning genom oskäligen ränteanspråk, och tillnamnet procentare innebar alltid någonting skamligt och wanherbrande. Man torde dock härtil böra söka grunden, mindre i ett öfwerträdande af lagens bud, än i en öfwikelse från billighet och den samma medborgerlighet, som ej vill på nästans befofnad, grundlägga egen fördel. Den capitalist, som för sine penningar undfått sex procentens ränta, ansågs alltid hafwa ägt full ersättning för det lemnade lånebiträdet, och gåldenären kunde oftast ej utan swärighet erlägga nämnde ränta. Då jordbrukensåringen, den allmänna inom riket, sällan lemnar åt den måst idoga sliten öfwer fyra procentens behållning; synes kapitalisten med allt skäl böra anses tillräckligen ersatt, ja till och med winnande, när han för sine hopsparade penningar åtnjuter sex

procentens ränta. De särskilde slag af prejerier, som i lagmotiveerne omtalas, höra också endast till undantagen, dem man alltid förgäfwes skall söka förebygga, så länge kapitalistens eller rättas procentarens egoisme icke öfverwäldigas af medborgerlighetsänkan, och han, i en och annan äfventyrare, finner utväg till den winst, hans öfvelse för öfver anwisar. Deremot har massan af nationen hittills bibehållit och skall äfwen hållanefter, under nu gällande lag, bibehålla en rättmätig affly för öfwerdrifna ränteanspråk, och gäldenären i allmänhet ej betungas med högre ränta, än han förmår afbörda sig utan ruin och undergång. Om ej ofta, har man dock stundom sett kapitalisten utlemna sine penningar mot fem ja äfwen mot fyra procent. Man har hört honom förklara, att han samwetsenligt ej kunde taga mer, och deras antal är åtminstone ej ringa, hwilke, ware sig af sann medborglighet eller af fruktan att i opinionen brännmärkas, ömsidligen skulle låta beqwäma sig, att öfwerstrida budet om laga ränta. Då wi taga för gifwet, att ett förbud mot öfver icke förnärmar, utan twärtom än mera betryggar willkoren för samfundsfördraget; kunna wi ej eller annat, än, på öfwanansförde skäl, assyrka ifrågawarande lagförändring, som, efter wårt ömdöme, icke af nationens pluralitet efterlängtas, desutom wisar sig högst betänktlig, såsom tilläfventyrs återförande den skräcktid för torstige gäldenärer, hwilken i de återopade placaterne omtalas; och föreslå wi af sådan orsak, till förewarande §. följande redaction:

“21 §. Ingen tage eller låte förestriwa sig större ränta, än sex för hundra de om året, hwilket är laga ränta. Hwar, som det gör, straffas som i MisgerningsBalken skils. Är ränta utfäst, men dess belopp ej bestämdt, eller skall ränta gäldas, ändå att den ej utfäst är; då erlægges laga ränta efter hwad nu sagdt är.”

26 §. Efter wårt ömdöme bör borgenär endast kunna betinga sig rätt, att twenne gånger om året få uppbära räntan, och således föreslås denna redaction:

“26 §. Borgenär ware tillåtet betinga sig räntas betalning wid hwarje halft års förlopp. Är ej sådan tid för räntebetaling i skuldebrefswet utsatt; då ware ej gäldenär skyldig betala ränta förr, än å förfallodagen: är försträckningen gifwen på längre tid, än ett år; gälde ränta wid hwarje års slut.”

27 §. Eghuru man genom stadgandet i denna §. tillåtit den anatocismus, som varit förbuden i 9 Kap. 6 §. HandelsBalken, har man likwäl wid tillåtelsen påsat ett willkor, som ofta medför besvär för borgenären, hwilken, boende på aflägsen ort, stundom ej utan kostnad och omwägar kan skaffa sig bewis, att han kraft räntan. Då man här öfwan sökt freda gäldenären från obillige och öfwerdrifne räntentbetalningar, tyckes också, som borde man deremot förbrunna borgenären, att, på grund af selswa förstrifningen, få tillgodonjuta äfwen ränta på ränta, i den händelse, denne sednare öfwer tiden uthelstiver. Angående förewarande ämne läser man uti Riksrådet m. m. Nilambs observationes juris practicæ 3 Boken 6 Kap. observatio 4:a, följande yttrande: “Uti thesa fall tages i akt så wäl *lucrum cessans* som *damnum emergens*, hwarutaf sedan thetta flyter, att också interese eller ränta söder utaf sig ränta,

"ty, der den förfallna räntan uti tid hade varit aslagd, hade hon blifwit försträckaren
 "ett capital, hwilket, mådan han försummat, förorsakar ny ränta i anseende af den
 "fördel, försträckaren måste umbära, efter räntan, såsom ett nytt capital, bleswe ho-
 "nom hindrad, så att det icke må heta ränta af ränta, emedan den förra räntan för-
 "ändrar sin natur och blifwer ett nytt capital, hwilket, om det icke skedde, wore det
 "mot rättwisan, så wida debitor thesa usuras compensatorias (hwilka alltid äro
 "lagliga) försträckaren förhölle, och således med hans skada sökte sin fördel, ther lifwål
 "honom bör webergållas icke allenast den skada han lider utan och jemwål all bewistlig
 "fördel honom blifwer hindrad, ehuru högt den och sige kunde." Man kan swårigen
 bestrida rättwisan af detta yttrande, hvars grunder än widare l. c. utvecklas; och de
 Kongl. Förordningen den 30 April 1689 §. 6 tillägger Banken rättighet, att på för-
 fallen ränta beräkna widare ränta, samt en sådan rättighet, tillagd hwarje fordrings-
 ägare i allmänhet, ej mindre skulle motwäga begäret efter högre ränta än lag tillåter,
 än äfwen erindra gäldenären om nödwändigheten, att på dagen inbetala räntan, hwilket
 åter tillskyndade borgenären en fördel, af hwilken han hittills orättwist ofta varit i
 mistning; föreslå wi till denna §. följande redaction:

"27 §. Betalar ej gäldenär ränta i rätt tid; ware borgenär berättigad, att
 "njuta laga ränta å förfallen ränta ifrån den dag, denna sednare betalas bordt."

7 Kap.

Om borgen.

2 §. Kanste bleswe meningen i §. mera klart uttryckt genom följande ändring
 i texten:

"2 §. Har borgesman ej förbundit sig att swara för annans gäld som för
 "egen; då må ej betalning kräfwas af borgesmannen förr, än borgenär hos gälde-
 "nären utskökt hwad af dennes tillgångar gäldas kan."

Den allmänna reflection torde wid detta Kapitel kunna göras, att orden bor-
 gesman och borgenär, som ofta inpå hwarandra förekomma, göra texten mindre
 ledig och behaglig. Må hända skulle den blifwa bättre, om man stundom bibehöll or-
 det löstesman, som 1734 års lag begagnar: en variation, som tyckes ej kunna siri-
 da mot hwad som förefriswes i 6:te punkten af Kongl. Maj:ts nådiga Bref till LagCom-
 miteen den 14 Februari 1811.

8 Kap.

Om inlagsgods.

5 §. Sista perioden i §. ger, efter lagtexten, anledning till den förmodan, att
 depositarien, sedan han tillsagt depositör att afhenta godset, skulle kunna lemna desam-

ma wind för väg, och att, i sådant fall, ägaren sjelf skulle derföre stå all fara. Sådant förklarar dock i motiverne ej vara meningen; och som, efter vårt omdöme, depositariens ansvar eller befrielse alltid måste bestämmas efter föreskrifterne i 1 §; såreflås att sista perioden af förevarande §. må utslutas, såsom, i vår tanka, öfverflödigt och till sitt innehåll, genom de föregående §§:ne tillräckligen uttryckt.

11 Kap.

Om tjenstehjonslega.

6 §. Enligt §:s innehåll kan ett försumligt och gensträfwigt tjenstehjon icke vråkas utur tjensten för, än det undfått en måttlig aga. Det är wäl icke oriktigt, att husbonden fått denna rättighet att straffa; men då mången husfader eller husmoder alldeles icke låter beqwäma sig till att aga ett försumligt eller siurskt tjenstehjon, och det tyckes vara hårdt, att, genom den owillkorliga föreskriften om aga, betaga husbonden hans eljest obesridliga rättighet att ställa ifrån sig ett så beskaffadt tjenstehjon, hemställa wi, om icke §. kunde i senare perioderne redigeras på följande sätt:

“6 §. Är tjenstehjon försumligt och gensträfwigt och låter sig ej med godo råttas; då må husbonden det måttligen aga, eller i wittnens närvaro, det warna. “Will tjenstehjonet ej ändå bättra sig, eller är det till åtagen tjenst offickligt; lite husbonden till Kronofogden, lånsmannen eller Stadsfogde, som äger att tjenstehjonet “från tjensten ställa, med bewis om orsaken dertill: tjenstehjonet ersätte och husbondens skada.

18 och 19 Kap.

Om egendoms astråde till konkurs; och om bewakning af borgenärers fordringar.

Det händer stundom, att en gäldenär, som ingifwit astrådes ansöknin, men wid borgenärernes förhör af dem erhåller betalningsanslånd, ser sig i tillfälle att återtaga ansöknin och freda sig från konkurs. Efter lagförslaget är denna förmon gäldenären betagen, enär, enligt 2 och 10 §§. i 18 Kap., offentlig stämning genast skall utfärdas, samt ansöknin derefter ej får återtagas. Likwål synes, som borde en så beskaffad förmon i det längsta hållas gäldenären tillhanda, och han ej owillkorligen nödgas se sin egendom under konkurs, på grund af en ansöknin, den tilläfwentyr ett ögonblicks förlägenhet och willrådighet tillwägabragt. Nog wigtiga skäl till en sådan strånghet låra icke förekomma, och då lagstiftaren bdr önska, att konkursförfattningen sållan tillämpas, tyckes som har man rätteligen i 1818 års konkurslag lemnat gälde-

nåren besinningsstid, till dess borgenåreerne öfver hans ansökning hunnit yttra sig, och han ägt rådruu, att närmare öfverwåga behofwet af ett steg, som nödwändigt måste ådraga honom skada och förlust. Wi wilja derföre för vår det bibehålla konkurslagens föreskrift i detta hänseende; och då följaktligen borgenåreerne med det första böra om ansökningen underrättas, hwilket åter icke kan ske, derest ej gäldenåren, i enlighet med nu gällande lag, är skyldig ingifwa fullständig uppteckning på sine tillgångar och skulder; borde jemwäl, i vår tanka, konkurslagens stadgande härutinnan få blifwa oförändradt.

Enligt öfverstriften handlar 19 Kap.: Om bewakning af borgenåreers fordringar. Dertill synes ej böra hänföras de föreskrifter, som meddelas i de förste §§. af Kapitlet; hwilka deremot, såsom hörande till beredningen af konkursrättsinstansten, torde lämpligare böra upptagas i sammanhang med de stadgander, som 18 Kap. innehåller.

Då gäldenår antingen frivilligt aftrådt sin egendom eller blifwit till egendomens afträdande twingad, bör han, efter 20 Kap., hålla sig inom sitt hus. Om han således fallas till förhör, men insinner sig ej, bör han genast kunna heintas för att afslägga gäldenårsreden. Skulle han åter deßförinnan afwika orten och hålla sig undan, eller, tillstådeskommen, wågra gå nämnde ed, samt på sådant sätt lemna borgenåreerne i owisshet om bouppteckningens riktighet; lårer han ej kunna annorledes anses ån, som bedräglig gäldenår. Wi hafwa trots dessa händelser böra i lagen nämnas och derföre affedt dem i nedanstående redaction.

Den påföljd af talans förlust, som varit stadgad för borgenår, hwilken försummat, att å inställeledagen sin fordran bewaka, bör, efter vårt ömddome, hådanefter som hittills, utsättas, hållt budet här om öfwerensstämmen med folkets åsigter af ämnet, dem wanan gjort gällande, och desutom af flere wigtiga omständigheter förswaras. Då en medborgare nödgas till borgenårer aftråda sin egendom, påfallar hans ställning allt det billiga afseende, som möjligen kan förenas med fordringsägarnes rätt och säkerhet, och man bör åtminstone ej alldeles afstå honom allt tillfälle att, efter konkursens slut, åter intråda i en werksamhet, som kunde blifwa nyttig både för honom och hans borgenårer *).

Det torde vara af sådan orsak, som man i hittills gällande konkursförfattningar lemnat de föreskrifter, att hwarje borgenår skulle å wiß dag sin fordran bewaka, och att den, som sådant försummade, blefwe all talan qwitt. Deraf har också följt, att gäldenåren och borgenåreerne på inställeledagen erhållit en fullständig upplysning om skuldernes belopp, och, då de sednare ej befarat andre fordringsanspråk, hafwa de ofta

* Huruledes lagstifaren fördom i förevarande fall affåg gäldenårens ställning kan inhämtas af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1770, deraf 2 S. börjas med denna mening: "då borgenåreerne med gäldenår å inställeledagen sammankommit, bör först utrönas om accord dem emellan träffas kan."

ej dragit i betänkande, att antaga gäldenärens accordsanbud, hvarmedelst han räddat sig och de sina. Att, efter lagförslaget, en sådan underhandling alldeles uteblef, är ej swårt att finna, och tillstådeskomne borgenärers rätt skulle uppenbart förnärmas i den mon uteblifne borgenärer lemnades rättighet, att, efter konkursen, med dem dela hwad gäldenären framdeles kunde ärfwa eller förwärfwa. Det förefaller oß derföre, som skulle det nya lagbudet ej blifwa nyttigt, utan twärtom föranleda flere hittills ofände rättgångar, och, hånförande oß sluteligen till hwad som blifwit anfördt wid Giftermåls-Balken och under bostillsnadskapitlet, föreslå wi till förewarande twenne Kapitel följande redaction:

18 Kap.

Om egendoms afträde och hwad derwid iakttagas bör.

“1 §. Will gäldenär afträda sin egendom till borgenärer; ingiswe derom till Rätten twesald ansökning och foga derwid twesald, med edsförpligtelse underskrifwen, uppteckning å sin egendom och gäld, så oß å de böcker och handlingar, som boet rbra. Är ej rättgångsdag; då må ansökningen lemnas, å landet till Domaren, och i stad till Rättens Ordförande.

“2 §. Har gäldenär wid sin ansökning ej fogat boupppteckning, så underskrifwen, som i 1 §. sägs; warde ansökningen ej upptagen, utan strifwe Rätten eller Domhafwanden afslag derå.

“3 §. Nu är ansökning upptagen; förordne då Rätten eller Domhafwanden, att gäldenärens kända egendom af Kronofogde, länsman, Stadsfogde eller Rättens betjent genast under säker wård ställes; och warden, der gäldenär idkat handel eller annan sådan rörelse, hwarfswer bok hållas bör, de böcker och handlingar, som den rörelse angå, förseglade.

“4 §. När frivilligt egendomsafträde sker, som i 1 §. sägs; äge Domare, ändå att han jäfwig är, förordna de åtgärder, som i 3 §. nämnde äro, så oß föranstalta om gäldenärs och borgenärs kallande till förhör efter 9 §.; annåle dock utan dröjsmål jäfwet hos Hwerrätten, att annan Domare förordnas må.

“5 §. Är verkställighet af qwarstad eller utmätning å gäldenärs egendom af en eller flere borgenärer sökt, och befarar annan, som klar och förfallen fordran hafwer, att tillgång till hans förändjande hos gäldenären brister, om den qwarstad eller utmätning verkställles; då må han ansökning gbra, att gäldenärens egendom till konkurs afträdas må. Samma rätt hafwe borgenär ändå att hans fordran ej är förfallen, der verkställighet af qwarstad eller utmätning å all gäldenärs kända egendom, för annans fordran sökt blifwit; så oß der gäldenär warit öfwer två månader för gäld byfatt. Har borgenär gjort ansökning om egendoms afträde, som nu sagdt är; höre Rätten derföwer, utan dröjsmål, gäldenären: gitter han ej genast wisa, att han sö-

“Fanden förbjuda kan, eller ställer han ej borgen eller annan säkerhet för dess fordran;
 “beslute Rätten, att egendomen afstrådas skall: kommer ej gäldenären å dag, hwartill
 “han kallad är; pröfwe ändå Rätten sskandens skäl.

“6 §. Annåler borgenär, som klar och förfallen fordran wiser, skrifteligen
 “hos Rätten, att gäldenär rymt eller håller sig undan, och söker förty, att hans egen-
 “dom afstrådas må; låte Rätten söka honom, der han hemwist, tjenst, näring eller kost
 “hafwer. Nu finnes han ej der, eller kan man ej, på det eller annat sätt, få kun-
 “skap, hwar han wistas, eller är han wetherligen ur Riket faren: har han i desse fall
 “ej ställt ombud, som rätt för honom gör, eller lemnat känd egendom qwar, som mot
 “hans gäld synes swara; kalle Rätten honom, genom kungörelse i allmänna tidningar-
 “na, att, inom wif tid, af en månad till högst tvenne månader, från kungörelset,
 “sig inställa, låte och hans kända egendom under säker wård sättas. Kommer han ej
 “inom förelagd tid, och fullföljer borgenär sin begäran, inom fjorton dagar sedan den
 “tid tillända geö; beslute och då Rätten, att gäldenärens egendom afstrådas skall.

“7 §. I de fall, som i 5 och 6 §§. sagde äro, må borgenär, då rättegångs-
 “dag ej hålles, sin ansökning till Domaren eller Rättens Ordförande ingifwa: warde
 “och, för ärendets behandling, ertima Ting eller särskild rättegångsdag utfatt, der bor-
 “genär det äskar.

“8 §. Då beslut om twunget egendomsafstråde blifwit fattadt, förordne Rät-
 “ten, att gäldenärs egendom och gäld genast upptecknas af de tjenstemän eller betjente,
 “som i 3 §. nämnas; och åligger gäldenären, att allt under edsförpligtelse redligen
 “uppgifwa: är ej boet förut under wård ställt; warde och derom föranskaltadt. Hwad
 “i desse fall beslutas, gånge i verkställighet ändå att klagan derbifwer föres.

“9 §. Är gäldenärs ansökning upptagen, eller beslut fattadt, att hans egen-
 “dom afstrådas skall, samt, i sistnämnde fall, uppteckning hållen; låte då Rätten eller
 “Ordföranden kalla gäldenären och, om han gift är, hans hustru, så och de närmaste
 “i orten boende borgenärer, som wetherlige äro, att å wif dag, å landet inom tre
 “weckor, och i stad inom två weckor, wid Rätten tillstådes komma. Infaller ej å
 “landet allmän rättegångsdag inom tre weckor; sätte Domaren ertima Ting ut.

“10 §. Borgenärer, som tillstådeskomma, skola uppgifwa beloppet af sine for-
 “dringar och, så widt ske kan, förete de handlingar, hwarpå fordringarne sig grunda;
 “och warde det allt i Rättens protokoll anteknadt.

“11 §. Gäldenär gifwe wid förhåret upp, om och hwad mera till boet hörer,
 “än som förut uppteknadt warit, fäste och med ed att bouppteckningen riktig är: att ej
 “något är, af honom self, eller genom andra, honom wetherligen undantaget; och att
 “han ej eller, efter fattadt beslut, att egendomen afstråda, eller, der egendomsafstrådet
 “twunget är, sedan borgenärs ansökning derom honom kunnig blef, någon återgd wid-
 “tagit eller widtaga låtit, som till en eller annan borgenärs försång leda kan.

“12 §.

"12 §. Utblijfwer gäldenär å utsatte förhårbdagen; warde genast till Rätten hemtad. Har han inmedertid afwikit orten, eller, tillstådeskommen, undandrager sig gäldenårseden; warde såsom bedräglig gäldenär ansedd. Är han wid förhåret af siftdom eller annat giltigt förfall hindrad; fullgöre sedan hwad honom i 11 §. ålagdt är.

"13 §. Gäldenårs hustru gånge samma ed, som gäldenären, der någon af borgenärerne det påstår. Andre, som om boets tillstånd kunskap åga, waren och pligtige att det uppgifwa och uppgiften med ed styrka.

"14 §. Sedan borgenärerne hörde åro, utförde Rätten offentlig stämning å samtliga borgenärerne, att å wiß inställeledag, näst efter sex månader, wid talans förslust, sina fordringar bewaka; besörje och, att den stämning kungjord warder, som i 11 Kapitlet RättegångsBalken föreskrifwes. Är saken wid Håradsrätt anhängig, och åska de fleste borgenärerne urtima Ting; warde det utsatt att genast, efter sex månaders förlopp, hållas.

"15 §. Kronans ombudsman i orten och alle samtliga borgenärer stola om stämningen särskildt underrättas, sist en månad före inställeledagen: warde och stämningen så kungjord dem, som hafwa intekning uti gäldenårs fasta egendom, och åligge förty Rätten, att bewis derom infordra.

"16 §. Ej må gäldenär, sedan offentlig stämning utfördad är, taga sin ansöknings om egendoms afträde åter: ej borgenär, sedan Rätten beslutit, att gäldenårs egendom afträdas skall, sin ansöknings derom återkalla: ej eller stämning uppehållas, förty att gäldenär eller borgenär anstånd dermed söker eller klagan öfwer dess utfördande förer.

"17 §. Konkurs är börjad den dag, gäldenär sin afträdesansöknings ingifwit. Har Rätten, på borgenårs ansöknings, beslutit, att gäldenårs egendom afträdas skall; då anses konkursen börjad den dag, ansöknings gjordes. Å dag, då första dom i konkursaf utgifwes, anses konkursen wara slutad.

"18 §. Har, sedan konkursen börjad är, utskningsmål emot gäldenären behandlad blifwit; förfalle all werkan af hwad derwid gjordt är: war sådant mål wid konkursens början anhängigt; då skall det till Rätten förwisas.

19 Kap.

Om bewakning af borgenärers fordringar.

"1 §. Sift å den inställeledag, som i offentliga stämningen utsatt är, gifwe hwar borgenär sin fordran upp, som i 14 Kap. 8 §. RättegångsBalken sägs, och fäste med ed, att han, innan ansöknings om egendomsafträdet honom kunnig bles, af den fordran på god tro innehafware warit, och att den icke, honom wetherligen, af swef eller

“bedrägeri tillkommit, utan i allo riktig är, efter ty som den af honom uppgifwen blifwit; så ock, att icke mer än laglig ränta, under något stän, blifwit beräknad eller i den fordrade summan inbegripen. Skall fordran bewakas af arfwinge, af ombud för kronan, allmänt verk eller allmän inrättning, eller af förmyndare eller målsman för ommyndig eller den der under målsmanskap står; warde eden derefter lämpad.

“2 §. Will ej borgenär, till edens afläggande, å inställsedagen sig instänna; stånde honom fritt, att inför Rätten, der konkursfaken anhängig är, eller inför annan Rätt, eden förut aflägga; gifwe dock, der han eden wid annan Rätt aflägger, bewis öfwer edgången till konkursdomstolen in.

“3 §. Warder borgenär, som eden förut ej aflagt, af förfall hindrad att å inställsedagen tillstådeskomma; låte sitt förfall då anmäla och styrka: pröfwas det lagligt; sätte Rätten ut annan tid inom hvilken borgenären skall eden aflägga och, der det wid annan Rätt sker, bewis derom ingifwa.

“4 §. Öfr borgenär för, än hans fordran är med borgenärs ed styrkt; då skall den, som i hans rätt träder, eden aflägga: kan det ej ske på inställsedagen, eller begär han tid att sig betänka; lägge Rätten honom annan dag före.

“5 §. Har någon borgenär uppgifwit förre fordran, än han sedan under eden begripa kan; äge att wid edens afläggande rättelse i den bewakning gbra.

“6 §. Borgenär, som ej å inställsedagen sin fordran hos Rätten uppgifwer, och den ej eller förut der uppgifwit; ware sin fordran qwitt. Är borgenärs fordran uppgifwen, och gitter han ej, å sagda eller annan af Rätten förelagd dag, borgenärs eden gå, eller har han den förut ej aflagt och, när det wid annan Rätt skett, bewis derom ingifwit, före eller å inställsedagen, eller inom annan tid, som förelagd blifwit; ware lag samma.

“7 §. Är någon borgenär af sådan lära, att han ej kan eden på föreskrifwet sätt aflägga; förfare Rätten, efter ty om sådana handlinger särskildt stadgad är. Kan edgång, af annan laglig orsak, honom ej tillåtas; pröfwe Rätten, ej desmindre, borgenärens fordran efter lag och företedda bewis: samma lag ware der borgenär, som wistas å utrikes ort, wiser, att han der, wid Domstol, till borgenärs edens afläggande sig anmält, och att det honom wägradt blifwit.

“8 §. Utan hinder af den ed, borgenärerne gått, äge Rätten pröfwa giltigheten af hwarje fordran, deremot jäf af galdenären eller någon af borgenärerna gdes. Pröfwar Rätten någon fordran, i grund af en borgenärs jäf, antingen hel och hällen eller till en del förswinna; då gälle det till förmon för öfrige borgenärer, än då att de ej i jäfwet del tagit.

“9 §. Nu warder under sakens lopp yppadt, att borgenär, som hafwer pant eller eljest rätt i wiß lds egendom efter 2 och 4 §§. i 22 Kap., eller ock intekning i fast egendom, ej erhållit särskild underrättelse om den offentliga stämningen, efter

ty i 18 Kap. 11 §. förefriswet är; låte då Rätten honom till förhör i öfrige borgenärernes eller deras systomans närvaro kallas, att sin rätt uppgifwa, styrka och edeligen fästa: får ej borgenären sådan kallelse; hafwe, utan hinder af konkursen, laga rätt i panten eller egendomen.

10 §. Har gäldenär förtegit annan wetherlig borgenär, och denne icke undfått särskild kallelse eller blifwit, på annat sätt, om egendomsafträdet, i god tid före inställeledagen, underrättad; då skall borgenären, ändå att han å inställeledagen uteblifwer, njuta sin rätt näst efter de borgenärer, som sine fordringar lagligen bewakat. För skuldebref, ståde till innehafwaren, eller till wiß man eller ordres, njute dock ej borgenär den rätt nu sagd är."

20 Kap.

Om säkerhet å gäldenärs person, och om hans underhåll medan konkursen warar; så ock om hans ansvarighet för gälden.

11 §. Gillas anmärkningen wid 19 Kapitlet 12 §.; bär sista perioden af förrewarande §. uteslutas.

21 Kap.

Om konkursmassas förvaltning.

34 och 36 §§. Då gäldenär är berättigad undfå det öfverskott, som afsträdda egendomen tilläfwentyras gifwer, öfwenfom, å andra sidan, skyldig att med framtida arf och aflinge ersätta den brist, som i gäldens betalning yppas, lär det vara obefridligt, att hans rätt förnärmas, derest antingen borgenärerne förordna en egendomsförvaltning, som uppenbart leder till massans skada, eller ock systomännen, med afwikelse från borgenärernes beslut, tillåta sig åtgärder, hwarunder de glömma massans och endast befordra egen fördel. Att, i sådane fall, betaga gäldenären all rätt till kländer, wore, i vår tanke, ej annat än förklara, att cessionsansökningen innefattade egendomens afsträbande till borgenärernes godtyckliga behandling, och att gäldenären, med hans egendom, lemnades i deras händer på nåd eller onåd. Under en sådan, af lagen gillad, åsigt af ämnet, bleswe det wäl ofta lätt att afwisa gäldenärens klagan; men fråga kunde dock stundom uppstå, om detta afwisande wore förenligt med begreppen om äganderätt och dess ickewändiga skydd af lagen. Antager man t. ex. att, i ett afsträddt bo, borgenärerne beslutade, att gäldenärens sågwerk skulle under anslags-tiden stå stilla, ehuru gäldenären anstafat en wederkäftig person, som för nämnde tid erhjdd en arrendesumma af flere tusende Riksdaler, eller att borgenärerne beslutade,

det sågverken skulle drifvas för masans räkning, men systomannen i stället låto förskära sina egne blockar, mot ingen eller ringa lega till masan; så wisar sig ju genast det nya lagbudet, om gäldenärs inskränkt klanderstalan, i uppenbar strid med de föreställningar om lag och rätt, som hos hvar och en helt otvunget uppstå; och fara wore, att Domaren, öfverwäldigad af rättskänslan, undandrog sig lagbudets tillämpning. Man bör wisserligen ej besrida borgenärernes rättighet, att, efter bästa förstånd och öfvertygelse, besluta om masans förvaltning, öfvensom af systoman ej fordra annat, än ett redligt förhållande i hvard på dem ankommer; men då detta låter sig gåra utan att tillika affråga gäldenären rätt till klagan öfver motsatsen, eller en wårdsölsbad och må hånda egenlyttig förvaltning: då gäldenärens ställning fordrar allt billigt och skäligt affeende, äminstone ett fredande från uppenbara förfång; och då correctivet mot hans befarade håg att klandra och med öfverdrifna anspråk oroa sine borgenärer, alltid blir för strängt, så widt derigenom öfwen utestänges hans rättwisa och billiga talan; så förena wi oss med de, Kongl. LagCommittens Herrar ledamöter, hwilke, enligt protokollet för den 1 December 1825, under bibehållande af swenska lagsifningens fordna och ännu gällande grundsatter, föreslagit följande redaction:

“34 §. Will borgenär klandra förvaltningen af konkursmassan eller redowisningen dertföre; då skall han, inom sex månader efter den samwankomst, som i 33 §. sågs, klandret till Rätten instemma; och warde det påswadt ändå att konkursafäen i högre Rätt fullföljd är. Gäldenär äge ock lika tid till klander.

“36 §. Har skada timat af beslut, som emot 18 och 19 §§. stridande är, eller hafwa borgenärerne eljest beslutit någon förvaltningsåtgärd, som uppenbarligen skändt till konkursmassans skada; då skola de borgenärer, som i beslutet deltagit, hwar efter sin fordrans storlek den skada fylla.”

37 §. bör, efter nu antagne redactionen, från lagförslaget utestutas.

Ej sällan händer, att en borgenär, flere år efter konkursens slut, har nödigt att ur masans handlingar och systomannens redowisning erhålla hvariehanda upplysningar; öfvensom, enligt vår erfarenhet, flere olägenheter uppkomma deraf, att dese handlingar antingen imedlertid verkligen bortkommit, eller ock undanhållas af systomannen, hwilka stundom ej annorledes än genom rättegång låta beqwäma sig, att desamma framlemna. Ordningen tyckes likwäl fordra, att masans handlingar alltid både förwaras och äro för wederbörande tillgänglige; och wi hemställde således, om icke i förewarande Kapitel och näst före den sista §. kunde införas en ny, af denna lydelse:

“Då konkursmassa slutligen utredd är; wären systomannen skyldige ingifwa sin redowisning, jemte masans öfrige handlingar, till den domstol, som först i saken dömt; och wärdet de handlingar der förwarade för de upplysningar, som af masans delägare ästas kunna. Församma systoman att handlingarne astemna, på sätt nu nämndt är, och gitta de dem ej, på anfordran, framställa; ersätten då den skada, som i följd deraf uppkomma kan.”

Om borgenärers rätt och företräde för hvar annan till gäldenårs egendom.

4 §. Abrahamson, som i sina anmärkningar till landslagen, under 22 Kap. *ÄrfvaBalken*, uppräknar de då för tiden mellan borgenärer utfatte förmonsrättsgrader, nämner uti femte klassen arrest på lds egendom, och återoppar derwid stadgan om executioner af den 10 Juli 1669, 14 och 17 §§.

Detta oaktadt och ehuru i 1734 års lag både qvarstad och utmätning afhandlas, hafwa likväl den tidens lagstiftare ansett förmonsrätt icke kunna, på grund af nämnde åtgärder, winnas, hvilket närmare inhämtas af 17 Kap. *HandelsBalken*, der anledning till en sådan förmonsrätt ej vidare förekommer.

Deremot stadgas i 3 §. 4 mom. af 1773 års konkursförfattning, dels att borgenär, som innehade ldsbrepant, ägde, då denna blifwit försäld, sin betalning derutur, emot borgen, lyfta, dels ock, att samma rätt tillkom den borgenär, som, efter laga kraftwunnet utslag, fått ldsbren ifrån gäldenär utmätte, uppfattade och i allmänt förwar satte, eller under utskönningsmännens försegling, fast de icke hunnit att säljas eller utur boet tagas, innan gäldenär begärt få afflä sin egendom; warande detta stadgande sedermera bibehållet både uti 1798 och 1818 års konkursförfattningar, med den följd i tillämpningen, att utmätning i nämnde fall alltid medfört förmonsrätt, och att, enligt reglen: *vigilantibus jura data sunt*, full betalningstillgång merendels blifwit tillgänglig för den borgenär, som qvovismodo förstakt skaffa sig utmätning på grund af ett laga kraftwunnet utslag.

Lenmar man å sido nämnde stadgande och den häfd det samma wunnet, wisar sig likväl, enligt lagens grunder i öfrigt, att en borgenär, som gifwit försäkring utan att taga pant eller söka intekning, i född af selswa fordringsanspråket icke innehar annan rätt, än att wid förfallotiden utlösa sin fordran, samt, genom qvarstad och utmätning, freda gäldenårs tillgångar från försingring till dess, genom deras försäljning, skulden kan hinna blifwa betald. Att med denna rätt, som äger sin grund i sakens egen natur, vidare förena den, att medborgenärer icke äga med sökanden lifa anspråk på utmätta egendomen, är ock riktigt, så länge samtelige borgenärerne stadna wid lagsköning och utmätning, samt hvar för sig, på sådant sätt, söka sin godtgörelse, utan att med hvarannan inlåta sig i twist om bättre rätt. Men ett annat förhållande torde böra uppkomma, dereft, innan den utmätta egendomen blifwit såld och borgenären, genom erhållen betalning, således blifwit skild ifrån massan, gäldenär antingen ingifwer cessions ansöknings, eller, i den ordning, lag tillåter, tvingas till egendoms afträde; ty i beggadera fallen upphöra lagskönings- och utmätningståtgärderne, och gäldenärens egendom, hvarifrån han, i hänsigt till ägande rätt, icke, genom qvarstad

eller utmätning, stiles, blir en gemensam tillgång, som mellan borgenärerne skall fördelas, icke i följd af hvad de i utfökningsväg tillgjort, utan på grund af den hypotheca tacita eller expressa, hvarsföre egendomen kan finnas häfta. Då förmonsrätt, efter gällande lag, icke äger rum utan i följd af siffrämde hypotheker, har man förklaradt grunden till förmonsrätt i utmäta lösdren ligga i den sakrätt, borgenär, genom executors åtgärd vunnit; men, så wida siffrämde lagsökningen icke offer annat än betalning, och förmonsrätt i det fall, hwarom nu är fråga, endast winnes genom pant eller intefning, enligt den anvisning lagen här om gifwer, torde förklaringen icke wara alldeles tillfredsställande, och det annärkta äldre stadgandet få anses såsom en exception från förmonsrättsläran i allmänhet, tillwägabragt af det särskilda afseende, man trott en verkställd utmätning böra förtjena. Erfarenheten har dock wisat obilligheten af denna exception, i ty, att den oftast lemnat, en och annan borgenär tillfälle, att, på öfrige fordringsägares befohning, förskaffa sig förmonsrätt i gåldenärens lösa egendom, och man kan ej neka, att exceptionen till och med warit orättwis, då, i följd af tillställning eller gåldenärens beslut att gynna en wis borgenär, inträffat att den borgenär, som sist lagsökte, feck utslaget först laga kraftwunnet och utmätningen, på sådan grund af förmonsrätts egenkap. Då, enligt lagsförslaget, jemwål qwarstad skulle medföra förmonsrätt, är wäl siffrämde olägenhet undanröjd; men twifwelsmål återstår ändock, om ej borgenärens rätt i allmänhet än mera derigenom blifwit förnärmad. Så länge endast utmätning i lösegendomen gaf förmonsrätt willforligen, eller i det fall, att utslaget wunnit laga kraft och egendomen blifwit satt i allmänt förwar eller under utfökningsmännens infogel, war merendels alltid någon tillgång öfrig för andre borgenärer, och desse kunde ej sällan förekomma utmätningens verkställighet samt, på sådant sätt, bringa all egendomen till en måsans samfällighet. Efter lagsförslaget blir deremot detta icke möjligt; ty då, inom ett par dagar, qwarstad kan wara både sökt och verkställd, och förmonsrätten i samma stund är gifwen; måste nödwändigt frånwarande borgenär eller de, som ej äro i tillfälle att med andre lika skyndsamt iakttaga sin rätt, alltid blifwa lottlöse och följaktligen, då gravationsbewiset oftast upplyser att gåldenärens fasta gods blifwit intefnad för wida öfwer wärdet, komma att sakna all nytta af förestiften i 18 Kap. 6 §., hwarmed man likwål åsyftat tillfälle för borgenärer, att genom ansöknings om twinget egendomsafträde, få lika med öfrige fordringsägare njuta den betalning, som gåldenärens oförstingrade och ej pantsatte tillgångar kunna medgifwa. Betraktar man åter saken i hänsigt till gåldenären; finner man ock lätt, huruledes han, under tillämpning af förestagna lagbudet, lika hastigt som oförtänkt skulle blottställas för obehaget att se sin egendom sequestrerad och af utmätningssmannen bortförd, äfwen om han, med något anstånd, eljest kunde göra hwar man full rätt. Det behöfwes ei mer, än ett löst rykte om en sann eller diktad förlust, som gåldenären fått widkänna, för att sätta närboende borgenärer i verksamhet till winnande af qwarstadsfärdhet, och mången gåldenär skulle, just genom denna bestämmelse, som war en naturlig

förlid deraf att lagen tillade gvarstad förmonsrätt, se sig nödsakad att afstå sin egendom, hvilket, under sakernes wantliga gång, tilläfwentyras alldrig komma i fråga. Att lagbudet åter skulle kunna tjena en förslagen gäldenär till redlige borgenärens försång, är ej eller swårt att inse; ty då, enligt hwad nämndt är, förefristen om borgenärs rätt att åsta egendomsafstånde, enligt förewarande §., förlorat det måsta af sin betydelse; behöfde gäldenären, då han besarade lagsökning, blott låta sin egendom för en sann eller falsk fordran sequesteras, och såmedelst bereda sig ett betalningsansånd eller en eftergifwenhet, å sökandens sida, som, orättwis till sin grund, jemwäl alltid wore oförenlig med den rätt till snar betalning, man, genom UtsökningsWolken, welat åt borgenärer förwara. Den ena eller andra af dessa olägenheter böra imedlertid icke af lagen förbräddas; och då rättwisn, billigheten och crediten tyckes vara bäst wärdade och närmast befördras derigenom, att, i konkursfall, förmonsrätt till gäldenärs egendom anses bero på hwad borgenärer i detta hänseende, antingen wid eller efter försökningen, till winnande af sakrätt, genom pant eller intefning, enligt lagens anwising tillgjort, men icke af den sibrre eller mindre skyndsamt, hwarmed ene borgenären framför den andre warit i tillfälle att lagsöka gäldenären; så tillstyrkes, att lagen ej hädanefter må i något fall tillägga hwarken utmätning eller gvarstad förmonsrätt, och att följaktligen förewarande §. erhåller denna förkortade lydelse:

“4 §. Sedan njutes förmonsrätt af husewård, i det gods, som i huset är, för husewård sista och löpande året.

5 och 6 §§. Då i städer, till stadskassan, bdr utgdras så personelle som reelle afgifter, samt desse, enligt wedertagen praxin och ex analogia, hittills äminstone ofast blifwit ansedde böra utgå med förmonsrätt; hemställes, om icke i dessa §§. kunde gifwas bestämd anledning till ett lika förfarande hädanefter; och föreslås följande redaction:

“5 §. Efter dessa hafwe kronan och stad företråde till lds egendom, för gäldenärs utskylder sista och löpande året, de der ej för fast egendom utgå.

“6 §. För utskylder eller afgäld, som af fast egendom gå böra och för sista förslutna eller löpande året inneså; hafwe kronan, stad eller annan afgäldstagare förmonsrätt i egendomen.”

7 §. Orden: efter dessa, hwilka förekomma i 5 §., utmärka tydligen och bestämdt ordningen för den afsedde förmonsrätten, och då således, efter wårt omdöme, sista punkten af förewarande 7 §. är öfwerflödig, hemställes om ej densamma bdr, såsom sådan, från förslaget uteslutas.

11 till och med 15 §§. Med ändring af hwad förra förslaget, i enlighet med 1734 års lag, innehåller, har Kongl. LagComiteen här lemnat förmonsrätt åt intefning framför de fordringsägare, som i 17 Kap. 8 §. HandelsWolken af nu gällande lag uppräknas; och motiverne antyda närmare de skäl, som förbräddt denna ändring.

Efter en närmare granskning af ämnet torde och desse skäl i allmänhet finnas äga sin grund i ett af erfarenheten besannadt förhållande, och, med kännedom häraf, lär man ej kunna undgå den önskan, att en i fast egendom wunnen sakrätt mindre blottställas för den wanflighet, hwarmed den hittills ofta varit förenad.

Att i detta hänseende tillstyrka den utwäg, sednare förslaget anwisar, lär man likwäl ej kunna se utan all inskränkning; ty omyndig persons samt kronans rätt synes i förevarande fall påkalla en särskild uppmärksamhet.

Då i äldre författningar, såsom t. ex. 15 Kap. GiftermålsBalken Stadslagen, och 30 punkten af 1669 års Förmyndareordning, antyddes den grundsatt, att barnagods ej kunde brinna eller sjunka, har, i följd häraf samt med anledning af den wård om omyndigs egendom, selswa rättskänslan i alla tider förestafwat, 1734 års lagstiftning ansatt nödigt, att, i hänfikt till barnagods, stadga en hypotheca tacita eller legalis, som efter yttersta görlighet betryggade den omyndiges rätt och motsvarade den hysning omförmålde grundsatt hos nationen wunnit. Det kan wäl ej nekas, att, oaktadt denna, lagstiftarens omtänka, händelser inträffat då omyndigs egendom gått förloradt; men desse händelser hafwa dock varit mera sällsynte, och antagas må, att, så länge lagen bibehåller oförändradt sitt nu gällande bud om förmonsrätt för omyndigs arfsmedel, skall och hos folket i allmänhet fortfara att råda den helgd och noggrannhet, hwarmed desse medel hittills oftast varit förwaltade. Förändrar eller nedsätter man åter förmonsrätten, är fara att denna helgd och noggrannhet så snarom afstaga, ty man misförstår må hända lagens affigt med förändringen och anser snart barnagods et endast vara en wanlig skuld, som bär betalas så wida tillgångarne sådant medgifwa. Den föreslagna lagförändringen wisar sig således betänktlig, och rådfrågas erfarenheten, nödgas man erkänna, att, derest intekning haft förmonsrätt framför barnarf, skulle detta sednare, under förflutne decenniier, ganska ofta gått förloradt. Anmärkningen, som i motiverne framställes derom, att förmyndaren, änskönt han ej äger intekna, likwäl kan, till den omyndiges förfång, bortfå sin fastighet, är wisertligen riktig; men, utom det att försäljningen erhåller en större offentlighet än intekningen, hwarmedelst den omyndigas skyldemån lättare blifwa i tillfälle, att genom anmälan hos domstolen om behofwet af annan förmyndare, söka afwärja den befarade förlusten, tyckes derjemte, som borde i allt fall den anmärkta olägenheten, hwilken swärtligen lär kunna förekommas, ej skas med en ny, som påtagligen wore wida farligare, hellt i nästan hwarje konkurs, sedan den lösa egendomen, i följd af panträtt, och den fasta, på grund af intekning, blifwit medtagne för egne skulder, det innesående fädernes eller mddernearfwet i de flesta händelser komme att bero af gäldenärens framtida betalningstullgångar: en hypotheca legalis, som sannerligen ej står tillsammans med de begrepp, man allmänneligen gör sig om det skydd, hwarunder lagen bär ställa omyndig persons egendom.

De olågenheter en förmyndare, på grund af hittills stadgade förmonsträtter, fått vidkännas, äro obefridlige; men då dessa, enligt hvad anfördt är, ej kunna afhjelpas utan att pupillens rätt äfventyras, samt hvad förmyndaren i dag lider för andras barn, måste i sin ordning, till hans barns bästa, af en annan medborgare fördragas; så anse vi för vår del bäst vara, att den förmonsträtt 1734 års lag tillägger barnagods, hädanefter oförändrad bibehålles.

I hänfigt till kronans företråde hos sine uppboordsmän, torde det allmännas rätt och säkerhet, hwilke genom den strängaste kontroll på uppboordsmannen ej nog säkert kunna beredas, påkalla det afseende nu gällande lag åt dem lemnat; och då man i allmänhet antingen känner eller lätt kan få weta, om den, som äskar ett lån, är kronans uppboordsman eller icke; wisar sig ej nog tillräcklige skäl för den, i detta hänseende, föreslagna lagförändring.

På grund häraf tillstyrkes följande redaction:

"11 §. Sedan tages ommyndigs fordran, i hufwudstol och ränta till betalningsdagen, hos föräldrar eller förmyndare ut, så och skuld till kronan för uppboord. Hos uppboordsman, som sedan blifwit förmyndare, äge kronan förmon till det, som å uppboorden för alla åren brister. War han förmyndare för, än han uppboordsman blef; hafwe barnagodsset företråde. Hafwer någon intekning i hans fasta gods innan han förmyndare eller uppboordsman blef; njute då sin intekning till godo.

"12 §. Härefter komma de, som fått intekning i gåldenårens fasta egendom, och ägen de förmonsträtt i nämnde egendom samt den afgäld, som under konkursstiden deraf faller, för hufwudstol, så och för ränta, intill betalningsdagen; dock gälle förmonsträtt till ränta, som före konkursens början upplupen är, ej för längre tid, än tre år.

"13 §. Är fast egendom inteknad för fleres fordringar, och räcker den ej till för alla; hafwe den, som äldre intekning äger, företråde.

"14 §. Förmonsträtt, som i 3 Kap. 12 §. Jordabalken säljare för köpeskillingensfordran tillagd är, ware, enär den fordran inteknas inom tid, som der sågs, gällande, såsom hade intekningen sökt blifwit å den dag, köpet skedde: har borgenår, å sagda dag, eller sedan innan köparen med köpet lagfarit, intekning sökt för fordran hos säljaren; äge den intekning företråde.

"15 §. Efter de fordringar, som nu nämnde äro, stola, utan förmonsträtt sig emellan, gåldas: kyrkans, fattigkassans och socknemagaziners fordringar hos deras föreskändare: allmänna af Konungen stadfäste kassans, penningewerks och inrätningars fordringar hos de tjenstemän, som äro satte att deras inkomster uppbara, för hvad af sådan uppboord hos dem innesår; så och enskildas fordringar hos embets- eller tjenstemän för medel, som desse i och för embete eller tjänst emottagit."

17 §. Locutionen fällen så the slikt af mark som af mark, hwilken i 15 §. 17 Kap. HandelsBalken af nu gällande lag förefommer, är öfverslyttad eller bibehållen från 25 Flocken ÄrfdaBalken Uplandslagen och 22 Kap. ÄrfdaBalken Landslagen; och då talesättet således är uråldrigt samt genom wanan gjort begripligt, synes det i en ny lagcodex icke böra utbytas mot detta föreslagna: fällen då de slikt af skilling som af skilling *), helst ännu, på åtskillige ställen, man i dagligt tal oftare säger 3 mark, 6 mark, 9 mark och 10 mark, än 6, 12, 18 eller 20 skillingar.

UtsökningsBalken.

1 Kap.

Om de embetsmän, tjänstemän och betjente, som med utsökningsmål besättning hafwa.

2 §. För att, så widt görligt är, minska rättskandes besvär och kostnader samt för att bereda skyndsämhet i ärenders handläggning, hemställes, om icke, då stundom händer att både Landshöfdingen och Landssecreteraren eller också Landskamreraren äro på en gång jäfwise, det bör åläggas Konungens Befallningshafwande, att genast hos Konungen om jäfwet göra anmälan. Ett sådant åliggande wore af en icke obetydlig nytta för parterne; och då Hårdshöfding, i 6 Kap. 14 §. RättegångsBalken af lagförslaget, fått en sådan skyldighet sig föreskrifwen; torde också samma föreskrift böra sträcka sig till Konungens Befallningshafwande, och förewarande §. då erhålla följande lydelse:

“2 §. Emot Konungens Befallningshafwande gällan i desse mål, enahanda jäf, som i 6 Kap. 11 §. RättegångsBalken om Domare sägas; och ware, då mål för jäf ej handläggas kan, Konungens Befallningshafwande skyldig, att derom genast hos Konungen anmälan göra, att annan person till målets upptagande förordnas må.”

*) Confr. 12 Kap. 11 §. ÄrfdaBalken lagförslaget.

2 Kap.

Huru utsofningsmål, så ock klagan öfwer utmätningmäns åtger-
der, hos Konungens Befallningshafwande anhängige göras
och behandlas skola.

II §. Gillas wår anmärkning wid I Kap. 2 §.; torde förewarande §. böra
lyda så:

“II §. Wet Konungens befallningshafwande, att jäf emot honom är; tråde
“ifrån embetetets utsofning, ändå att jäfwet af part ej anmärkes, och gbre tillika genast
“hos Konungen, den anmälan, som i I Kap. 2 §. sägs.

3 Kap.

Huru utsofningsmål af Konungens Befallningshafwande
pröfwat må.

9 §. Då gäldenär i laga tid och ordning inkommit med sine beswår till Hof-
rätten; lårer kunna antagas, att tiden för hans återvinningsrätt räknades från den
dag, Hofrättens utslag fallit, äfwen i den händelse, beswären, ehuru i råtter tid in-
gifne, sedermera i anseende till klagandens försømmelse att fullgöra förestiften i Hofrät-
tens communications resolution, icke kommit under hufwudsaklig pröfning, helst, i så-
dant fall, öfwerklagade utslaget, då det lemnas till esterrättelse, endast offer och bestäm-
mer gäldenärs ifrågasällde betalningsskyldighet. Men om gäldenär först inkommer med
sine beswår efter det Konungens Befallningshafwandes utslag wunnit laga kraft, och
hans klagan, af sådan orsak, i Hofrätten ogillas eller lemnas utan afseende; torde åter-
vinningstiden icke böra räknas från Hofrättens utslagsdag, emedan gäldenär, i sådant
fall, alltid ägde ett bypjet tillfälle, att genom så beskaffade beswår förlänga återwin-
ningstiden från sex till tolf eller än flere månader. Detta sednare wore dock ej öfwer-
ensstämmande med lagens mening; och till förekommande af twelan eller mistag i
nämnde omständigheter, hemställles till antagande följande redaction:

“9 §. Är betalningskyldighet i det fall, som i 6 §. sägs, gäldenär ålagd;
“hafwe han rätt att wid domstol återwinning söka; stemme dock derom, wid förlust af
“sin talan, inom sex månader från den dag, då Konungens Befallningshafwandes ut-
“slag honom kunnigt blef, efter ty i 9:de Kapitlet sägs, eller, der han ändring i
“laga tid sökt, inom sex månader från den dag, då slutligt utslag föll.

4 Kap.

Huru gäldenärs gods utmätas och säljas skall.

15 §. Wid 22 Kap. HandelsBalken har man sökt wisa, att, i händelse af konkurs, förmonsrätt ej bdr äga rum på grund af utmätning eller qwarstad; men då, för det fall konkurs ej inträffar, lagen bdr innehålla en närmare föreskrift om borgenärens rätt till betalning utur köpefällingen för utmätt egendom; äfwen som en anwäsning bdr lemnas, huruledes, då egendomsafstråde sker, utmätt egendom skall wärdas, till deß måsans gode män hinna den samua om händer taga; föreslå wi till förewarande §. följande redaction:

“15 §. Då utmätt lds egendom såld är; njute borgenär ur försäljningssumman “hwad honom tillbömdt blifwit. Är samua egendom utmätt för fleras fordringar; haf- “we den, för hwars fordran utmätning först verkställdes, företräde: har utmätningen “skett på en gång; äge hwar lika rätt. Sker, innan egendomen hunnit såljas, fri- “willigt eller twunget egendomsafstråde, på sätt i 18 Kap. HandelsBalken sågs; förfal- “le då all werkan af utmätningen; dock stånde det utmätta i den wärd, hwarunder “det, efter 13 §., blifwit satt, till deß konkursmåsans gode män egendomen om hån- “der taga.”

6 Kap.

Om qwarstad; så ock om förbud mot skingring eller utgifwande af gäldenärs gods.

10 och 11 §§. I anledning af anmärkningen wid 4 Kap. 15 §. samt hwad som blifwit anfördt wid 22 Kap. 4 §. HandelsBalken, torde förewarande §§. bdra sammanflås till en enda, af följande lydelse:

“10 §. Utan hinder af förbud emot skingring eller utgifwande af gäldenärs “gods må utmätning eller qwarstad derå ske. Afstrådes gäldenärs egendom sedan qwar- “stad skett; förfalle all werkan af qwarstads förättningen, och måsans gode män tage “egendomen om händer, på sätt i 4 Kap. 15 §. om utmätt egendom, sagt är.”

10 Kap.

Om verkställighet å utslag i utfökningsmål.

3 §. Uti 14 §. af 1669 års executionsstadga förordnas wäl, att, för winnan- de af qwarstad, borgen bjudas skall, dock med tillägg, som orden lyda: “Nu orkar “then som bedes icke borgen för fattigdoms skull, och saken är likwäl klar att han till

”fin rätt något merkligt lida skulle; blifwe icke desmindre hulpen, som företalbt är;“
och innehåller i §. i 8 Kap. UtståningsBalken af nu gällande lag, att på Konungens
Besallningshafwandes pröfning ankommer, om sökanden, emot eller utan borgen, bysätt-
ning eller qwarstad njuta må.

Förslaget till allmän civillog föreskrifwer deremot owillkorligen i anmärkta §.,
att qwarstad endast får bewiljas emot borgen; men då en inskränkning i det owillkorli-
ga stadgandet tyckes böra äga rum, åtminstone för det fall, executionsstadgan asser;
hemställles, om icke §. kunde erhålla denna lydelse:

”3 §. Sökes verkställighet å utslag, derigenom till utmätning eller lyftning af
”det utmätta dömdt är, innan utslaget laga kraft wunnit; då skall sökanden ställa bor-
”gen för den återbäring så ock för det skadestånd, hwar till han kan kännas skyldig, om
”utslaget ändras. Ej må eller borgenär njuta qwarstad eller förbud emot svingring
”eller utgifwande af gåldenårs gods, eller mot hans afresa från orten, utan han stäl-
”ler borgen för den skada, gåldenår deraf hafwa kan. Gitter ej borgenär för fattig-
”dom sådan borgen anskaffa; pröfwe Konungens Besallningshafwande om qwarstad eller
”förbud ändå bewiljas må. Efter utmätning i mål, der bysättning för löpande för-
”bindelse gåldenår ålagd är; ware borgenär ej pligtig att borgen ställa.

Rättegångsbalken.

Första Stycket.

Om Domstolsinrättningen och hwad dertill hörer.

S ässeende på det nya, som, angående förevarande ämne, i lagtexten och motiverne
förekommer, torde kunna antagas, att någon motsägelse icke möter de åsikter, hwarun-
der man affskaffat fora privilegiata och hänwisat alla rättsfrågor i gemen till upp-
tagande wid allmänne domstolarne. Den oredda och deraf wällad tidsutdrägt, desse sär-
skildte fora hittills förorsakat, äro olägenheter, tillräckligen kände och nog allmänt be-
werklagade, för att rättfärdiga förslaget i denna del; och då Staten skäligen bdr fre-
das från de kostnader, hwilke, synnerligast under en sednare tid, ärligen utgått till ex-
tra Domares afddning i brottmål, samt medborgerliga säkerheten desutom tyckes för-
dra, att grofwa misgerningsmål, de der allmänna wid urtima Ting förekomma,
handläggas och pröwas af erfarne och skwade Domare, men icke af mindre bewandrade

vicarier, hwilke man ej sällan nu nödgas dertill förordna; så läser äfwen föreslag-
na stadgandet om ett Tingställe i hvarje domsaga undgå all anmärkning, helst mot
hwar lagförslaget i nämnde delar innehåller, någre betänkligheter ej torde kunna anfö-
ras, af den wigt, att de förnä wäcka twifvelsmål om de fördelar, man med omfö-
målde förändringar äsyftat, eller derom, att dese ju kunna, utan någon synnerlig swä-
righet, när som helst tillwägabringas.

Men lagförslaget stadnar icke wid nämnde reformer, hwilke ensamme skulle ut-
göra en märkwärdig epok i Swenska lagstiftningen: man har derutöfwer, för att på
en gång afhjelpa och undanröjja alla kända hinder i lagstipningens gång, trott sig bö-
ra tillstyrka Håradsrätternes permanence, Lagmansrätternes totala indragning och Hof-
rätternes utflyttning eller söndersplittring till Stifts- eller länsrätter.

Emot förslaget i dese delar torde dock följande anmärkningar kunna framställas:
att, under ett åldrigt bud om blott tre Ting på året, nationen hunnit göra sig fört-
rolig med det begrepp, att lagen wäl lemnar hwar och en tillfälle att hos Domaren
söka skydd och försvar, men tillika antyder, att all rättegång icke bör wara en följd
af förolämpningens första intryck, utan endast föranledas af ett verkligt behof, påkal-
ladt af den oförwillade rättskänslan och gilladt af den lugna öfwerläggningen: att, un-
der denna åsigt, hos större delen af folket så snåningom inplantat sig ett obehag för
rättegång och en böjelse till endragt, hwilka ganska ofta försonat de twiflande, innan
ännu stämningstiden eller Ting inträffat, samt mellan dem återfördt en sänja, mera
waraktig och ofskrymd just dertill, att den ägt sin grund i ömsesidige estergifwanden
och en ömsesidig önskan, att glömma och förlåta: att dese förhållanden, hwilka onekli-
gen minskat rättegångars antal och, i synnerhet inom grannelag, warit af en wälgö-
rande inslytelse, skulle må hånda upphöra att vidare wara till, derest Ting börjades
hwar månads dag, och tillfället att stemma således alltid stod öppet, när och hwar som
helst hämnönskan, med eller utan skäl, upplögade: att, på sådant sätt, synnerligast un-
der en kommande tid, då ett nytt slagte, uppmunadt under månadliga Ting och stän-
dige rättegångar, ej ägde något qwar af fädrens fördragsamhet, — selswa lagen kun-
de hos nationen hafwa utbildat ett lynne, som, tråtgirigt och oförsonligt, wore en mot-
sats af den sitta och fredsamma anda, hwilken utgör ett af grundwälfören för samhäl-
lens wälmåga och förbestånd: att likasom, inom familjekretsen, den husliga sällheten
icke är rådande endast dertill, att rättelse och bestraffning genast kan hos familjens fö-
resändare äskas och erhållas, likaså beror, inom staten, den allmänna trefnaden icke
ensamt på lättheten, att, genom lagens makt förskaffa sig rätt, utan fastmera på den
medborgerliga förtrolighet och broderliga samdrägt, som, utan lagens tillgörelse, hos
folket finnes och underhålles: att då, enligt erfarenheten, allmogem, med eller utan
ärende, oftast af blott nyfikenhet, gerna begifwer sig till Ting och stämmor, man, så
widt görligt är, bör söka motverka detta onda, skadligt i den mon, det borttager en
tid, som kunnat nyttigare användas: att, under sådana omständigheter, och då, å an-

dra sidan, lagens kraft ej för sällan bdr vara tillgänglig, en medelväg måste sökas till undvikande af de båda ytterligheterna, af för få och för många Ting: att då man, med hänsigt härtill, efter 1812 års Riksdag affyrkte en allmän indragning af sommar-Tingen, samma maxime och nu bdr följäs, då fråga är om en motsatt ytterlighet, den, att Ting skall hållas hvarje månads dag: att den medelväg, lagens nu gällande bud om tre Ting anvisar, förtjenar sin särskilda uppmärksamhet, emedan den ej mindre lemnar hvar och en nödige tillfällen, att, der så behöfves, anlita Domarens åtgärd, än åfwen offer allmogens behof att, utan allt för trågne afbrott, få fortsätta sine huslige göromål, af hvilka båtnad och fördel närmast härfluta: att om, till en bdrjan, hvarje domsaga erhåller blott ett Tingsställe, den affedda skyndsamheten kan i betydlig mon befordras genom en snar och kraftig målens handläggning, hvilken winnes genom bestående förefkrifter, dels om parters skyldighet, att genast förete sine skäl och bewis, dels om Rättens åliggande, att, under rättegångsdagarna, genom flere upprop och nödige förelägganden, söka completera målen, hwilke, på sådant sätt, ganska ofta kunde redan wid första Tinget till slut bringas: att de olägenheter, Lagmansrätterne hitills förorsakat, skulle till större delen förswinna, derest för desse domstolar stadgades två eller tre sammanträden om året, samt lagen i öfrigt framför allt förebyggde de uppstof från ett till annat Lagmansting, hwilke hittills, stundom med goda skäl, öfverklagade, föränlebt den sinnessstemning, som nu så allmänt tyckes påyrka nämnde domstolars totala upplösning: att, då denna Lagmansrätternes upplösning likväl mödes af flere betänkligheter, den samma synes ej böra äga rum, i annat fall, än om, oafsedt de nu förelagne hjelpmedel, erfarenheten framdeles öfvertygar om behofwet, nytan och en ofskadlig verkställbarhet af desse domstolars indragning: att, om twistemål finge från Håradsrätt directe i Hofrätt fullföljas, det visar sig uppenbart, att göromålen på sistnämnde ställe erhöilo en mångdubblad tillökning, synnerligast när man tillika efterfinnar följderne i detta hänseende deraf, att man rätteligen affaffat forä privilegiata, flitit flerfaldige rättsfrågor från administrativa myndigheternes behandling och upphåft budet om samma appellabilis:*) att, wid denna göromålens mångdubbling inom Hofrätterne, och då en wis långsamhet är ofskiljaktig från målens beredning och handläggning derstädes, den, genom Lagmansrätternes affläffande, påräknade skyndsamhet i rättegångar, skulle helt och hållet försetas, enär, i anseende till målens mångd, ofelbart inträffade, att större delen deraf måste år efter annat inom Hofrät-

*) Enligt fladd uträkning, på grund af inkomne domböcker för åren 1821, 1822 och 1823, har det resultat uppkommit, att till Ödtha Hofrätt årligen inkomma $\frac{4}{5}$ gånger mindre twistemål, än som skulle hända, om wadet directe i Hofrätten fullföljdes. Den nämnda uträkningen visar nemligen: att wid Lagmansrätterne under Ödtha Hofrätt, årligen afbömdes ungefärligen 1227 twistemål: att deraf i Hofrätten fullföljdes 287 mål; och att ej mindre än 940 mål årligen från Hofrätten uteblewo.

terne balanceras: att föreslagna botemedlet mot fiskaämnde onda, eller en tillökning i Hofrätternes arbetsstyrka, icke kan åstadkommas utan betydliga kostnader: en omständighet, som säkert förtjenar ett närmare afseende, åtminstone så länge Staten ej måstar, med mer, än knapp half lön, förse sine Sverdomares nu warande personal, ehuru denna troligen ej utgör en femtedel af det antal, som skulle erfordras, om Lagmansrätterne indrogos: att Hofrätternes utflyttning eller förvandling till Stifts- eller länsrätter ofelbart ganska mycket ökade nämnde kostnader, oberäknade de mångfaldige öfrige olägenheter, hwilke, om ej just ofbrutsedde, dock, till sine följder, på förhand ej tillfyllest märkbare, lätt nog kunde wisa behofwet af en återgång till det gamla, som man följaktligen, i denna del, för tidigt upphäft och omskapat: att, enligt erfarenheten, någon särskild winst för rättwisän och dess wärd ej uppkommer deraf, att Sverrätternes jurisdictioner inskränkas; ty dese domstolars åtgärder stadna wid att granska och pröfwa inkommande handlingar och skrifter, och den part, som bor blott en half mil från Sverrätten, har och måste begagna enahanda utwäg, som en mera aflägsen boende, den nemligen, att skriftligen framföra en klagan, hwartill han anser sig behöfva: att om de, i mer än ett hänseende, förhållige revisionsföreläggningarne afläggas, och Högsta Domstolen derigenom erhåller en syfvelsättning, som må hända ej kan af den, i dess nu warande stic, bestridas, skulle, om äfwen Lagmansrätterne indrogos, målnes ökade antal snart påfalla en mångdubbling i antalet af Högsta Domstolens ledamöter, hwaraf åter följde, att, då denna Domstol blifwit på flere divisioner fördelad, den påräknade enheten der kanske ej alltid igenfunnes; och att slutligen, då den försporda klagan, öfwer lagskipningen och dess gång, sannolikt leder sin grund, icke så egentligen från domstolsorganisationen, utan fastmer från den skiljaktighet i lagens tillämpning, som ej sällan wärlar olika beslut i lika beskaffade frågor, och hwilken skiljaktighet tillskrifwes lagens tyfnad eller obeständighet i förekommande fall; så synes man och må böra förnämligast söka undanröjda sist anförde olägenhet, samt, genom lämplige föreskrifter i öfrigt, bereda all möjlig skyndsämhet och säkerhet i rättegångsakers behandling, utan att likwäl derwid rubba selswa domstolsinrättningen, hvars bibehållande landets egentligen lagstiftande fäder torde anse nödwändigt, om ej för annat, dock af billig förhåga för ett nytt, som ej wisar sine fördelar lika så gifne, som kostnaderne dertill betydliga och oundgängliga.

Deße skäl hafwa hos oss stadgadt den öfwerlygelse, att, wid fråga om förslag till en ny civillag för Riket, man ej så mycket bör widröra selswa domstolsinrättningen, hwilken genom sin ålder och wanans makt tillwunnit sig en wis helgd hos nationen, som deremot desto öfrigare bemöda sig, att i öfrigt förbättra rättegångsordningen, samt afhjelpa de fel och brister, hwilka i selswa lagen kunna förefinnas. Om, på sådant sätt, rättwisän blifwer mindre wacklande, så att hwad som är rätt för en blir rätt för alla, kan med skäl sägas, att man redan gjort mycket, och att den mnda,
man

man i sådant afseende använt, icke varit förspild. Deremot torde ett motsatt förhållande inträffa, om man på en gång vill omsöka allt och glömmet att hvarje reform, om och nyttig och nödig, dock fordrar sin särskilda förberedelse. Det förefaller oss derför, som borde man denna gången, i fråga om domstolarna och deras functioner, stadna derwid, att affkaffa forä privilegiata: låta de flersaldige rättsfrågor, som nu behandlas af de administrative myndigheterna, komma så widt ske kan, under de allmänne domstolarnes pröfning: förefriswa, att blott ett Tingsställe bdr finnas i hvarje domsaga: förordna om tre Håradsting, samt två eller tre Lagmanssting om året; och i lagen bestämma dagarna för dessa sammanträden.

Allt redan desse förändringar ensamme ej äro obetydliga, inser man lätt, och en nödig warsamhet tyckes fordra, att, innan man går längre, man af erfarenheten inhemtar, ej mindre följderne af hvad man i nämnde delar gjort, än äfwen nödwändigheten och verkställbarheten af hvad man ytterligare kunde, i enlighet med lagförslaget, vilja tillgöra. Hända kan, och det är troligt, att, i anseende till nämnde pådfning i Håradsrätternes gbromål och då blott ett Tingsställe skall finnas i domsagan, en jemfning mellan domsagorna blir nödig, och denna jemfning synes bdra vara stedd, äfwen som Tingsställen gifne och uppforde, innan fråga väckes om Håradsrätternes permanence, så wida nemligen, under en framtid, en annan permanence, än den, som följer af budet om ett Tingsställe, finnes tjenlig och behöflig. Så wet man nu ej eller hvad werkan nyss föreslagna förändringar kunna hafwa på arbetet inom Hofrätterne, lika så litet som man kan förutse den tilldfning i Högsta Domstolens gbromål, som blifwer en följd af nämnde, nu nödige förändringar. Det är först under en framtid, desse upplysningar kunna erhållas, och till des tyckes frågorna om Lagmansrätternes indragning och Hofrätternes utflyttning bdra förblifwa hwilande *). Allt desse förändringar, när de en gång skola verkställas, icke kunna ske, utan i förening med betydliga kostnader, är, efter hvad wi här ofwan yttrat, lika klart, som det i vårt fattiga land all-

*) Läser man LagComiteens, samt de af Kongl. Maj:st dels för styrelserwerkens reglering och dels för de ekonomiske författningarnes öfwerseende förordnade Commiterades underdåniga betänkande, af den 6 April 1820, samt de hos dese Commiterade den 13 och 16 Mars nämnde år hållne protokoller; så winner man ett någorlunda fullständigt begrepp om antal och beskaffenhet af de mål, hwilka, såsom rättsfrågor, skulle behandlas af domstolarna och skiljas från de administrativa werken. Man finner der dese mål upptagne under sju hufvudtitlar, hwilka åter innehålla ej mindre än trettiofyra underafdelningar; och föreställer man sig, att dese mål, lika med alla andra, skulle antingen omedelbart i Hofrätt upptagas, eller der directe, efter wad, fullsfjas; så kan man ej undgå den förmodan, att personalen inom Hofrätterne, om den och kunde efter behöfwet förstärkas, åtminstone aldrig kunde förswarligen aflödas: en sak för folket och rättwisän af mera wigt, än man i allmänhet synes wilja tro.

tid blir en fördel, om desse kostnader ej öfverstiga hwad man förmodat, utan grunda sig på calculer, som kunnat uppgräas med anledning af kände och gifne förhållanden.

Det torde anmärkas, att wi för mycket fästat oss wid det reglementariska och ekonomiska af saken; men wi hafwa härutinnan lifasom i det öfriga blott varit ledde af medborgerlighetens warma känsla. Wi äro dagligen i tillfälle att se obehaget af rättegångar, äfwen af dem, som med största skyndsambhet blifwit bedrifne, och det bör derföre ej wäcka undran, att wi hyllat den gamla lag, som, jemte tillfället att anlita Domaren, äfwen lemnade de twistande ett mellanskof, till ingående af wänliga föreningar. Man har wäl anmärkt att rättwisans gång är trög wid nu warande domstolsinrättningen, men, med hwilka institutioner som helst, hwarken kan eller bör den blifwa brädsförtande. Denna rättwisa är inledertid så säker, lagen och dess brister det medgifwa, utan att tillika vara allt för mycket dyrköpt; och wi tro, att nationen, belåten med winsten af en förbättrad lag och rättegångsordning, skall, wan och införlifwad med nu warande former, såkrast öfwerlemnna åt kommande släkten frågorne om månadsTing, Lagmansrätternes indragning och Hofrätternes utflyttning. Hwad Stadsrätterne angår; så, enär nu i de flere städer blott en domstol finnes, torde förslaget i denna del förtjena afseende.

2 Kap.

Om Hårabråde.

Här Åberopas hwad förut här om blifwit anfördt, i följd hwaraf de förefrister, som afse Hårabrådernes permanence, böra utslutas och andre infödas, lämpade efter nämnde Rätters nu warande organisation och i öfrigt sig företeende omständigheter.

Det kan wäl ej sägas vara en allmogens utslutande rättighet, att så i Råmnden deltaga; men då de ärender, som wid Tingen förefomma, allmånast angå denna samhällsklass, och denna klassens egne medlemmar alltid äro bäst i tillfälle att lemna Domaren de enskilde upplysningar, han wid dese ärenders handläggning rätt ofta behöfwer; torde, i enlighet med 1734 års lag och Kongl. Förordningen den 18 Decem-ber 1823, Hårabråderne böra utgräas af redlige och förståndige bönder, som i domsagan bo och hemman, under ägande- eller nyttjanderätt, der innehafwa, helst, i annat fall, allmogen, efter gärligheten, affkuddade sig Råmndemansbesattningen och öfverflyttade den på socknens ståndspersoner, hwilket åter icke wore förenligt med de åsigter, man i motiverne yttrat, om domstolens samband med folket och nyttan deraf, att menigheten self blir delaktig i stipandet af landets lagar.

Enligt 1823 års ofwännämnde Förordning är den, som blifwit wald till Råmndeman, pligtig att den tjenst minst två år förträta, hwaremot han sedan ej är skyl-

dig, att låta sig åter väljas för, än de öfrige, som väljas kunna, för socknen Råmndeman varit. För de orter, der Råmndemans-tjensten anses såsom ett onus och följaktligen blir ambulatorisk, anse vi berörde författning måst lämplig; men då orter finnas, der förhållandet är annorlunda, samt i allt fall den, som en gång blifwit wald till Råmndeman och will med tjensten fortfara, icke tyckes behöfwa dertill erhålla ett nytt uppdrag wid sockenstemma; föreslå wi det lagen endast skall stadga sockenstemma för wal af Råmndeman, då Domaren hos socknens Pastor anmäler, att Råmndemans ledighet inom socknen inträffat.

Genom Kongl. Brefwet den 22 Juli 1825 är förklaradt: "att enär, wid Råmndemans wals förrättande inom ett district, twenne eller flere personer undfå lika många röster, lottning bör dem emellan genast, innan walförrättningens slut, anställas." Detta stadgande är wäl reglementariskt, men tyckes dock ej böra saknas i förevarande Kapitel.

Då nödigt är, att till Håradsrätt inkommande mål förekomma å de dagar, dertill utsättas, såwensom att parterne äga tillfälle, att med full wisshet göra sig om dese dagar underrättade; synes de stadganden wara behöfliga, att Råmnden, inom åtta dagar före Tinget, till Håradshöfdingen insänder stämmningslistorne, och att den siffrämmande, sedan han wid Tingets början till wiß dag utsatt hwarje mål, tillika är skyldig, att genast å Rättens dörr anslå utdrag af allmänna stämmningslistan, eller särskilde förteckningar, hwilke kortteligen för hwar dag wisa, huruledes målen under Tinget till återgd uppropas.

Swad nu blifwit föreslaget borde, tillika med tiden för Tingens början, iakttagas wid en ny redaction af förevarande Kapitel; såwensom ett särskildt Kapitel: Om Lagmansrätt, införas, och hwarwid, med bibehållande af det hufwudsakligaste, som i 3 Kap. RättegångsWälken af nu gällande lag förefriswes, samt med utsättande af tiden för Lagmansrätternes sammanträden, i öfrigt kunde meddelas nödige förefrisfter.

4 Kap.

Om Hofrätt.

2 §. Ju flere mål till Hofrätt inkomma, ju förre blir ledamternes behof af åtminstone en dags ledighet i weckan, för granskning af egne och andras mål, samt för expeditionernes genomläsning och underskrift. Likasom hitills lärer derföre hwarje lördag böra från det generella stadgandet i §. undantagas, och denna exception kunde här beståndt införas.

Om rättegångstid och ordning wid domstolarne.

3 §. Det lärer medgifwas, att arbetets fortgång inom en Swerrätt till en stor del beror på den reda, hwarmed målens föredragning sker, och det lugn, hwarunder handlingarne sedan läsas och till innehållet af divisionens ledamöter uppfattas. Att denna reda och detta lugn swärligen står att winna under det ständiga sorl, hwar till den föreslagna offentligheten ger anledning, är lätt att finna, liksom att, derest denna offentlighet begagnades, ganska sällan, under Hofrätternes sammanträden, något måt skulle, efter första läsningen, afgöras, emedan den ledamot, som ej måttat med odelad uppmärksamhet följa ärendet, nödgades taga handlingarne, för att i stillhet göra sig med deras innehåll närmare bekant. Man kan wäl härwid, och med skäl, invända, att lagens bud i detta hänseende är ganska likgiltigt, helst offentligheten snart nog af sig sjelf upphörde, då egentliga nyssenhetsämnet, målets utgång, skulle bestämmas af en öfwerläggning, från hwilken parter och åhbrare kunde afwisas; men, enär det nya lagbudet icke är af något behof påfalladt, anse wi bifall böra lemnas åt den mening, nu mera afidne Justitiärrådet Blom, i Kongl. LagCommittéens protokoll för den 3 Januari 1821, så grundligen motiverat.

8 Kap.

Om öfwerläggning och röstande till beslut, och om affundande deraf.

2 och 6 §§. Uti 32 punkten af rättegångsprocessen den 23 Juni 1615 stadgas: "När nu heka handeln är således summarie worden af de twenne bisittare refererat, så skole alla acta af nyo, ord ifrån ord, uti hela Collegii närwarelse blifwa uppläste, så frampt det synes vara af nöden; och skäl wår domhafwande, efter gjord relation och acternes uppläsning, först fråga de twänne bisittare, hwarpå, efter the ras betänfande, hela handeln står, hwad the ras mening härutinnan kan vara, och med hwad grund, skäl och bewis af lagen och eljest, the sådant wele och kunne förfakta och försvara, sedan skole alle the andre bisittare efter ordning sampt med domhafwanden uti lika måtto icke allenast gifwa the ras mening blott tillkänna, utan och hwad skäl the thetill hafwa kunna;" och innehåller 5 §. uti 23 Kapitel Rättegångsbalken af nu gällande lag: "När omröstas skäl; såge the sin mening först, som ytterst sitter, och sedan hwar efter annan, som the i Rätten säte hafwa, och grunde hwar sin röst på lag och stara skäl. Är skrifwelig berättelse i saken gjord; såge han först sin mening, som berättelsen författat."

Då en föredragande ledamot, under sakens beredning och den längre tid han i öfrigt kan på handlingarnes granskning använda, har, framför öfrige ledamöterna, ett särskildt tillfälle att uppfatta sakens sammanhang, utreda och utveckla dess egenheter, samt öfverwäga och begrunda hvarje fråga i dess förhållande till lagen; så måste medgifvas, att lagstiftaren på goda grunder ålagt referenten att först säga sin mening, och att den praxis har skäl med sig, enligt hvilken referenten nu är förbunden, att hafva författat ett fullständigt och på handlingarne grundadt betänkande, hvilket sedermera både bibringar öfrige ledamöterna en tillförlitlig och lättfattlig öfikt af saken, samt öfwen tjänar till säkerhet och rättelse wid expeditionens uppfattande. Det bär således ej få blifwa nog, att referenten, i enlighet med 18 Kap. af förslaget, författar och utfärdar berättelsen, utan han bär jemväl, såsom hittills varit öfligt, äga skyldighet, att i ett betänkande, efter bästa förstånd och öfvertygelse, projectera dom eller utslag i saken. Endast på sådant sätt winnes wisshet derom, att referenten, under föredragningen och wid öfverläggningen, meddelar säkra och pålitlige upplysningar, och han kan blott i detta fall, efter rättegångsprocessen, säga hwar på hela handeln står, samt redigt och öfvertygande wisa med hwad grund, skäl och bewis af lagen, han wille sin mening förfakta. Det är också, wid ett sådant förhållande, som öfverläggningen kan blifwa nyttig och motswara sitt ändamål; öfvensom, wid öfpad stillfaktighet och då handlingarne tagas till påseende, de ledamöter, som derom wäckt fråga, kunna af referentens betänkande genast se saken i hela sitt sammanhang, och, utan behof af en öflest nödig widlyftighet, utmärka stillfaktigheten och de skäl, hwarå den samma sig grundar. Med denna omrösningsmethod har det jemväl varit möjligt, att under en kort tid göra sig bekant, öfwen med ett widlyftigare mål; och då man på samma gång ågt tillfälle, att, under det handlingarnes innehåll ännu varit i friskt minne, justera och granska referentens betänkande, har ej eller kunnat inträffa, att domen eller utslaget blifwit stridande mot de i acten uppdagade förhållanden.

Sådane hafwa följderne varit af ett hittills gällande voteringsfätt, som man nu will förändra, på sätt förslaget under förewarande §§. närmare utwisar.

Man föreskalle sig, enligt denna förändring, att, efter handlingarnes läsning i en widlyftig konkurs- eller redogörelsetwist, bestående af femtio eller sextio frågor, en eller flere ledamöter begära handlingarne till påseende. Öfverläggningen skall då uppskjutas, dock ej öfwer åtta dagar, så wida ej, för sakens widlyftighet, en längre tid tarwias, hvilket sednare i förewarande fall må antagas. Under denna uppskofstid af t. ex. fjorton dagar, blifwa handlingarne Rättens ledamöter tillhandahållne, och hwar, som så nödigt aktar, kan derunder på sitt yrtrande sig bereda. Vi antage vidare, att en eller två ledamöter aktade denna beredning nödig, och derföre, så widt arbetsförmågan och embetsgdromålen i öfrigt det medgäfwes, sökte med allwar, att i hwarje fråga stadga det måst lagenliga beslut. Men utan ledning af referentens betänkande, måste allfremt berättelsen och handlingarne tillitas: arbetet blefwe följaktligen tungt och

mbdosamt, och, då man ej tilltrödde sig medhinna en fullständig utveckling af rationnes decidendi, tecknade man blott an hufsva beslutet sig till minnes. Nu, efter uppfofostidens slut, förefommer saken till öfverläggning, med skyldighet för Rätten, att ej åtskiljas, innan alle ledamöterna sina röster afgifwit. Det säger sig sjelft, att de ledamöter, hvilka ej aktat nödigt bereda sig på sitt yttrande, påfordrade en fullständig recit af förhållandet i hvarje fråga: berättelsen måste således i hvarje punkt uppläsas, jemte en större eller mindre del af handlingarne: derefter streds till öfverläggning, men, då redan i första frågan skiljaktighet yppades, skulle, efter lagförslaget lottas mellan ledamöterna, till uträdnande af hvilken bland dem, först borde yttra sig. Härvid föll lotten t. ex. på en af de ledamöter, som ej under uppfofostiden närmare granskat handlingarne: denne ledamot hade wäl hört åtskillige skäl anföras mot Underrettens beslut; men som desse skäl, ehuru må hånda i sig hufswie riktige, saknade den deduction, som i nu wämlige betänkanen förefinnas; kände han sig ej af dem fullkomligen öfvertygad, och fastställde derföre motwärdjade beslutet, hvilket derefter af öfrige ledamöterna, än godkändes, än ogillades. På sådant sätt fortsattes än vidare öfverläggningen i hvarje stridighets ämne: man discuterade, lottade, röstade: i samma wärrättgångsteman näskades till slut, till öfverläggningen en tilltagande öfmsamsamhet, och, när sista frågan ändtligen blifwit afgjord, war man nöjd med att hafwa fulländat dagearbetet. Men en tid derefter framlägges protokollet till justering, och circulerar sedan i sådant affeende mellan ledamöterna, af hvilka hwar och en naturligtwis önskade närmare öfvertyga sig om lagligheten af de gifne öfersällbige besluten. Wid en, af sådan orsak, företagen granskning af protokollet, som lemnade en full öfversigt af saken i hela dess widd, fann man sig likwäl ej öfverallt belästen med de yttranden, man wid omröstningen afgifwit: desse yttranden öleswo derföre jemföde och förändrade; och då slutligen, efter en längre tids förlopp, justeringen gått för sig, öles resultatet i saken helt annorlunda, än det utfallit efter omröstningen. Swad sålunda inträffade i wälyftigare mål, hände öck i alla de öfrige, så att omröstningsprotokollet alltid öles motswarigt ett referents betänkande, wid hwars granskning i skiljaktige delar, ledamöterna hwar för sig sökte utwecula sine skäl. Medgifswas måste likwäl, att ett så ölesaffadt omröstningsöfätt icke ägde något företräde framför det hittills öfliga. Öwärtom åtsölesdes det af flere ölägenheter, hwilke, då arbetet öleswio för ledamöterna och expeditiönsöfswanderne öhgst mbdosamt och tidsödbande, ej annat kunde, än wara af en menlig inflytelse på den enkla, men säkra och jemna ordning, i hwilken öfswerrätterne, efter nu gällande lag, öleslutat och expederat domar och utslag i dit infömmne mål.

På dessa skäl, hwilka troligen gillas af en hwar, som om voterings- och arbetsöfätten wid nämnde domstolar föröskaffat sig en närmare kännedom, tillöfyrka wi, att, på sätt hittills öflett, referenten öfswen hädanefter skall först afgifwa sitt betänkande, eller säga sin mening, hwilken åter i andre fall, då målen ej blifwit lottade på referent, borde yttras af yngsta ledamöten.

Uti motiverne till lagförslaget anmärkes, att, enligt nu webertaget omröstningsfätt, beslutet tillkommer icke såsom total resultat af flere kunnige mäns samråd och sberenade beundanden, att, under sakens mångsidiga granskning, utfinna det rätta, utan såsom summan af flere till hvarannan abderade tankar, hwilke hwar sber sig, under isolerad begrundning och naturligtwis mera ensidigt betraktande af saken, uppkommit samt efter hwarje Domares enskilda åsigt, blifwit framstälde. Men wantligen åger sberwerläggningen rum, innan referenten aflemnar sitt betänkande till protokollet, och den inträffar åtminstone alltid, sedan sberige ledamöterna hunnit gbra sig bekante med saken, hwilket sednare i sberre eller mindre inweclade mål, ej genast låter sig gbra. Wid ett sådant förhållande, hwilket måste witsordas af den, som wet och känner, att, just i sberlid af denna sberwerläggning, referenten ofta frångår sitt betänkande, åswenfom sberige ledamöterna åndra och jemka sine afgifne yttranden, torde oswanstående anmärkning finnas webertlagd; och om man tror att, som i motiverne yttras, den ledamot, hwilken en gång till protokollet aflemnar sin mening, ej gerna frångår densamma; så undanåddjes beåna befarade olågenhet medelst ett lagbud, att, derest saken ej wid sbersta sberwerläggningen afgöres, skola handlingarne, jemte referentens betänkande och de yttranden en och annan ledamot kunna hafwa afgifwit, circuleras emellan domstolens sberige ledamöter, utan att, om innehållet af nämnde betänkande och yttranden, något intages i protokollet sber, ån då handlingarne återställas, och, efter en sberetagen ny sberwerläggning, hwar ledamot wore skyldig till protokollet yttra sig i den ordning, hitills warit sberlig.

Slutligen wåga wi yttra den sbermodan, att, under sberutsåttande af redlige och samwetsgranne Domare, den sbereslagna voteringsfbrådringen år lika sberwerslddig, som, om motsatsen antages, ingenting wisar sig lättare, ån en illusion af denna sberådring och den controll på gemensam uppmårkksamhet, man dermed welat bereda.

4, 7 och 8 SS. Nyttan och nddwåndigheten af de sbereskrifter, dese SS. innehålla, åro obestridlige, och wi ånska dersbere, att dese sbereskrifter ju sber desto heldre blifwa till eftersberlid antagne.

12 S. Sber Swerråtter bber en exception stadgas; ty der tjenar det offentliga afkunmandet ej till annat ån en onddig tidsutdrågt.

9 Kap.

Om protokoll, dombok och handlingar.

4, 5, 6 och 7 SS. Af sberstilda sberslaget till Notariatsinråttning å landet inbenttas, att den controll, som enligt sberewarande Kapitel med protokolljustering åsystas, låmpligare rigtas mot en sberstild protokollist ån mot Domaren, hwilken sed-

nare, man, i hänseende till skriftslätteriet wid Rätten, anslett egentligen böra vara väres dare af protokollsfröingen och författare af domboken.

Med denna egenkap af värdare tyckes likväl bäst stå tillsamman Domarens hittills hafda skyldighet, att sjelf besörja protokollsfröingen och för densamma ansvara; och, utom det att wi ej kunna tillräckligen öfvertyga oss om behöfwet af nämnde inrättning, tro wi i allt fall, att allmänhetens rätt i detta hänseende är måst tryggad, så länge Domarens nu omskränlda skyldighet fortfar att vara oförändrad.

Beträffande åter protokollsjusteringen, så är swårt att inse huruledes den, på föreslagna sättet, skulle kunna motsvara det afsedda ändamålet, eller bereda en full wisshet derom, att parternes anföranden blifwit riktigt och noggrant i protokollet uppfattade. Då, enligt 7 §. i förewarande Kapitel, justeringen wanligtwis kom i fråga först å tredje dagen, sedan målet förewarit, må med säkerhet antagas, att parterne derwid sällan eller aldrig instälde sig; och det säger sig sjelft, att om, under deras frånvaro, protokollet upplästes för Råmnden, som tilläfwentyras dagen förut blifwit ombytt, eller, i alla fall, erindrade sig litet eller intet af parternes anföranden, hwilke desutom kunde af Domaren uppläsas helt annorlunda, än hwad författade protokollet innehöll; så skulle Råmndens påskrift å detta protokoll innefatta ett witsord af föga eller ingen betydelse. Parternes närvaro wid justeringen utgör således ett hufwudwiltkor för tillförlitligheten af ett fördt protokoll, och detta sednare bär följaktligen genast författas och för parterne uppläsas. Det är på sådant sätt kontrollen säkrast winnes, och erfarenheten har wisat, att, der Domaren iakttager detta justeringsfätt, eller genast i domstolen uppsätter sitt protokoll och det samma ljudeligen uppläser; der föres ej klagan öfwer ett siympadt eller oriktigt protokoll, utan der är och blir protokollet hwad det bär vara, — en sann uppfattning af hwad inför Rätten i saken talas och swaras. Endast ett knapphändig och ofullständig memorialprotokoll kan föranleda den klagan, nyss blifwit nämnd, och, ehuru denna klagan ganska sällan varit förspord, torde dock tiden vara inne, att afställa dese beqwänlighetsprotokoll, på hwilkas slutliga uppställning Domarens sämre eller bättre minne har en ganska vigtig inverkan. Wi föreslå således det lagbud: att allmänna sakprotokollet skall genast författas och för parterne uppläsas: att part eller vittne derwid äga göra sine anmärkningar: att deresi fråga uppsär om protokollets riktighet, Rätten då skall hafwa witsord att säga hwad taladt war; och att, om någon söker sine ord och mening förklara, det ej må förwägras, dock med rättighet för domstolen att pröfwa den förklaringsens werkan.

Enligt lagförslaget skall protokoll öfwer vittnes förhör genast justeras. Wanligtwis wälla dese förhör det måsta skrifweriet, och Domarens besvär ökas således ej betydligt, om han i sammanhang dermed inför parternes andraganden, hwilka desuom ej sällan äro skrifligen författade. På sådant sätt undgås och behöfwet af den särskilda protokollsbok, som i 7 §. omtalas, och allmänna sakprotokollet, blir då ett helt,

Helt, som, utan att behöfwa sammanlänkas med ett annat särskildt protokoll, upptager ej mindre parternes andraganden, än äfwen wittnens utsagor, allt i den ordning, de samna blifwit afgifne. Wi hafwa således, då förslaget rätteligen stadgar, att wittnesmål genast skola uppläsas och justeras, jemwäl ansett detta stadgande böra sträckas till hwad parterne sjelfwe anfrå; och, då dessa sednare ej skäligen böra beswåras med särskild inställelse, för att afhåra protokollet, eller nödgas att, i motsatt fall, lemna uppställningen deraf helt och hållet i Domarens händer; hafwa wi trots, att i den nya lagen, någon skinnad ej borde föresinnas i tid och ordning för justering af hwad parter och wittnen, i samna sak, till protokollet andraga och berätta.

Men det återstår att tillse, huruvida, sedan allmänna sakprotokollet blifwit på nämnde sätt författadt och uppläst, angelägenheten fordrar, att parter och wittnen, eller, om de ej wilja eller kunna, Rådanden meddelar påskrift om den sålunda verkställda justeringen.

Allt ett sådant justeringsfätt skulle, synnerligast wid Håradsrätterne, wälla mycken tidsutdrägt och hinder i ärendernes handläggning, är lätt att finna; ty om Domstolen t. ex. på tjugu minuter kunde höra tjugu wittnen, hwilka kände litet eller intet i saken, så erfordrades deremot minst fyratio minuter, för att verkställa justeringen i förenlighet med 5 §. i förevarande Kapitel — en tid, hwarunder domstolen må hånda eljest hunnit företaga både två och tre mål.

Widare förekommer, att en förfalskning af ett i domstolen författadt och för parterne uppläst protokoll knappast är tänkbar, åtminstone alldrig möjlig, utan under den Domares hand, som förqwäst all rättstänsla och ej äger det minsta qwar af aktning för sig sjelf eller för lagen. Påbudet om justeringspåskrifter å hwarje blad och wid hwarje passage i protokollet skulle följaktligen endast utgå ett wårn mot en lömsk och nedrig Domares befarade försökt, att ändra parternes eller wittnens utsagor; men då alla controller oaffedde, enfaldige och lättrogne parternes rätt alltid stå i fara, att af en så bestaffad Domare förnärmas; anse wi lagstiftaren böra antaga, att, i förevarande fall, enda och säkraste kontrollen är och blir Domarens samwete, och att, derest detta slumrar eller inwiges åt laglösheten, former och controller blott skola tjena till ett desto förrre skydd för hans lika lastwårda som wågsamma företag.

Det förefaller oss, som hafwa 1734 års lagstiftare rätteligen byst denna öfvertygelse, wid meddelandet af de enkla föreskrifter, som nu gällande lag om protokollsföringen innehåller. Wi tro också, att Domarecorpsen, sedan den tiden, icke aftagit i redlighet, eller gjort sig mera förtjent af det mistroende, som, enligt förslaget, skulle i sjelfwa lagen framstypa. Medgifwas må wäl, att denna omständighet ej singe afses, om, medelst den föreslagna controlleringen, hwarje befaradt misbruk kunde afwåras; men då detta ej inträffar, wisar sig ej eller giltige skäl för handen, att i en allmän lag föreskrifwa ouförmåldte justeringsfätt, hwilket, så länge Domaren sjelf är

protokollist, ej annat kan, än för honom vara både obehagligt och hinderligt. Efter vår åsigt af ämnet, är det nog, att allmänna sakprotokollet genast författas och för parterne uppläses; och all, i denna händelse nödig kontroll winnes, om Domaren åläggas, att för hvarje dag, innan han lemnar domsätet, uuder ett särskildt nummer antekna, huruledes sakprotokollet den dagen blifwit fördt, samt att låta två af domstolens öfrige ledamöter med sine underskrifter intyga förhållandet i denna del *).

8 §. Sista perioden af §. innehåller, att boupppteckningar och arffskiften skola anteknas i förmynderskapsprotokollet; men då owist är, om icke på sådan grund, sterbhusdelägare blifwa skyldige att låsa protokollsutdrag, ehuru, enligt 6 Kap. 12 §. Årftads-Balken, wanlig registreringsafgift synes komma att åga rum, samt omförmålsde antekningar i allt fall icke lämpligen böra med egentlige förmynderskapsärenderna sammanblandas; så tillstyrka wi, att boupppteckningar och arffskiften, i den ordning de inkomma, uppföras i särskilde register eller förteckningar, hwilke, för hwar månad eller hvarje Ting, widhåftas förmynderskapsprotokollet och med detta, i renoverade exemplar till Hofrätten insändas.

9, 10, 11 och 15 §§. Det säger sig sjelft, att inskrifningsprotokollernes uppsättning ej kan för hvarje dag medhinnas, och att således lätt hända kunde, det, först efter en långre tids förlopp, protokollet skulle framläggas, till den underskrift, som i 10 §. nämnes.

Wid ett sådant förhållande förfelades likwäl helt och hållet den kontroll, man med förewarande §§. åsyftat; och, då den ordning, som hittills varit stadgad för sunda protokollernes insändande till Hofrätterne, befordrar lika mycken säkerhet, som det föreslagna nya sättet, hwilket desutom är förenadt med åtskillige omwägar och olägenheter; anse wi desse §§. böra utslutas, och i stället blott förefrist lemnas, att inskrifningsprotokollerne skola genast, i stad för hvarje månad, och å landet för hvarje Ting, renoverade till Hofrätten insändas.

14 §. Enligt 1 §., böra i allmänna sakprotokollet anteknas alla twister och mål, med nummersföljd, efter den ordning, hwari de förewarit; och om, då saken ej genast afgöres, anwising lemnas från och till det nummer, hwarunder målets fortsättning, eller utslaget deri, igenfinnes; torde en särskild utslagsbok wara öfwerflödig, och förefristen derom sakligt kunde förbigås.

*) I anledning af hwad motiverne nämna om bruket wid wise högre domstolar, att låta parter, genom egen antekning i brädden af protokollet, erkänna justeringen; anse wi oss böra upplysa, att desse antekningar endast åga rum i de fall, då domstolen funnit för godt låta Notarien i förmakket justera protokollet. Man ser häraf lätt, att grunden till desse antekningar således ej varit att bereda parterne en större säkerhet, utan man har, för att winna tiden, lemnat justeringsbestyret åt Notarien, och ansett parternes antekningar å protokollet såsom ett bewis derom, att en wanlig justering inför domstolen icke wore af nöden.

Om inwändning.

2 och 6 §§. Så widt gärligt är bär Domaren fredas ifrån bestyr, som ligga utom gränsen af hans egentliga embetsbefattning; och han synes åtminstone böra undgå att vara quasi ombud i de frågor, han sjelf handlagdt och afdbndt. Uti de fall, som under förewarande §§. affes, blir det således, efter wår öfvertygelse, lämpligast, att den misshäde, liksom i andre besvärsmål, sjelf till Hofrätten insänder sina handlingar öfwenfom wedersparten sin förklaring; och torde för den öfystade skynsamheten blifwa nog, om i lagen stadgas: att klaganden, som genast bär gifwa sitt misshäde tillkänna, skall, wid talans förlust, inom tjugu dagar ingifwa sina besvär, samt, wid enahanda påföljd, jemte dem inlemnna Domarens bewis, att klaganden, inom åtta dagar från det utslaget gafs, i Domarens wård lemnat afskrift af beswärens till emottagande af förklaranden: att denne sednare är skyldig att, inom åtta dagar efter besvärstidens förlopp, med sin förklaring inkomma; och att Hofrätten, efter förklaringstidens utgång, genast bär företaga målet till afgörande, ehwad förklaring inkommit, eller icke.

Att, i följd häraf, parterne singe sjelfwe förskaffa sig del af Öfverrättens utslag, är klart, liksom att, dereft, genom försummelse i denna del, hufwudmålet kom att en längre tid uppehållas, skulden wore parternes egen. Det må wäl medgifwas, att lagstiftaren, för skynsamhet i twisters handläggning, bär meddela de måst ändamålsenliga föreskrifter; men han tyckes dock alldrig böra belasta Domaren eller Rätten med åtgärder, som utelutande tillhöra de twistandes egen wårdnad och omtanka.

4 §. Man borde, i wår tanka, mera bestämt, än förslaget wisar, utmärka att part som t. ex. wid Håradsrätt jäfwar Domaren, men tillika will jäfwa hela Råmnden, bär på en gång framställa begge jäfsanmärkningarne, emedan eljest hända kunde, att parten, sedan han först jäfwat Domaren och fått beslutet derom i Öfverrätten påswadt, skulle tilläfwentyras, siundom med framgång, söka bereda sig ett nytt uppskof, medelst en jäfsanmärkning mot hela Råmnden.

Då Rätten bifaller någondera af de exceptioner, hwilka i 1, 4 och 5 §§. af förewarande Kap. nämnas, blir i allmänhet af detta bifall en gifwen följd, att målets widare handläggning wid den domstolen måste, åtminstone för en tid, afstādna; hwar emot i händelse dese exceptiones dilatoriæ af Rätten ogillas, det torde fordra en närmare granskning, huruwida, i enlighet med förslaget och nu gällande rättegångsordning, saken, jemwät i detta fall, skall blifwa hwilande utan all handläggning, in till des Rättens beslut i inwändningsfrågan hunnit att af Öfverrätten granskas.

Lämnar man härwid uppmärksamhet åt nu warande process-ordning i brottmål, så finnes att, oakadt hwilken inwändning som helst, ransakningen ändå skall fortgå, och att Rättens preliminairbeslut först få öfverklagas, sedan hufwudsakligt utslag fallit.

af det stadgande, som här om år 1807 utfärdades, hafwa, och wetherligen, inga olägenheter inträffat, utan har twärtom erfarenheten, jemte det den witsordat nyttan och lämpligheten af detta lagbud, tillika wifit, att lagens föreskrifter om behörig domstol i brottmät, såsom bestående och mindre inweklade, merendels alltid blifwit af Underdomstolarne behörigen iakttagne och tillämpade.

Enligt lagförslaget kan, efter vår öfvertygelse, det ej vidare blifwa swårt för kåranden, än mindre för Domaren, att utan misstag bestämma forum i förefallande twistefrågor; äfvensom denne seduare sällan eller aldrig bör blifwa wilarådig eller kunna misstaga sig wid pröfning af jäf, som mot honom eller hela Råmnden framställas. Med en nästan ofelbar wisshet må man således antaga, att, då Domarens afwikelse från klar lag alltid är förenad med ansvar- och ersättningspåföljd, åtminstone högst sällan skall hända, att domstolens beslut i nybörjande invändningsfrågor af Swerrätten upphäfwas eller ändras; och det följer åter här af, att lagen endast skulle bereda en onddig tidsutdrägt, om den, wid nämnde förewettande, innehöll, att swarandens misshäje mot omsömdade beslut skulle owillkorligen wälla uppehåll med sakens vidare handläggning. För vår del anse wi således den nya lagen wäl böra tillåta klagan öfwer nämnde beslut, äfvensom föreskrifwa, att hufwudmålet ej finge wid Underrätten afgöras, innan denna klagan blifwit i Swerrätten pröfwad; men wi tro och, att, detta oaktadt, Underdomstolen bör fortsara med målets handläggning, samt parterne sätas i nödwändighet att, under det invändningsfrågan i Swerrätten granskas, förete sine hufsefvidige skäl och bewis hwarmedelst saken till ett stulligt afgörande utfördes. Att, under en sådan af lagen gifwen föreskrift, omsömdade invändningar blifwo gansta sällsynte, äfvensom att parterne wunno mycket i tid, lär ej fordra någon bewisning, och det tyckes, som borde, wid det här ofwan upptagna förhållande, denna föreskrift ej uteblifwa, endast derföre, att i något, högst sällsynt, fall, Underrättens beslut öfwer invändningen kunde af Swerdomstolen ogillas, med den följd, att hwad i hufwudsaken blifwit tillgjordt, ex capite nullitatis, förfölle. Denna tillfälliga olägenhet, som och i sig sjelf är obetydlig, skulle desutom mångdubbelt öfwerwägas af de fördelar, nämnde föreskrift eljest i allmänhet medförde, och wi twela derföre icke framställa den önskan, att om, hwad man hoppas, de nuwarande flere särskilde domstolar afskaffas, under ett närmare öfwerwägande må tagas lämpligheten af det nya stadgande, wi nu korteligen motiverat.

Upplysningens wis böra wi dock nämna, att, enligt erfarenheten, frågor om domstols behörighet och flere parters instemmande inkomma till Hofrätten, mera sällan, än man borde förmoda. Deraf följer likwäl icke att exceptiones fori et plurium citandorum lika sällan wid Underrätterne framställas, utan snarare, att swaranden i allmänhet är nöjd, då han med så bestaffad invändning, om än alldrig så orimlig, kan förorsaka den följd, att målet utan all handläggning blir hwitande till nästa Ting, då, genom en ny invändning, samuia följd än en gång beredes. Man inser lätt den

olägenhet, som här af uppkommer för kåranden, hwilken, ehuru allt jemt försedd med sine wittnen och bewis, nödgas förqäfwes afwakta målets ordentliga handläggning under loppet af två eller tre Ting, wid hwilka han eljest warit i tillfälle, att sin talan i allo styrka och utföra. Genom lagens föreskrift om hufwudsakens fortgång, då exceptio judicis aut forij ogillas, undanröbjes likwäl denna olägenhet, i wäsendelig mån; ty i detta fall wore det för swaranden utan allt ändamål, att framställa en inwändning, som saknade allt stöd af lag; och då kåranden, oansedt swarandens misfärdje mot besluten i inwändningsfrågorne, genast seck förete sin bewisning, jemte det saken fördröf rigt till slutlig pröfning utfördes; kunde han, enär swarandens alla inwändningar, hwilka borde i rättegångens början anmätas, hunno att inom ett par månader i Sverrätten pröfwas, wid nästa Ting motse slut på sselfwa kåromålet, hwilket deremot, enligt nu gällande rättegångsordning, knappt wid tredje Tinget kunne en hufwudsaklig handläggning.

Då man i lagförslaget antagit Håradsrätterne såsom permanente, har nu föreslagna stadgandet, icke så egentligen warit af behofwet påfalladt; men om man bibehåller det gamla budet, om tre Ting på året; torde detta stadgande wara af nöden såsom i de fleste fall ofelbart utgörande ett säkert correctiv mot swarande parterers ej sällsynte försök, att, medelst obehörige inwändningar, i det längsta undgå beswara ett grundadt och rättwisi kåromål.

15 Kap.

Om uppskof.

5 §. Det är framför allt nödigt, att ett instemt mål wid Underrätten redigt och fullständigt behandlas. Hårtill hörer bland annat, att person, hwars rätt i saken röres, warder instemt; och, då hända kan, att kåranden ej inser nödwändigheten af en sådan instemming, derom swaranden med beräkning underlåter framställa anmärkning; tyckes oss, som borde Domaren under denna §. hänwisas, att i nämnde fall lemna föreskrift om parternes skyldighet, att instemma den eller dem, hwilkas rätt af målets utgång tilläfwen tycks kunde bero.

7 §. Efter den åsigt, wi här ofwan yttrat, bör wid Håradsrätt ett instemt mål, så widt se kan, wid första Tinget sluteligen utföras. Domaren bör således med sorgfällighet tillse, att uppskof till påföljande Ting ej lemnas, utan der behofwet sådant oundgängligen kräfwes. I detta hänseende beror och målets skyndsamma behandling till stor del på Domarens nit och drift, och, der desse ej saknas, betages ej eller parterne tillfälle, att, under påstående Ting, så wid särskildte, efter omständigheterna afpassade, upprop förete sina skäl och bewis. Ej sällan händer, att part åskar uppskof för att infalla ett eller annat wittne, eller för rådrum att inlemna en nödig ansedd handling.

och ehuru han härtill behöft endast tre eller fyra dagars anstånd med målet, har dock merendels händt, att detta blifwit utställt till nästa Ting. Ett sådant Domarens förfarande fordrar dock rättelse för framtiden, och lagen bör, i vår tanka, under denna §. innehålla bestående och ändamålsenlige föreskrifter till befordran deraf, att tillstådeskomne parter icke sakna rättighet, att, under Tinget, om och flere upprop dertill erfordrades, få completera målet till ett slutligt afgörande.

12 §. Förfaller frågan om Håradsrätternes permanence, böra uppropen, som i §. nämnas, wid Håradsrätt ske under första Tinget, så att, på sätt hittills varit öfligt, konkursen må kunna afgöras wid näumde Ting, emedan eljest en alltför lång och oftast onddig tidsutdragt skulle uppkomma.

13 §. Det är af yttersta wigt att konkurstwister med all skyndsamhet behandlas, och att i lagen ej finnes ett stadgande, som möjligen kunde leda till ett annat förhållande. Af sådan orsak och då 14 §. tillåter flere, än twenne upprop i de fall, sådant för parters rätt kan nödigt pröfwas; tillsyrka wi att förewarande §. helt och hållet uteflutes.

16 Kap.

Om dom eller utslag: om wad eller beswår; så och huru sak å nyo instemmas må.

5 och 7 §. Skall rättegångsordningen utarbetas med bibehållande af lagens bud om tre Ting på året; blir nödigt, att under §. 5 antydes, att wid Håradsrätt dom skall gifwas så snart saken blifwit utförd, åtminstone wid samma Ting. Denna föreskrift bör och blifwa gällande för konkursmål, äfwen om den i slutet af 7 §. nämnda ändring ej hinner utföras.

11 och 13 §§. Komma Lagmansrätterne att bibehållas; bör tiden för wad mot Håradss- och Stadsrätts utslag förblifwa oförändrad; äfwenom wi, i sådant fall, anse nu gällande lags föreskrifter i 12 Kap. 2, 3 och 4 §§. Rättegångsbalken wara måst lämplige i frågan om uteblifwen parts återvinningsrätt.

17 Kap.

Huru saker i Hfwerätt fullföljas.

2 och 10 §§. På grund af hwad wi här ofwan yttrat angående domstolsorganisationen, tillsyrka wi, att inställelse tiden för måls fullföljd i Hfwerätt bestämmes i förentlighet med 25 Kap. 9 §. Rättegångsbalken af nu gällande lag, sådant detta lagställe finnes förklaradt, sifi genom Kongl. Förordningen den 29 November 1823; äfwen-

som, i följd häraf, tiden för beswårs anförande torde böra utfattas till hälften af den, inom hwilken lagwadda saker skola från Lagmans- och Stadsrätt fullföljas.

19 Kap.

Om Szwerrätts beslut; så ock om wad eller beswår deremot.

10 och 15 §§. Beträffande fista perioden af försämnande §. hänwisa wi till hwad anmärkt blifwit wid 13 Kap. 2 §. denna Balk, hwilket jemwål åberopas i hänfigt till 15 §. och förestiften deri om Szwerrätts skyldighet, att till Högsta Domstolen insända sine utslag i der nämnde inwändningsfrågor.

20 Kap.

Huru saker fullföljas och behandlas i Högsta Domstolen.

2 §. I anledning af anmärkningen wid 17 Kap. 2 och 10 §§., hänwisa wi till 30 Kap. 9 §. i nu gällande Rättegångsbalk, jemförd med 1823 års ofwannämnde Kongl. Fbrordning.

22 Kap.

Om bewis af skrifter eller andra minnesmärken.

1 §. Under 9 Kap. af förewarande Balk hafwa wi yttrat, att, för witsordet af ett protokoll, är nog, att detsamma genast författas och för part eller wittne uppläses. Wi hafwa antagit, att, endast på sådant sätt, hwarje rättsförande kan winna full wisshet derom, att hwad af honom till protokollet anfördes, deri ock rätteligen uppfattas; och då wi tillika förklarad justeringspåskrifterne onödige, har sådant skett, af orsak, att wi ej mågtat öfvertyga oss om deras nytta och lämplighet, men deremot funnit dem wara, för arbetets jemna gång, lika hinderlige, som för Domarens person och embete, sårande och till misfaktning ledande.

Twifwelsutan medgifwes, att, i närwarande tidpunkt, swenska Domaren mera, än någonsin, selsmant hänföres af en ren nitälskan för sitt embetes sannskyldiga utöfning. I denna omständighet hafwa wi ock funnit ett ytterligare skäl att ogilla föreslagna controlleringsmetoden; men då wi i förentlighet härmed tillsyrkt, att budet om justeringspåskrifter måtte från civila lagförslaget uteslutas, har war affigt ej warit, att Domarens befarade misbruk wid protokollsföringen jemwål skulle i en blifwande brottmålsdag förbises, utan hafwa wi twärtom trott, att de samme, der utmärkte, borde beläggas med ett ansvar, som, strängt och oestergifligt, utgjorde en borgen för Domarens öwåld och grannlaghet wid uppfattandet af de twistandes ömsesidige andraganden.

Sedan man i lagförslaget och 9 Kap. utveckladt öfwan nämnde justerings- och controlleringsmethod, har man under närvarande S. alldeles owillforligt stadgadt, att bewisning ej skulle tillåtas mot ett protokoll, som blifwit fördt på det sätt, sistnämnde Kap. föreskrifwer.

Enligt vår här öfwan yttrade öfwertygelse, beror säkerheten wid protokollsföringen ytterst och allenast på Domarens samwetsgranna redlighet och kan, i vår tanka, ej någonsin genom hwilke andre controller som helst winnas eller stadgas. Wi anse, i följd häraf, det wara högst wärdligt för parten, om ett protokoll, under så beskaffade owise controller tillägges ett alldeles owillforligt witzord, och tro, för vår del, att lagen wore brisfällig, derest hända kunde, att en svarande part, som bestridt skulden, men, ofunnig och godtrogen, blifwit wid justeringen bedragen, dömdes, på grund af sitt i protokollet teknade medgifwande, att widännas betalningsskyldigheten, och detta, utan att möjligen få söka sin ersättning af Domaren, ehuru med Nämnd och Ringsmenighet kunde styrkas, att krafwet icke erkändes, utan att protokollet i den omständighet wore oriktigt och falskt. I brottmålstagen må wäl derföre ett hårdt ansvar utsättas för den, som ej gitter styrka sin uppgift att Domaren fördt falskt protokoll; men rättigheten, att i detta hänseende klaga och angifwa, lärer dock alldrig böra betagas eller göras onyttig, så wida det ej eljest skulle lyckas en mindre rättfärdig Domare, att, under det han iakttog några wisa former, allt jemt ansvarslöst skada och förnärma. För den händelse, wi nyss anfördt, tillsyrke wi således en modification i det owillforliga, första perioden af Sin innehåller, och anse en inifrånkning deraf böra äga rum för det fall, att Domaren i laga ordning angifwes att, genom ett falskt protokoll, hafwa, till parts uppenbara skada och förfång, förwändt samma och rätta förhållandet.

Det bör wara en af Regeringens första omsorger, att förse landet med samwetsdumme och rättshänsfulla Domare, och lagstiftaren bör ej eller tweka att utgå från denna synpunkt, då han stadgar huru rättegångsärender skola wid domstolarne behandlas. Man kan wäl ej bestrida att desse påräknade egenskaper möjligen kunde någon gång hos Domaren saknas, och af sådan orsak må ej eller klandras, om dennes afwikelser från en redlig embetsutöfning med yttersta stränghet i brottmålstagen afhandlas. Men i öfrigt bör och allt mistroende emot Domarens ära och redlighet med sorgfällighet undwiskas, och anledningar dertill böra åtminstone icke finnas i en kontroll, som i sig sjelf ej något bewisar. Bunden af samwete och ed samt ställd under lagen, bör Domaren, wida höjd öfwer betydningsslösa controller, fritt och dyppet kunna förrätta sitt ansvarfulla kall, utan att för sin råttredighet behöfwa åberopa tomma former, eller, för sin orättwisa i dem möjligen finna skydd och försvar. Det är och endast under desse åsigter, begreppet om Domarens anseende och oberoende sjelfständighet förenas med det, om hans lagbundna ansvarighet, och det kan derföre ej annat, än förefalla oss, till sina följder högst estertänkligt, om den nya lagen, jemte det han, å ena sidan,
bi-

bibringade öfvertygelsen att hvarje Domare bör och måste controlleras, tillika, å den andra, beredde den tillåfventyrs wrångsinte Domaren tillfälle, att onåpsit skada och förfördela, blott han tillfälligt förstod, att, medelst fullständiga justeringspåskriffter, uppresa den palisade, bortom hwilken han, skyddad af lagen, ej fick om sin brottslighet öfvertygas.

8 §. Utan att anmärka något mot stadgandet i förewarande §., kunna wi dock ej undgå att, i anledning af dess innehåll och såsom i sammanhang med hwad wi sist anfördt, ån en gång wända uppmarksamheten på wärdan af det i 9 Kap. 5 §. föreslagna justeringsfått i de fall, då, som man antagit eller befarat, Domaren wore oredlig och mågtig af en förfalskning. Föreställom oss, att denna Domare såg sig i behof af några tusende Riksdaler. Han behöfde då ej mera ån låta justeringsnamnteckningarne sättas på en någorlunda bred marginal, och tillse, att desse så lemnades, att, efter det marginalen blifwit utklippt, han kunde begagna ett namn för låntagaren, och, om så behöfdes, ett eller twenne för löfresmän. Widare, och sedan förestifningarne i öfrigt blifwit completerade, använde han, till vittnespåskrift, namnen af låntagarens twenne nyligen afledne grannar eller utrikes farne sockenboer. Med desse förestifningar, som naturligtwis woro löpande, adresserade han sig till en förmynden man inom Domsagan, och denne, som ej anade något swel, löste utan betänkanke till sig de företedde rewerferne, för hwilka han sluteligen lagfötte låntagare och löfresmännen, alla tre i orten bosatte och wederbåstige män. Att desse sednare, på grund af närwarande §., sluteligen stadnade för betalningsöfkyldigheten, tyckes wara klart, likasom att Domaren, hwilken imedertid fått penningarne, å sin sida iakttagit all nödig warsamhet, och, i händelse af behof, war redan på förhand försedd med bewis, att domboken, ur hwilken utklippningen stett, wädeligen gått förlorad.

23 Kap.

Om wittnen.

16 och 17 §§. Tillåfventyrs torde utan anmärkning böra lemnas, att man, i förewarande stycke af RättegångsWalken, med yttersta sorgfällighet sökt gifwa tydliga och bestående förestiffter för de fall, som under sakens beredning wid domstolarne allmånast förekomma; men wi kunna dock ej från oss aflågsna den farhåga, att man, just genom denna beståndhet och desse förestiffter, tillika lemnat part, som ålstar tidsutdrågt, den måst evidenta anwising, huruledes han med lätthet kan i detta hänseende winna åndamålet. Synnerligast är dock denna anwising uppenbar i förewarande §§., wid hwilka wi derföre något närmare willa uppehålla oss.

Såte utan orättwisa skulle man må hända betaga en part rättigheten, att få Åberopa och afhördt ett utrikes faret eller på okänt ställe wissande wittne; men då

part högst sällan har ett verkligt behof af denna rättighet; bör man ock, för att ej begå en lika stor orättwisa mot andra parten, wara ytterst noggrann wid meddelandet af ifrågawarande tillåtelse.

Med hänfigt härtill förekommer det ock, som borde instemda saken alldrig uppehållas, eller ett quasi öfverloppsoppkof deri lemnas, blott derföre, att parten uppgifwer ett vittne, som rest utrikes eller wistas på obekant ställe. Då vittnet i nämnde handlinger, antingen alldrig läste tidningarne, eller ock i annat fall, fann för sig angeläget, att lemna kallelsen deri utan afseende, lärar på goda skäl kunna antagas, att detta vittne, endast af sällsynt tillfällighet hörsammade den stämning, 17 §. omtalar. Det i §:n lemnade oppkof beredde följaktligen blott en onddig tidsutdrägt af wid påf nio månader, och parten, om han verkeligen behöfde vittnets afhörande, hade sedan ej annan utväg, än, under det han fullföljde målet instantierne igenom, söka få reda på vittnet och dess wistelseort. Denna utväg blefwe ock den, som allmännaft måste begagnas; men då den samma stod byyen, äfwen utan en föregången stämning och det dermed förenade oppkof, samt parten, om han så fann för godt, på wanligt sätt kunde få vittnet efterlyst; tyckes ock som borde, då part uppgifwer ett ojäfwigt vittne, hwars wistelseort man ej känner, Rätten wäl genast tillåta, att samma vittne finge afhöras hwar helst det träffades, men det oaktadt afgöra saken så snart den blifwit utförd, under det parten deremot ägde att ingifwa förhörsprotokollet till andre eller tredje domstolen, för den pröfning, som nämnes i sista momentet af 16 §.

Skulle åter återopade vittnet uppehålla sig utomlands, och der på kändt ställe wara bosatt eller för en längre tid wistande; förefaller wäl, som borde, i sådant fall, parten meddelas det anstånd af sex månader, hwilket i 16 §. förefås; men som förhörsprotokollet ganska ofta ej kunde, inom nämnde tid hinna att ankomma, oppkofwet följaktligen ej motswarade ändamålet, utan parten än widare nödgades fullfölja twisten, för att kunna wid en högre instantie få ingifwa nämnde protokoll; torde, efter war öfvertygelse, till förefommade af parternes försök att med återopande af vittnen, som wistades utomlands, draga saken ut på tiden, lagens förefrist alltså böra blifwa den samma, som wi nyss föreflagit för den handlinge, att man ej kunde uppgifwa vittnets wistelseort.

På sådant sätt anse wi parternes ömsesidiga rätt wara bäst wärdad i nu afsedda fall. Det är klart, att 15 §., men icke hwad wi nu föreflagit, skulle tillämpas, då till vittne återopades en person, som, ehuru aflägsset boende, dock ägde inom Riket ett kändt och stadigt hemwist. Meningen har ej varit, att tillsyrka en skadlig inskränkning i parts lagliga rättgångsfrömoner; men, då det wisar sig betänkligt, att utsätta ett oppkof, af sex eller nio månader, för det en part, kanske utan skäl, namngifwer ett utrikes farit eller till wistelseort okändt vittne: då part, enligt 2 §., äger för bortresa låta afhöra ett vittne innan ännu rättgången är anhängig; och då de handlinger, att vittnen antingen begifwa sig utrikes eller sakna kändt hemwist, äro af den

art, att de såsom andre misshöden böra betraktas; så hafwa wi ej tvekat att framställa ofwannämnde åsigter, hwilka förekommit oss under ännets granskning.

22 §. Om en part, sedan han i följd af ett vittnesmål, som blifwit lemnadt på gifwen ed, förlorat saken, söker i andra domstolen få vittnet på ed afhördt; torde twifwelsmål kunna hos Domaren uppstå, om icke, med bifall dertill, målet borde till första domstolen återförwisas, eller parten erhålla nödigt rådum, att få eden af vittnet tagen. Ett sådant twifwelsmål skulle och må hända werkeligen kunna leda till en åsytad tidsutdrägt; men denna olägenhet för wederparten uteblifwer, om §. erhåller tillagde slutningen: "och äge ej part sedan ed af vittnet åska."

26 Kap.

Om syn.

Konunga Lagmansrätterne att bibehållas, och syn således åfwen kan af dem, enligt 1 §. i detta Kap., utsättas; lära de i 3 och 4 §§. nämnde särskilde besigtning-anstalter kunna undwiskas, åfwen om, enligt 1 Kap., Riddaresynerätterne affaffas, med förefrist, att från Lagmanssyn wädjas under Hofrätt. Det är nu mera ej sällsynt, att Lagmansrätten i rågångswister endast håller besigtning; och då så beskaffade twistefrågor på grund af Kongl. Förordningen den 26 October 1743, ej sällan blifwit i Hofrätt fullföljde, tro wi, enligt erfarenheten, att derest, hwad wanligt är, fullständige kartor blifwit upprättade öfwer det twifliga, samt Underdomstolarne på stället än närmare sökt utreda och upplysa förhållandet, någon ytterligare besigtning eller syn ej behöfwes, utan att Hofrätten, lika som Högsta Domstolen, derförutan af handlingarne och deri befindlige upplysningar, har en för omdömet tillräcklig vägledning. Dese särskilde syner wore deßutom förenade med kostnader, som stundom kunde blifwa nog kännbare, och då de, utan allt twifwel, skulle leda till en kanske ofta onddig utdrägt med målets hufwudsakliga påfning; anse wi bäst wara, att förefristerne om dese syner, såsom mindre behöflige, från närwarande Kap. utesutas.

30 Kap.

Om fullmäktig.

2 §. Förefästler man sig närwarande §. tillämpad i ett mål, deri swaranden, å första dagen, styrkt förfall samt Rätten förty bewiljat uppstof enligt 15 Kap. 2 §., torde på goda skäl kunna antagas, att den tillsatte fullmäktigen, som icke haft tillfälle att med swaranden om saken rådgöra, för att åt denne förwara alla möjlige beneficia juris, började med att framställa de i 13 Kap. nämnde exceptiones dilatoriae, samt sedermera, enär swaranden icke enligt §. fogade annan anstalt, utförde må-

let på ett sätt, som ej mindre wisade den finliga advocaturens hela skicklighet i konsten att bereda tidsutdragt, än åfwen, hwad fullmäktigen hufwudsakligast åsyftat, tycktes berättiga till hederlig arfwodes lön enligt 27 §. Hända kunde likwål, att swaranden alldeles icke önskat sig ett sådant förswar, utan twärtom, i sin ofunnighet om denna §:s innehåll, tagit för afgjort, att läromålet, hwars rättwisa han kände, skulle till följd af hans uteblifwande och lärarendens företedda bewisning, pröfwas och bifallas. Att läranden jemwål till sin rätt blifwit förnärmat, är ock klart, likasom att så beskaffade elågenheter i allmänhet bleswe från nämnde fullmäktigskap ofskiljaktige. Wi åfsyrke förden skull dese sednare och anse det i motiverne anförda skäl, hämtadt från obiligheten att det styrkta förfallet ån vidare kunde fort fara, icke wara nog öfvertygande, emedan parten, då han låter annåla förfall, men önskar att ej dömas såsom tredskande, sjelf bdr wara skyldig att genast förse sig med ombud, som, i den händelse förfallet fortwarade, bewakar hans rätt och talan, när målet nästa gång upptropas.

10 till och med 14 §§. Om ock, på sätt man i förslaget antagit, det står tillsammans med embetswärdigheten, att Ordföränder i Underrätter, samt Hofrätternes ledamöter kunna hwar för sig, utom sina jurisdictioner, biträda parter i måls utfrående; återstå likwål gällande skäl för den förmodan, att ett sådant biträde icke är förenligt med dese personers egne embetsbefattningar eller med den drift, nit och allwar, hwarmed dese befattningar bdra oafbrutet wärdas och förwaltas. För den, hwars lott det blifwit, att på närmare håll göra sig förtrotig med Domareembetets mångfaldige och lika wigtige som ansvarsfulle åligganden, är en utveckling af nämnde skäl mindre af nöden; han inser derför utan riktigheten af gjorda anmärkningen, och man må tryggt lita på hans ord: att der Domaren bestrider sin embetsförvaltning under det sinnet, omtanken och arbetsförmågan tillika egnas åt andra serstildta besyr, der bortwina och få småningom den listiga lusten och åhågan för embetet: der förslappas så obemärkt driften och det ådla, påräknade nitet: der blifwer efter hand embetet bifast, under det enstilde, mer lönande befattningar ställas i främsta rummet: der blir ej eller tid öfrig för embetsgöromålens noggranna wård, eller för den lugna och mogna öfverläggningen: der blir twärtom allt slentrian och hastwerk: der uppkommer snart, då fråga blir om embetet, en dagtingan, på hwilken detta sednare förlorar, och Domaren, om ock inför lagen ansvarsfri, upphdr för eller senare att wara, hwad han likwål borde, en ofbrutten och alldrig slumrande tjenare i rättwisans tempel.

Det är af sådan anledning och med hänsigt till det allmännas wål, wi för war del tillstyrka, att ofwannämnde personer inom Domarecorpsen af lagen förbjudas att befattna sig med fullmäktigskap. Wi finna wål, att åtskillige af dem ågde, enligt förslaget, utwäg att mildra obehaget af ett löningsystem, som grundas på förknappning; men wi kunna dock ej, för sanningens och rättwisans skull, gilla denna utwäg, då den ej kan begagnas utan med uppoffring af krafter och tid, som uteslutande tillhöra statens tjenst. I en tid, då anspråken på Domarens nit och ansvar så högt uppstegras,

här man desutom kunna wänta att, der så behöfves, nödige lönesförbättringar bewiljas, och det kan ej wara troligt, att statens fäder längre skulle wilja se en af Rikets Sverdomare tråla, för en årslön af Attahundra sextionio Riksdaler. Men i allt fall och ehuru härmed än må gå, böra likwäl fullmägtigskap alltid blifwa främmande för desse personer. Embetets anseende och wärdighet skola härpå ofelbart winna, äfvensom allmänheten kunde wänta mycket af Domaren, som, endast till för embetet, ser i dess sannskyldiga utföring sin enda bestämmelse; och det blir, för den redlige embetsmannen, alltid bättre, att kämpa med en nöd, som han ej själf wällat, än känste nödgas strida med ett samwete, som kunde anklaga för föd eller bristande noggrannhet i hwad till embetet hörde.

Wid behandlingen af frågan om domstolsorganisation har det förefallit oss, som skulle kostnaderne till Hofrätternes mångdubbling och utflyttning blifwa allt för kända, utan att tillika medföra den nytta och fördel, man påräknat. Hwad wi dock tro att staten, med en gifwen winst, både kan och bör uträtta, är det, att den påsande och anständigst aflönar sin nuwarande Domarepersonal, ty embetsmannens oberoende af nöd och behof är grunden för hans embetsmannasselsständighet och kraft; och om, hwad wi hoppas, denna lönesförbättring icke uteblifwer, samt Rikets Domare alla i gemen således blifwa i tillfälle, att, utan bekymmer för dagligt bröd, odelade egna sina krafter åt en rättshäffens tjenstgöring; skall också, utan twifwel, swenska folket, hwad lagstiftningen angår, finna sig wäl belåtet och ej sämre wärdadt, än andre nationer, äfwen om det samma, ej måktande aflöna en Hofrätt i hwarje län, bibehåller, på sätt wi föreslagit, domstolsorganisationen i det hela, såsom hittills, oförändrad.

31 Kap.

Om förlikning.

Uti Kongl. FörförtningsCommissionens project, tryckt år 1755, pag. 87, förekommer, att ändamålet med de nedre Rätter, hwilke med minsta kostnad underhållas och bestå, dels af en allenast och dels af någre lagarne män, är att de fleste twifliga heter, hwilka dels äro klara och dels af ringa wärde, måge wid dese Rätter afhjelpne warda och derwid stadna, hwilket också sker. Man kan ej neka, att förhållandet ju också verkligt är; och då man i motiverne till förewarande Kap. ansatt sig ej böra tillstyrka förlikningsdomstolar i Sverige, ehuru tillika medgifwes, hwad af tidningarne stundom inhämtas, att flere tusende mål utomlands wid så bestaffade domstolar årligen biläggas, hafwa wi af denna omständighet en skad anledning till war förut yttrade förmodan, att, derest redbare och mera wigtige mål ej skola i Hofrätterne blifwa allt för länge hwilande, Lagmansrätterne böra bibehållas, och lagstiftningen för närwarande endast wara omtänkt, att, genom ändamåtsenlige föreskrifter, söka undanröjda det uppenbåll, dese domstolar hittills i rättegångar wällat.

Att, genom skiljesmän och de i 1 Kap. nämnde skiljesmannas eller byarätter, ett större antal mål skulle dragas från de allmänne domstolarne, kan man snarare duska, än skäligen förmoda. Med svenska lynnet öfwerensstämmer wäl, att de twistande under det de en och annan månad, wänta på Tinget, selswe i godo bilägga och uppgöra twistefrågan; men kommer det ej till förlikning, utan blir en pröfning af twisten nödig: då wänder man sig ej till skiljesmän, ty man lider ej föreställningen om en möjligtwis godtycklig behandling, utan man påkallar helst Domarens granskning, den man anser wara den bästa och säkraste, samt följaktligen den, man af wana eller öfvertygelse tror sig ej kunna förbigå, utan ett förnärmande af egen rätt och säkerhet.

32 Kap.

Om skiljesmän.

Gäller hwad nyss blifwit yttradt om skiljesmannabefattningar, lärer någon synnerlig följd ej kunna wäntas af den fullständigare afhandling, som under förewarande Kapitel om skiljesmän förekommer. Erfarenheten har dock wisat att, ehuru sällan, likwäl någon gång händt, att parter, i anledning af 4 Kap. 15 §. UtsökningsBalken i nu gällande lag, skjutit saken under gode män; och då sådant jemwäl under en framtid kan inträffa, blir ej klanderwärdt, om lagen för desse fall lemnar gifne och bestående föreskrifter, minst om, hwad man synes hafwa förmodat, nationen på sådant sätt kunde få småningom wänjas, att begagna en genwäg, som betydligen förkortade och minskade den tidsutdrägt och de kostnader, hwarmed rättgångar eljest åtföljas.

Med begreppet om skiljesmannarättgerd, sådant det allmänast är rådande, torde man likwäl ej kunna förena stadganderne i 8 §. om skiljesmäns rätt att pröfwa jäf och döma parter till edgång. Under skiljesmän tyckes nemligen efter detta begrepp och sakens natur, endast komma de mål, hwari sakens hela sammanhang af parterne uppgifwes och erkännes, eller ock af handlingarne, eller genom besigtning lätt utredes och bestämmes. Sådant öfwerensstämmer ock med 3 §. i Kapitlet, som icke nämner någon undersökning, utan blott pröfning af twisten. Ordningen tyckes ock fordra, att parterne icke tillåtas constituera sig särskilde domstolar, som med de allmänne och endast af lagen erkände äga den rättigheten gemensam, att både ransaka och döma. Skiljesmannabefattningen har desutom, efter wår åsigt, närmast likhet med juryrättningarne. Desse, utan att selswe ransaka, afgöra om den anklagade, på grund af hållne undersökningen, är skyldig eller ej; och skiljesmän, utan rättighet eller skyldighet att efterforska eller utreda ett annat förhållande, än det parterne till pröfning uppgifwit, tyckas blott böra bestämma hurudan, på grund af detta förhållande, rättsföljden dem emellan bör blifwa.

Det har wiserligen icke undfallit vår uppmärksamhet, att de föreskrifter, närwarande Kapitel åfwen i anmärkta §. innehåller, öfwerensstämma med hwad Mehrman, i sin processus civilis och 29 Kap., om compromiser, yttrar. Men, utom det wi ansett den antyddas domstolsegenskapen mindre lämplig, hafwa wi ock trott, att då, enligt erfarenheten, hittills ej varit öfligt, eller parter sunnits benägna, att åt skiljesmän uppdraga en så beskaffad undersökningsrätt, hwilken desutom, enligt förslaget, skulle i wise fall åt domstolen öfwerlemnas, nu ej eller borde blifwa fråga om annat, än underrättelse för parter, huru de, för winnande af snart slut, kunde wända sig till skiljesmän i twister, som, för deras redning eller närmare utveckling antingen icke fördrade någon domstolens åtgärd, eller ock der redan blifwit undersökte. En skiljesman kan desutom wara wäl hemmastadd och sörjaren i de ämnen, hwarom twisten handlar, utan att derföre tillika kunna med säkerhet tillämpa rättegångsordningen. De förre egenkaperna kommo endast i öfwerwägande hos parten, men han glödde tilläfwentyras den sednare omständigheten, och kunde lätt i följd af ett misstag i en jäfsfråga, dyrt få plikta för det förtroende han fattat till skiljesmannens erkända kunnighet i hwad till hufwudsaken hörde.

Skulle hwad wi nu anmärkt förtjena afseende, borde ock ordet: Skiljesmannadom i 11 §., förändras till skiljesmannabeslut eller utlåtande; och hemställa wi, i anledning af hwad 8 och 9 §§. i Mehrmans ofwannämnda afhandling innehålla, om det icke skulle förekomma eljest möjlige anledningar till stridighet, derest man dels under förwarande Kapitel antyddes, det twist, hwari flere ägde del, icke kunde, på grund af pluralitas votorum, stutas under skiljesmän, dels i 18 §. af 30 Kap. h. t. införde det tillägg, att fullmäktig ej ägde, utan att dertill wara i fullmakten berättigad, öfwerlema saken åt skiljesmanns afgörande.

35 Kap.

Om quarstad och förbud mot egendoms skingring eller utgifwande; om återställande af rubbad besittning; så ock om verkställighet af dom, och om förklaring deröfwer.

I stället för hwad 1734 års lag innehåller om parts skyldighet, att, enligt 26 Kap. 2 och 3 §§. RättegångsWälken, fullgöra dom, har man under närwarande Kap. föreslagit, att verkställighet genast må sökas å twenne sammansättande domar, samt den winnande, mot borgen, lyfta hwad honom blifwit tilldömdt; och utwisa motiverne närmare skälen till denna ändring, som förmodas leda derhån, att den winnande, utan frängel, kommer i besittning af hwad han wunnit.

Wi hafwa här ofwansföre nämnt, huruledes affigten varit, att de fleste twister skulle wid Underrätterne affadna, åfwen som wi, i en serstild note, lemnat den upp-

lyskning, att af de mål, som wid Lagmansrätterne afgöras, icke en fjerdedel i Hofrätternes fullföljas. Sålunda orsak till sednare omständigheten anse wi lagens bud om doms fullgörande hafwa varit i betydlig mon verkande, och tro följaktligen, att, om Lagmansrätterne skola bibehållas, man då ock bör bibehålla sistnämnde §§. af nu gällande lag samt stadganderne deri till det hufvudsakligaste oförändrade.

Då en svarande part, antingen af trätgirighet eller af begär att draga målet ut på tiden, sökt wid Underdomstolarne, att, genom hvarjehanda undanslyfter, undgå följderne af ett rättvist kårsmål, men, genom desse domstolars sammanslämmande beslut, ändå blifwit ålagd betalningsförlighet; har, af lagens förefrist om doms fullgörande, för denne svarande uppkommit ett stort hinder för ett vidare utfrande af hans föresatts, att i det yttersta göra kårändens anspråk stridiga. Han har nemligen i detta fall, oaktadt sakens fullföljd, sett sig föranklän utgifwa det omtvistade, och då han, i anseende till den edgång 3 §. i 26 Kap. förefristwer, ansett betänkligt, att, genom tillställning, förskaffa sig rättighet att, utan fullgjorde prestanda draga saken under högste Rätts pröfning, har han hellre låtit Underrätternes domar vinna laga kraft, och beredt sig på en betalning, som han med beräkning ej längre kunde afvärja.

Deremot hade förhållandet helt säkert blifwit annorlunda, om lagen, utan att stadga doms fullgörande, blott lemnat den vinnande rättighet, att söka verkställighet af de ågångne domarne. Svaranden skulle då, utan betänksamt hafwa fullföljt saken, och då han, så länge tvisten ej varit afgjord genom laga kraftwunnen dom, ansett såsom ett rättmätigt hellsförsvär, att imedertid undanhålla all betalningstillgång, hade kåranden ej wunnit något i verkställighetsvägen, åtminstone, efter 7 Kap. 15 §. UtspörningsBalken af nu warande förslag, ej hunnit längre, än att han för sin fordran bekommit borgen, dermed han dock alltid blifwit mindre belåten, än om han, enligt 26 Kap. 7 §. och 3 Kap. 5 §. UtspörningsBalken i 1734 års lag, hells mot borgen fått lyfta hwad honom rätteligen tillhörd och han, utan kånbar förlust, ej längre kunde sakna.

Det är wäl sannt att, enligt nyss åberopade §. i UtspörningsBalken af lagförslaget, den vinnande parten kunde tvinga den tappande, att med ed sästa det han ej ågde tillgång att gälda med, men om denne sednare, för att slippa eden samt tillika i det längsta freda sine penningar, antingen låter t. ex. utmåta en redan inteknad hemmansdel, som wäl ågde ett taxeringswårde wida öfwer det inteknade beloppet, men möjligen wid försäljningen ej mycket öfwersteg detta sednare, eller ock på hvarjehanda annat sätt sökte eludera verkställighetsutlåtelsen; så wisar sig klart, att den vinnande parten, blottställd för tidsutdrägt och omgångar, ej kunde wänta synnerlig nytta af nämnde tillåtelse, och hade följaktligen, under det han nödgades än vidare bewaka sin rätt i hufvudsaken, ej samma faveur, som, derest lagen ålagt hans tilläfwentyr's för-
mdgne,

insigne, men trätlysine wederpart, att, före sakens fullföljd i Szwerrätten, fullgöra de sammanstämmige besluten.

Antager man således icke, att verkställighet först bdr komma i fråga, sedan domen wunnit laga kraft, utan, i enlighet med förslaget och nu gällande föreskrifter, presumerar att den, som fått twenne domar för sig, bdr på ett kraftigt sätt förhållas till sin rätt, äfwen om saken drages under högre Rätts pröfning; torde man också i följd deraf, icke böra helt och hållet förkasta det gamla stadgandet om doms fullgörande. Genom detta stadgande winnes såkrast det afsedda ändamålet, och den tappande parten skulle, efter hwad wi här ofwan annärkt, mera sällan af skadebegär söka uppehålla verkställigheten af beslut, hwars rättwisa hans eget inre erkände.

För vår del tillstyrke wi således, att budet om doms fullgörande bibehålles. De olägenheter, som, enligt hwad i motiverne uppgifwes, hittills åtföljt så kallade preslandafrågor, kunna genom tjenlige föreskrifter betydigen undanröddas, och de äro desutom, i vår tanke, ej af den wigt, att de böra wälla ett upphäfwande af nämnde bud, hwilket till sin grund är lika billigt, som följderna deraf hittills otwifwelaktigt varit i det hela nyttige *).

36 Kap.

Om böter och twångsmedel i åtskilliga fall.

8 §. Erfarenheten har ej sällan wisat, att part, som wid Underrätterne och i Hofrätten varit i allt tappande, deremot i Högsta Domstolen helt och hållet wunnit sitt påstående; och det kan, wid ett sådant förewettande, ej wara underligt, om Hofrätterne sällan eller alldrig tillämpa detta stadgande i 29 Kap. 2 §. RättegångsWalken: "Hafwer någon tappat i begge Underrätterne och Hofrätten gillar i "allt theras utslag; böte han ifrån trettio till hundra daler."

§ anledning häraf och då det alldrig bdr kunna hända, att en part, fälld till siffränämnde böter, just deraf tog sig anledning att affsä från ett ändringsöfkande, på

*) Redan i Kongl. FörfortningsCommissionens betänkande af år 1755, pag. 96, uppgifwes huruledes man kunde förekomma det missbruk, som i lagmotiverne omtalas, det nemligen: att förskaffa sig depositionsattest, ehuru äddmde summan ej blifwit i selswa werket deponerad; och skulle, i vår tanke, de olägenheter, detta missbruk någon gång wällat, hädanefter ej äga rum, om i 26 Kap. 2 §. RättegångsWalken lemnades den rättelse, att depositionen borde se owillkorligen antingen i länets rånteri eller också hos Kronofogden eller närmaste Magistrat.

hwilket han tilläfwentyras eljest blifwit winnande, anse wi för vår del nödigt, att ofwansläende stadgaude, så wida det skall bibehållas, erhåller en större modification, än den som under närwarande S. förekommer, det wila säga, att Hofwerrätt icke åläggas, utan blott berättigas, att, efter sig företeende omständigheter, tillämpa föreslagna botesanswaret. Det inträffar sündom, att Underrätternes beslut, ehuru af Hofrättens pluralitet fastställdes, likwål af en och annan ledamot upphäfwas, och det wore ofelbart hårdt, om, i dessa fall, parten fälldes till ifrågawarande böter. Enligt S:s innehåll och då pluraliteten pröfwade målets fullföljande hafwa varit obefogadt, kunde likwål parten få widdännas bötes påföljden; men antyder lagen blott en rättighet för Hofrätten, att i nämnde fall pliktfulla, behöfwes man, å ena sidan, ej frukta att en part på omförmålda sätt förnärmas, under det man, å den andra, skäligen må wänta, att Hofrätten ej försummar pliktfulla den, som uppenbart emot klara skäl och bestämd lag, genom wad eller besvär, onödigtwis söker draga saken ut på tiden.

Det hade tillhört oss, att, i anledning af ofwansläende anmärkningar wid Rättegångsbalken, föreslå en derefter lämpad redaction; men wi hafwa i detta hänseende icke tilltrött oss, att, med wederbörlig noggranhet, fullgöra vårt åliggande, under den forrta tid, som för granskningsarbetet i det hela, varit oss lemnad. Wi hafwa således måst stadna wid att anmärka, men hoppas att hwad wi anfördt, fastän serfild redaction saknas, likwål ej skall lemnas utan allt närmare afseende.

För den händelse, att Lagmansrätterne bibehållas, kunna wi likwål icke underlåta, att något närmare utveckla, huruledes, efter våra åsigter, man i betydlig mån skulle kunna afhjelpa de olägenheter, hwilka hittills ej sällan blifwit framställda, såsom från Lagmansrätter ofsiljaktige.

Man har anmärkt såsom olämpligt, att Lagmansrätterne endast bestå af Ordförande och Nämnd, likasom Håradrätterne, och man har trott, att i denna omständighet redan låg en tillräcklig anledning för indragning af försämda domstolar, hos hwilka man ansatt en mera mogen ursiftning, än den, första domstolen lemnat, icke skäligen kunna påräknas. Att anmärkningen är aldeles oriktig och saknar all grund, är wål ej vår mening att ådagalägga; men wi tro dock, att den, för en framtid, skulle blifwa af mindre wiktig betydelse, dereft, såsom en grundlag, stadgades, att ingen kunde befordras till Lagman, som ej minst tio år varit antingen ordinarie Håradshöfding eller öf Hofrättsledamot, samt tillika under tjenstetiden gjort sig känd för den ut-

märkta redlighet och grundliga insigt, att han, efter intyg af Schwerrätten, kunde till Lagman utses och förordnas *).

Widare anføres den tidsutdrägt, som Lagmansrätterne wälla; men då detta icke är fel hos domstolen, utan endast en brist i lagstifningen, som lätt kan och bör afhjelpas; behöfwer man blott försätta dese domstolar i en mera jemn werksamhet, hwilket sker derest lagen förefriswer, om icke tre åtminstone två LagmansTing om året, på sätt Kongl. FörordningsCommissionen i des betänkande år 1755, pag. 56, föreslog, nemligen: ett mellan Påls dag och Obje månads slut, samt det andra mellan Bertels och Michels dag.

Det kan ej annat än såsom märkwärdigt förefalla, att, ehuru uppehållet i rättegångar, hwilket af blott ett LagmansTing föranledes, redan sistnämnde är annärktes, man likwäl ej långt före detta varit angelägen, att låta Lagmansrätterne oftare sammanträda. Lagstifningen war desutom då för tiden i öfrigt wida mer trög och långsam än nu, så att man bland Kongl. Maj:ts bref till Hofrätten på den tiden träffar flersaldige, hwari förståndigas om slut i saker, som ganska många år legat oafgjorde **). Men med allt detta fann man sig ändå beläten, och hwarken indrog Lagmansrätterne eller utflyttade Hofrätterne. Nu åter, då willerwallan längesedan är förbi, då parter ej sällan inom årets lopp hinna förskaffa sig både Underrätternes och Hofrättens domar, samt klagan öfwer långsamhet i rättegångar, af sådan orsak, hos allmänheten så sinäningom tyfnar, tror man deremot tiden wara inne, att widtaga nämnde förändringar och man tyckes ej wilja medgifwa, att, under afseende på sist anförde omständigheter, det nu wore nog, om, på sätt wi föreslagit, Lagmansrätterne erhålla en fördubblad eller än mera ökad werksamhet.

*) Skulle man anse nödigt, att Lagmansrätterne organiserades på annat sätt än nu för tiden; så behöfde man blott låta Hofrätterne hwarje år tillförordna twenne lagfarne män t. ex. en närboende Borgmästare och en af Hofrättens Notarier, att med hwar sin röst jemte Lagmannen pröfwa och afgöra de till Lagmansrätten wärdjade mål. Att Nämndens domsrätt i sådant fall upphörde är klart, äfvensom att ersättning till nämnde bisittare i Lagmansrätten, beräknad efter resereglementet, icke kunde blifwa för Staten synnerligen känbar, helst om Lagmansrätternes antal så småningom inskränktes till tio eller högst tolf för hela Riket.

***) Kongl. Maj:ts Bref till Östha Hofrätt den 27 November 1766 påminner om slut i ett mål, som då legat hos Hofrätten oafgjordt uti tjugufem års tid, ehuru Kongl. Maj:ten redan den 13 Maj 1753 förståndigat om målets afgörande. Enligt Kongl. Maj:ts Bref till samma Hofrätt den 25 September 1765, utgjorde och, wid wårsejtionens slut nämnde år, balancen 1,365 mål; och då stora balancer inom Hofrätterne ej annat kunna, än wälla tidsutdrägt för parterne; torde, om Lagmansrätterne indragas, den påräknade skyndsamheten ej så säkert inträffa.

Men, säger man, om och sistnämnde hjälpmedel användes, hindras likväl den affedda skyndsamheten genom de uppstof, som från ett till annat LagmansTing bewiljas. Wi tro dock, att dessa uppstof kunna betydligt förekommas genom rättegångsordningen, hwilken wi anse i sådant affeende böra bland annat innehålla: att Lagman å första rättegångsdagen, sedan han af wadelistorne inhämtat målets antal, genom anslag kungör under huru många dagar parterne åga afwakta upprop till utfrande af sin talan; och att part, som under desse dagar ej sself eller genom behdligt ombud tillstådeskommer, anses, ehwad han är kårande eller swarande, hafwa, såsom uteblifwen, sin nämnda talan förlorat: att ett eljest af lagen godkändt förfall icke får wid Lagmansrätt affes, derest ei, iemte anmälan derom, under rättegångsdagarne, tillika styrkes, att samma förfall inträffat så oförmodadt eller så nära inpå Tinget, att parten icke ågt tillfälle, utan warit ur stånd, att ombesörja det hans sak kunnat wid Rätten genom ombud utfråsa: att part, genom underlåtenhet att förete fullständige handlingar, icke må kunna bereda uppstof med målet, utan att Lagmansrätten ändå bdr afgöra saken i des befintliga skick, helst part, som i nämnde hånseende försummar sig, synes böra åtnöjas dermed, att motwådjade beslutet lemnas till esterrättelse; och att, då parterne åga en ömsesidig rättighet och obehindradt tillfälle att wid förste domstolen få afhöra de wittnen, hwilka nödige anses; saken ej bdr af Lagmansrätten uppstutas, för det ett dit instemt wittne, med eller utan förfall, uteblifwer, bestomindre, som olågenheten för parten, att i detta fall nödgas ån widare fullfölja saken, icke synes få verka affeende, enår å andra sidan öfwerwågas den tidsutdrågt, som eljest, till wederspartens förfång, lått nog i allmänhet kunde från ett till annat LagmansTing åstadkommas.

Enår underteknad President först den 15 sifledne Januari tillträdde utöfningen af embetet, samt underteknade Hofrättsledamöter ej för, ån den 13 derpå följde Februari erhöilo tjenstledighet, för att verkställa nu slutade granskningsarbetet; har, då wi redan i sifsförslutne Juni månad måst wara betänkte på ett närmare öfwerseende af gjorde anmärkningar samt deras stutliga renskrifning, blott en tid af fyra månader kunnat af oss odelad användas till anbefalda gransknigen; och då af denna tid, sedan wi derunder hunnit göra oss bekante med lagförslagens innehåll, en ganska ringa del återstått till de slerfalldige olifartade ämnens öfwerwågande och begrundande; torde deri redan ligga en giltig ursåkt för de brister, som i nu afgifne anmärkningar förefinnas, utan att å wår sida tillika behöfwer erindras, att lagstiparen först blir skicklig till laga

stiftning, sedan han hafte tillräckligt rådrum att noggrant uppfatta, samla och pröfva de lärdomar erfarenheten, så i ena som andra fallet, honom bibringat.

Da wi, den korta tiden oafsedd, kända oss uppmanade, att, efter förnåga, söka fullgöra oss gifna uppdraget, hafwa wi trots sådant ske måst ändamålsenligt, om wi, utan att inlåta oss i widlystiga deductioner af enskilde olika åsigter, deremot endast framstälde de anmärkningar, hvilka, utgörande resultatet af vår gemensamma öfvertygelse och erfarenhet, borde, i vår tanka, wid förslaget slutliga revision, komma under ett närmare afseende; och har, i följd af denna grundsatts, wid öfverläggningen om berörde anmärkningar ej mellan oss förevarit annan, än den stiftlighet, att jag Leijonhufvud, i afseende på frågan om domstolarnes organisation, ansett lagförslagets föreskrifter böra förblifva oförändrade, så widt de angå Håradsrätternes permanence, Lagmansrätternes indragning, samt de särskilde ämnen och reglementariske stadganden, som dermed äga ofskiljaktigt sammanhang.

Om den väntade nya brottmålslagen hunnit utarbetas, eller dess hufvudgrunder varit civilförslaget följaktige, hade sådant, enligt vår öfvertygelse, i flere fall medfört nytta. Det synes oss, som skulle ett wist samband mellan dessa olika delar af lagstiftningen sammanlänka dem till ett helt, hvilket lämpligast på en gång toges under granskning. Wi förmoda derför, att en ny civillag för Riket ej rätteligen bör till eftertänksamt antagas förr, än i sammanhang med en ny brottmålslag, och wi tro, att, först när denna sednare jemväl till granskning framlägges, rätta tiden är för handen, att, under en allmän öfversigt af ämnet, bestämma de flere eller färre förändringar, tillägg och förbättringar, som i Rikets nu gällande lagar kunna anses för folket nyttiga och välgörande.

Swad utkomna förslaget till civillag inmedertid beträffar, är, i vår tanka, obestridligt, att det samma äger ett stort värde och i de flesta delar motsvarar ändamålet, sådant detta finnes antydt i Kongl. Majests nådiga bref den 14 Februari 1811. Det återstår blott, att af förslaget rika förråder göra mogna urval; och i den mån dessa komma att wittna om lagstiftarens åhåga, att, med bibehållande af hwad i nu warande lagar finnes dugligt och användbart, i öfrigt undwika allt, som antingen ej står tillsammans med nationens lynne och egenheter, eller oss för mycket inverkar på dess ekonomiska eller politiska ställning; kan man wänta, att den nya lagen skall blifwa för allmänheten kär och wälkommen.

Det swäraste tyckes således wara, att bestämma gränsen för lagstiftarens åtgärder i förevarande fall. Enligt de anmärkningar, wi här ofwan framställt, är klart, att wi för vår del anse en total reform af hela Swenska lagstiftningen nu wara hwarken nödig eller nyttig. Wi hafwa icke funnit denna reform påkallad af behofwet, ej eller trots den öfverensstämma med nationens önskan. Deremot har det förekommit oss,

som borde man nu stadna wid att befordra mera tydlighet och beständhet i lagen samt en dermed förknippad sbrre ordning, reda och enhet i lagskipningen.

Må hända torde och denna åsigt af ämnet närmast vara enligt med den hemsjällan af Rikets Ständer, som förantledt Kongl. Maj:ts sistnämnda nådiga bref, och den åtminstone i vår tanka, bestämt uttryckt i Kongl. Maj:ts här ofwan åberopade nådiga skrifwelse af den 16 sistledne November.

Wi sluta med desse reflectioner det oss gifna uppdrag, och öfverlemnna så wäl dem som wåre föregående anmärkningar åt den högste och mögnare pröfningen. Söndsping den 28 Juli 1827.

A. LEIJONHUFVUD.

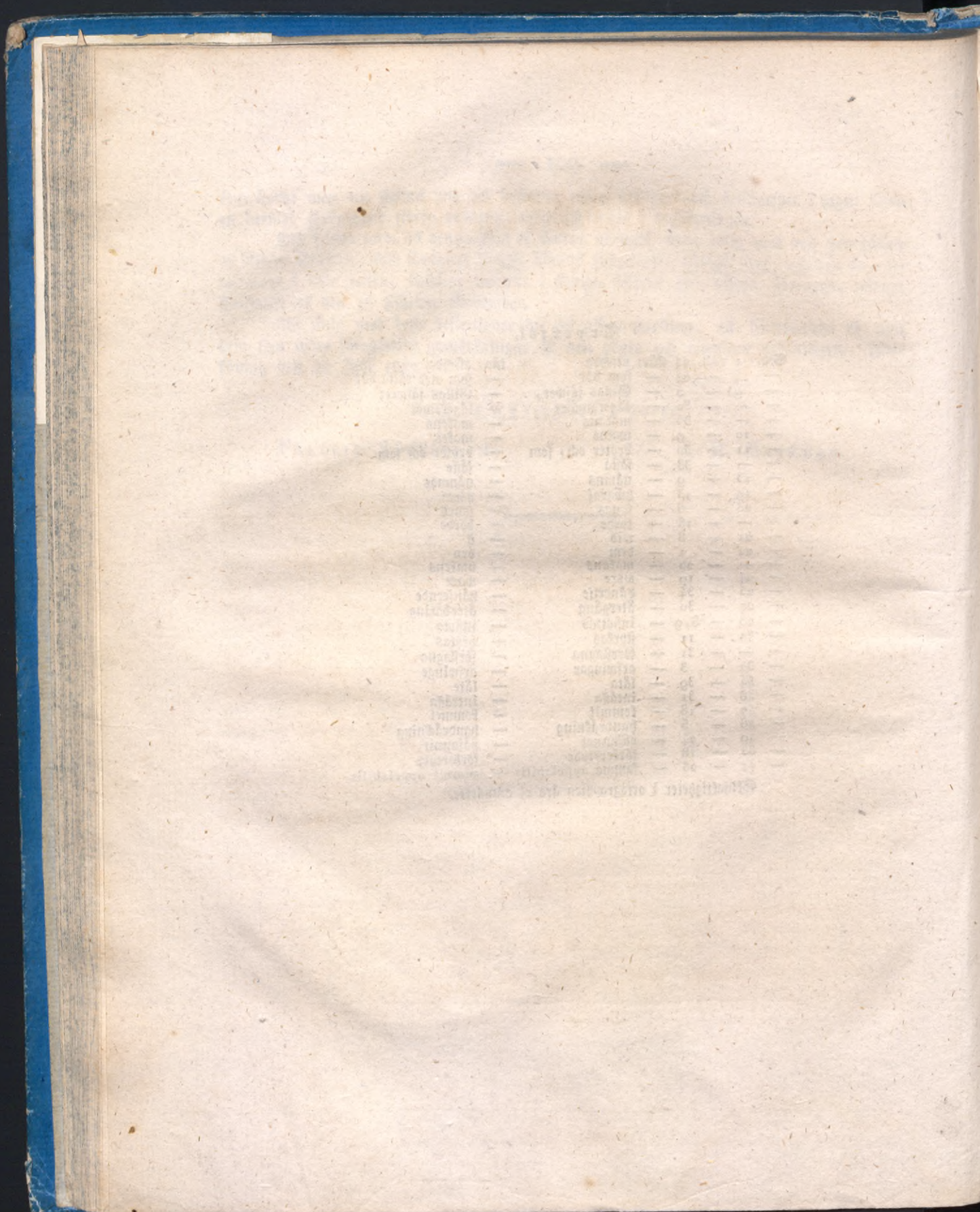
FREDRIC SÖDERBLOM.

J. H. BACKMAN.

Tryckfel.

Sid.	rad.	24 står:	läs:
—	4	— 24 utsedda	— 24 afsedda
—	9	— 29 som bår	— som med rätta bår
—	—	— 5 Gillas jäfvet,	— Gillas jäfvet;
—	—	— 30 lägersmålet	— lägersmål
—	—	— 35 makans	— makens
—	10	— 9 makas	— makas
—	11	— 30 bryter och, som	— bryter och som
—	—	— 33 fästa	— fäste
—	13	— 9 nämns	— nämnas
—	19	— 13 hvaraf	— hvaraf
—	20	— 6 synas	— synes
—	—	— 15 torde	— borde
—	21	— 8 wid	— å
—	22	— 1 dem	— den
—	—	— 22 makans	— makens
—	24	— 19 wore	— ware
—	25	— 34 händelse	— hånseende
—	27	— 30 återgång	— återbåring
—	28	— 8,9 inflyttas	— inflyta
—	30	— 11 styrkas	— brytas
—	—	— 31 föreslagna	— förslagna
—	32	— 3 arfwingar	— arfwinge
—	34	— 39 låta	— låte
—	38	— 31 intäffa	— inträffa
—	47	— 18 kommit	— kommet
—	48	— 5 handräkning	— handräkning
—	49	— 24 påfunnet	— påfunnit
—	63	— 18 förkortade	— förkortade
—	71	— 28 samma appelabilis	— summa appelabilis

Skiljaktigheter i ortographien äro ej anmärkte.

6000136812

Göteborgs universitetsbibliotek

